

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Gure Basoak

LURRAREN ARNASA ETA DIRUA

Milagros Rubio

“Gure lotura egiazkoa baino sentimentala

Hemen da 99ko Urtekaria

Oso osorik koloretan

Euskal Kulturaren Urtekaria

1999

ARGIA

Eskura ezazu

- Hamalau hilabetetan euskal kultura gertatu dena.
- Kronologia, pertsonaiak, iritziak... 300 orrialde mamitsutan.
- Euskal Kulturaren Agenda, eguneratu eta eraberritua.
- Hizkuntza Gutxiagotuen Agenda.

Argazkiak: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Milagros Rubio: «Gure lotura egiazkoa baino sentimentala da» 9

■ XXI. mendeko basogintza: arnasa eta sosa 19

■ Maixux Rekalde: «Kapitalismoak ez du gizadia oinarri» 28

■ O. Ibarra: «Jatorrizko nafarrera gogoan hartzen hasi dira» 36

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Milagros Rubio.	
Xabier Letona	9
Zenbat gara: «Zazpiak bat» ala «Seiak bat»?	
Eriz Zapirain	12

EKONOMIA

Erreformaren aurkako errebolta.	
Daniel Udalaiz	14

EUSKARA

Langileen diru ekarpenak euskararen alde.	
Eriz Zapirain	16

GIZARTEA

XXI. mendeko basogintza: arnasa eta sosa.	
Aitor Bengoa	19
Elkarrizketa: Maixux Rekalde.	
Mikel Asurmendi	28

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	32
Elkarrizketa: Orreaga Ibarra.	
Erlantz Urtasun	36

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	38
Agenda	41
Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratz	42
Bizia	45
Ihesi	46
Denborapasak	48

IRITZIAK

Kultura: Josune Ariztondo	34
Azkena: Jose Inazio Ansorena	50

Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen ediziorako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

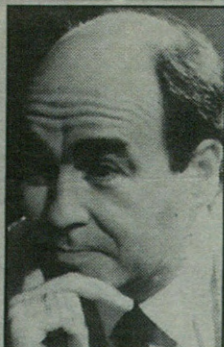

Luis Aranberri 'Amatiño'

KAZETARIA

Gaur egungo ETBk ez ote du oso-telebista eredu pobrea osatzen, lehen katean pilota eta futbola nagusituz eta ETB2n euskaldun-zeko programarik gabe?

Joseba Barandiaran [Bilbo]

■ **BAI ETA EZ**, dena erlatiboa baita. ETB1en programazioa ez da normala, euskal gizarte-ekasiaz baldintzabetua dago. Aldi berean, nekez aurki daiteke munduan 500.000 hiztunentzako beste telebistarik ETB1 bezain normala. ETB1k ez du euskal gizartearen islatzen, ez. Den baino hobea islatzen du. Horrek ez du esan gura kezkatu beharrik ez dagoenik, baina ezta espektatiba faltsuak izan behar direnik ere. Bestetik, telebista ez da eskola, eskola telebista ez den bezalaxe. Bakoitzari berea.

XAMAR

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
Zapirain.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.

Administrazioa: Marijo Aierza.

Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
Urruzmendi.

Hedapena: Isabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.

Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3.
ezkerra. 31011 Iruñea.

Tel.: 948 17 80 78. Faxa: 948 17 80 77.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pezeta.

Ipar Euskal Herria...717 libera.

Espainia...15.000 pezeta.

Beste atzerriak...19.300 pezeta.

Airez...30.225 pezeta.

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

«Bertsolariak Gasteizko Plazara». Korrika gogoan.

Neguaeren amaieratik udaberriaren hasierarako. Hotzetik epeltasunera. Bertsolarietara Korrikarako epeltzen-berotzen hasiko gara. Otsailaren 27an, larunbata, bostgarrenez, bertsolariak hurbilduko dira Principal Antzokiko euren urteroko hitzordura: «Bertsolariak Gasteizko Plazara». Une egokia izango da hau, hiru aste beranduago Gasteizko kaleak hamaikagaren aldiz zapalduko dituen Korrikak euskaltzale gasteiztarren esker ona jaso dezan eta era berean geure burua bertso giro gozoan Korrikarako berotzen hasteko.

Badatoz, beraz, bertsolariak, herriz-herriz, bidez-bide Principal Antzokira. Herriarengandik hitza hartu, borobildu eta herrira atzera berriz ematen dioten horiek. Eta bertsozaleak eurekin bat eginda, adi-adi, bertso bakoitzaren majia garatu nahian. Berrito gurekin, Gasteizen gero eta ugaria-goak diren bertso saioetako giro berezi, majiko hori indarberrituz.

XX. mendeari amaiera ematen dion 1999 urteko «Bertsolariak Gasteizko Plazara» jaialdiak azkenengo hamarkada honetako hiru ordezkari garrantzitsu ekarriko dizkigu: Andoni Egaña, Jon Sarasua eta berriki Araba-Bizkaiko txapela lortu duen Igor Elortza. Hauekin batera Araban puntako bertsolariak diren Oihane Perea eta Asier Otamendi eta 1998 errebelazio izan zen Oihane Enbeita izango dira jaialdi honetan parte hartuko dutenak, Josu Goikoe-txea gaijartzaile eta aurkezlearen aginduetara.

Eta arestian aipatu dugun bezala ekitaldi honen barruan GEU (Gasteiz Euskalduna) elkarteak Korrika omenduko du esker onez AEKri oroigarri xume bat eskainiz.

Zeren hiru aste beranduago Korrika, pausoz-pauso, hurbilduko baitzaigu Gasteizko kaleetara eta hamaikagarenez gainera. Hamaika, euskaldunontzat sarritasunaren sarritasunaz liluraturik, zenbaki zehatza baino gehiago ugaritasunaren etengabeko adierazlea. Gure barneko biurteroko egutegian, udaberri barneratua, beraz hainbatgarrenez, Korrika Gasteizko karriketan zehar. Korrika, hitz errimatuen maisu-maistrak bezala, herriarengandik sortua eta herriari bere uza atzera berriz ematen diona. Bidez-bide, herriz-herriz etorrira, laztandua, gure magalean ordu batzuetarako hartuko, berotuko, indarberrituko duguna, gaituena. Korrika Korrikarekin bat eginda bertsolarietara Gasteizko Plazan bat egingo dugun modu berean. 1980tik ez dituzu alferrik 19 urtetan, hamaika aldiz, Gasteizko auzo eta bazterrak alaitu. Pasatu zaren bakoitzean, euskara ikasteko motibatu, euskaldunago egin gaituzu, euskalgintzarako kemena berritu dugu.

Bertsolarien majia Principal Antzokian, bostgarrenez dastatuko dugulako, Korrikaren miraria posible egiten dutenei zer eskertu badugulako, zita bat daukagu otsailaren 27an. Elkar ikusiko dugulakoan:

**XABIER RICO
GASTEIZ**

Hiruko Txikian

OZARKI

Ozarkeriari artezia deitzen diogun garaiotan, Abdula Ocalan bahitzea, hizlari trebea eta estrategian maisu ei den Bülent Ecevit Turkiako lehen ministro berriaren balentria izan omen da. Hiru hilabete aski izan ditu, Ocalanen larua turkiaratzuz bere atzeritik atzerirako pasai arrotzarekin amaitzeko. Lausanatik landa, lauzpabost Estatuaren pean ez bizi diren hogeita hamar bat milioi gizakumeei, irakaspen bortitza. Ohikoa, ez baitira kurdoak inoiz hedabideetako gustuko biztanle izan, eta heuren heuren jan behar izan baitute beti. Zapalduen artean ere, klaseak badaudela egon alegia. Eta Ocalanen tras-

ladoarena ikusirik, erakutsi digutena noski, piztia bailitza begiak estali eta moztzean estekaturik zermatzatela, ikusiko ahal ez dugunak, erakutsiko ez duten horrek, ezkutuko horrek alegia, ikaratzen nau ni: tortura latza. Basatia. Beldurgarria. Joxe Arregi. Zeren, Turkia, Espainiako demokrazia mailatik urrunegi dagoena inork ez dizu ukatuko. Beraz, oraintxe bertan, zer egiten ari ote zaizkio Ocalani? Hotzak jada kenduak, ez du gizarajoak nik daukadan berogailuaren beharrik izango. Konstituzionalisten ordena, gabetuen tortura ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

IANEAN HILDAKOAK

Pasa den ostegunean hiru behargin hil ziren eta beste bat larriki zauritu Sondikako aireportuan erakitzen ari diren terminal berriko lanetan ari zirela. Urte honetako lehen bi hilabeteetan gutxienez hamar izan dira Hego Euskal Herrian lan istripuetan hildakoak. Iaz 147 izan ziren lanean bizitza galdu zutenak Hegoaldean (116 EAEn eta 31 Nafarroan). Hauei lan istripuak izan dituzten beste milaka langile gehitu behar zaizkio, kasu askotan elbarri, itsu, herren, maingu edota lanerako ezgaitu gelditu direnak. Honek guztiak, berriro ere, lan segurtasun eta ezegonkortasunaren gaia jartzen du mahai gainean. Ez da kasualitatea, geroz eta ezegonkortasun gehiago egonik eta Aldi Baterako Lan Enpresen (ABLE) gorakada handiagoa izanik, orduan eta hildako gehiago izatea. Sondikan hildako baten bat ere ABLEetatik zetorren.

Horren sorburuak eta erantzukizunak bilatu beharko dira. Nolanahi ere, inork ezin du norbere erantzukizuna saihestu. Administrazioa, enpresak, sindikatuak eta langileak, guztiak dira prebentziorako eta lan segurtasunerako planak exijitu, aplikatu, bete eta horietan inbertitu behar dutenak.

◆ DANIEL UDALAITZ

EA-EAJ, BIDE BATEN HASIERA

ABERTZALETASUNA boterera heltzeko arriskuan egon daitekeen lekuetan egin nahi du hitzarmena EAK, EAJk zabalagoa egin nahi du, hiri eta herri nagusienetara iritsiz. Bakoitzak bereari eusten dio tiraka baina epe laburrean jakingo dugu «non bai-non ez» negoziazioaren nondik norakoak. Inor ez dago berea saltzekotan. Nafarroari dagokionez, martxoaren lehen hamabostaldian erabakiko du zer egin herrialde horretako EAKo batzarrak. Oraingo negoziazioetan, Nafarroako Legebiltzarrerako zerrendako 2. eta 4. postua eskatu omen dute jeltzaleek. EAKoei, normala denez, gehiegi iruditu zaie. EAJkoei EAtarren eskakizunak EAEn gehiegixko iruditzen zaien gisan.

ESPETXE TRANSFERENTZIAK

KATALUNIAK aspaldi bereganatu zituen espetxe transferentziak eta, Galiziak eta Nafarroak ere berengana ditzakete aurki, datorren legealdian esate baterako. Eusko Autonomi Erkidegoak, aldiz, jai du. Barne Ministerioak transferentziez jarduteko aukera ere ukatu dio Eusko Alkartasunako Sabin Intxaurragak zuzentzen duen kontseilaritzari. Une honetan ikuspegi politikoa ei du eskakizunak —PPren espetxe politika makurraraztea— eta horregatik ez da aztertu

■ Donostiako Martuteneko espetxea.

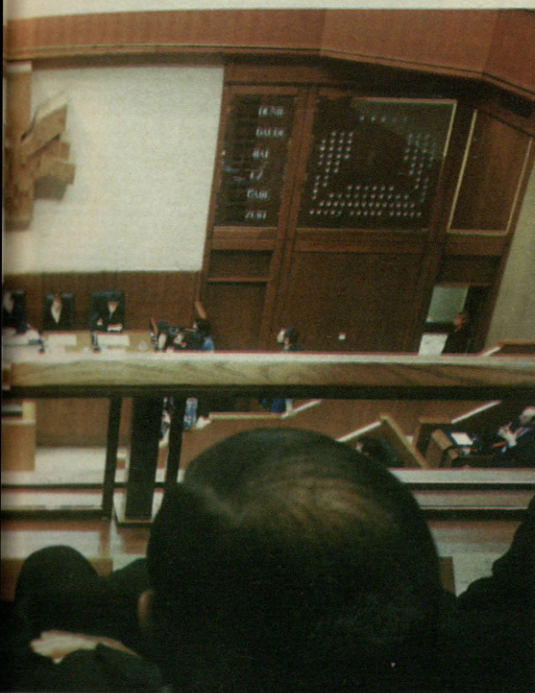
ere egiten. 1997an Francisco Egea kontseilari sozialistak egin zuen eskaera baina orduan ere ez zitzaion jaramonik egin.

ESNAOLA ETA FANDO, BERRIRO

ESPAINIAKO zerbitzu sekretuek filtratuta, telebista, aldizkari eta egunkarietatik dabilta Iñaki Esnaola eta Cristian Fando abokatuak Aljerreko elkarriketen aurretik Rafael Vera eta Ballesteros komisarioarekin izandako elkarriketen irudi eta hitzak. Abokatuak horien manipulazioa salatzen dute, eta harremana bera bere testuinguruan kokatu. Egoera gogorra berena, otsoaren aurrean artaldetik apartatuta geratu denarena: besteren enkarguz negoziaketan parte hartu eta handik urteetara, batzuen babesa edo konfiantza galduta, eta besteen tiroetarako jomuga errez bihurtuta. Alcala Hoteleko hilketa gertatu zela hainbeste urte ez da.

B A H E A ● Leopoldo Barreda Bizkaiko PPko lehendakariak Gasteizko Legebiltzarrean biolentziaren gaia aztertu ondoren: «Edo demokrata zara, edo fazista» ● «Bada fazismoa Euskal Herrian eta nazionalismo menderatzailearen aurrean amore ematen ez dugunok jasaten dugu», dio Fernando Buesa Arabako buruzagi sozialistak ● Martin Auzmendi abokatua eta Euskadiko Ezkerreko buruzagi ohiaren esanetan, «prozesua ez dago gaizki bideratua, pribatuan PPkoek ere onartzen dute hori» ● Joseba Egibarren esanetan, «Ñabardurarik gabeko independentista naiz baina ez dut proiektu

E T R O A

ELEJALDEREN ATXILOKETA

POLIZIA Nazionalak Fernando Elejalde atxilotu zuen unean biolentziarik ez zen izan. Hori da atxilotetaren uneko bi lekukok Donostiako 2. Instrukzioko Epaitegian adierazi dutena. Elejalde, poliziaren tiroei ihesi, bi auto artean ezkutatu zen eta poliziek inolako indarrik erabili barik atxilotu zuten. Komisaldegiko egonaldiaren ondoren, Sorospen etxera eraman behar izan zuten Elejalde. Ihesean auto batek emandako kolpea eta atxilotetaren unean jarritako erresistentziaren ondorioz egin zituela zauriak jakinarazi zuen poliziak. Atxilotuak autoaren kolpea onartu zuen baina aurrekaldetik jo zuela esanez, eta zauriak ornoetan ziren, hots, atzean. Elejaldek torturak salatu zituen.

EUDIMAREN KANPAINA

Euskal Herriaren desmilitarizazioa bultzat-

NAZIONALISMOA DIANAN

Lehen nazionalista demokratiko eta ez demokratikoen artean zen banaketa edo, orokorragoan, demokrata eta biolentoen artean. Orain gero eta gehiago entzuten da «demokrata eta nazionalistak». Lehen hiltzea zen larria, orain nazionalistak ez direnekiko bazterketa eta kale borroka eta mehatxuak; EAJ, EA eta EHk elkarrekin ez gaitzestea (aurreko biak beren aldetik gaitseztan dituzte eta). Lehen erakundeetan parte ez hartzea zen larria, orain partehartzean esaten dena. Eusko Legebiltzarra da giro berriaren adierazlerik onena, iragan astean ikusi legez. Hauteskunde osterara arte aurrez aurreko giro gordina nagusituko da; gerokoa emaitzek aginduko dute.

tzeko kanpaina burutuko du EUDIMak (Euskal Herriko Udal Instsumituen Mankomunitateak) datorren otsailaren 23tik apirilaren 17ra. Kanpainaren oinarria desmilitarizazioan oinarritutako herri akordioa izango da.

■ Eudimak kanpaina bat antolatuko du.

■ Ane Lizarralde.

IZPIAK

Ana Lizarralde Jarraiko bozeramaile ohiaren aurkako bi urteko espetxe zigorra eskatu du fiskalak 97ko abenduan, Mahai Nazionalaren aurkako zazpi urteko epaia jakin zenean jarraikideak «gerra nahi badute, gerra izango dute» esan zuelako. Tes-tuinguru berean, Xabier Alegriak Gipuzkoako Batzar Nagusian «quien la hace la paga» esan zuelako urte eta erdiko espetxe zigorra eskatzen zaio.

Javier Balza Eusko Jaur-laritzako Barne Kontseilaria oharkabe samarrean iragan da orain arte iritzi publikoaren aurrean. Barne Kontseilari bati gerta dakioken gauzarik onenetakoa, seguruenik. Mercedes Bujanda Espetxe Zaintzarako Fiskalaren kasuarekin, ordea, atera dute plazara. Eta aterako dutena.

■ Javier Balza.

Independentista nahi eskubideak zapalduz bada» ● Emilio Olabarria jeltzalea kale borroka gertakizunen aurrean: «EHren jarrera prozesu honetan jasan ezina da eta argitu beharko da» ● Kurduel Legebiltzarra uztearen aferari buruz ere bazuen zeresanik Rafael Hernando PPko bozeramalleak: «sakonean badirudi ETA eta zenbait erakunde terroristari egindako mesedearen ondorio dela» ● Gún Gur Turkiako enbaxadorea Espainian: «Zalantza barik, kurdu herbesteratuak Eusko Legebiltzarren biltzen badira Espainiako interes batzuk eta Euskal Herriko ehuneko ehuna kaltetuko dira».

ARGIAk zure datuak gure arteko harremanetarako soilik erabiliko dituela bermatzen du.

M I L A G R O S R U B I O

Bi zinegotzi abertzale daude Tuteran, Batzarrekoak. Horietako bat da Milagros Rubio, Batzarreko aurpegiarik ezagunena. Iruñetik urruti dago Tuteran, gainerako euskal herrietatik urrutirago. Tuterarrentzat, aldiz, ez daude urruti. Zentroa eta periferiaren kontuak.

“GURE LOTURA EGIAZKOA BAINO SENTIMENTALA DA”

JONE LACALLE

■ «Abertzaleen gertakizunak maiz badira Nafarroan, hori da hemen izaera bat adieraztea etengabe ukatzen zaigulako».

Erribera Erribera zure landen zabalera...», Bardeak, barazkiak... Baina nola ikusten da Euskal Herria Erriberatik?

Modu askotara. Nik Euskal Herri oso anitza ikusten dut. Administratiboki urruti samar ikusten da, gainerako Euskal Herriatik aldendu egin gaituztelako. Beraz, gaur egun gure lotura egiazkoa baino sentimentala da.

■ Eta nola uste duzu ikusten zaituztetela gainerako euskal herrietatik?

Ez gaituztela ikusten. Batzuetan uniformizatzeko ezaugarri gutxi ditugun Euskal Herri batekin uniformizatzen gaituzte, besteetan Aragoi edo Gaztelaren zatiren batzuekin uniformizatzen gaituzte. Gainerako Euskal Herriak, gu nolakoak garen jakiteko honaino hurbildu behar du, hori da lehenbiziko urratsa. Euskal Herria ezagu-

tzeko ezinbestekoa da herrialde desberdinetako jendearen arteko elkar ezagutza handiagoa izatea. Horrela saihestuko ginituzke ezker abertzalean batzuetan izan ditugun akatsak, batzuetan egituratzea uniformizazio gisa ulertu baita.

■ Ezker erradikala, ezker alternatiboaren mundua zineten, bitxia egiten da orain zuekiko ezker abertzalearen erabilera hori entzutea.

Ez ote da izango hori bakoitza berean tinkoegi mantendu izan delako, edo bakoitza ezaugarri batzuek jantzi garelako eta besteei beste batzuek eman? Egia da, sozial ikuspegiak errotik markatzen du Batzarren ibilbidea baina ikuspegi sozial hori Nafarroan euskal herritar izatearekin lotuta dago eta hori abertzale izatea da: zure lurraldea eta bertako bizilagunak bihotzez maitatzea da. Kasu honetan Nafarroan bizi naiz, beraz Euskal Herrian, eta orduan abertzale izatea Nafarroatik, Erriberatik, Euskal Herriaren aldeko apustu egitea da.

■ **Troskoak, txinoak, HBkoak... liskarren artean sarri. Imagina zenezakeen lehen HBrekin talde berean joatea?**

Oso gaitza zen hori irudikatzea, egoera bakoitzak bere abagunea du eta abagune bakoitzari tresna desberdina dagokio. Kolektibo guztiak egin nahi duzunarekiko tresnak dira, bai Batzarre, bai Euskal Herriarrok... Bakoitza bere tradizio politikoaren seme-alaba da eta gure ibilbidean asko ikasi dugu; zeresanik ez, euskal izaera horri dagokionez asko ikasi dugu. HBk ere bere garapenean asko ikasi du eta horrek eraman gaitu orain elkarrekin egotera. Botoemale asko ari zen eskatzen elkartzeko hau, bi taldeen arteko adostasun handiak ikusten zitu-lako.

■ **Zer ekarpen egin nahi diozue EHri?**

Izan garena eta egun garena. Mugimendu sozialaren bultzatzaile gara Nafarroan eta feminista, ekologista, antimilitarista eta beste horrelako zenbait 'ista' gure ezaugarrietan oso sustraituak daude eta horietan ekarpen dexente handia egin dezakegu gizarte harreman desberdinak eraikitze bidean. Baina Nafarroak gainerako Euskal Herriarekin egin behar duen bateratze bide horretan ere gure ikuspuntu berezia badugu eta egin dezakegu ekarpenik. Bateratze honetara elkar komunikatzeko eta ikasteko gogo handiarekin gatz.

■ **Nola ulertzen duzu lurraldetasuna Tuteratik?**

Hemen ohiko euskal ezaugarriak gutxiengo dira. Hizkuntza, adibidez, horren adierazle izan daiteke. Hemendik lurraldetasuna, arrazionalki, bakarrik uler daiteke

■ «Zure lurraldea eta bertako bizilagunak bihotzez maitatzea da abertzale izatea».

Euskal Herria osatzen duten zona desberdinetako idiosinkrasiarekiko begirune sakon batetik. Nabarrista deitzen direnek, Euskal Herriarekiko gure lotura ezinezkoa egiteko erabili gaituzte. Bestetik, ezker abertzaletik ere, sarritan inkonszienteki, horren hegoaldean dagoen Tuterako kulturalki, sozialki eta politikoki gainerako Euskal Herriarekin uniforme izan behar

■ **“Nafarroan inposaketa bizi dugu eta egun kirtena eskutik dutenek ez dirudi hori aldaraztekotan daudenik”**

zuela zirudien. Bidea, aldiz, beste bat da, desberdintasunak kontuan hartu behar dira eta osotasunaren barruan globalizatu. Euskal Herriak oso anitza eta aberatsa izateko zortea du eta gu aniztasun horren alderdi bat gara.

■ **Idiosinkrasia hori, izate desberdin hori nola ukitu daiteke, nola aztertu, Euskal Herrian bizi den prozesuan?**

Gaur egun EHn gaudenok sarri esan dugu Nafarroan Foru Hobekuntza inposaketa baten ondorio dela. Estatu espainia-

rrean herritarrek oniritzia eman ez dioten autonomia bakarra da. Prozesu honetan, beraz, lehenbizi argi geratu behar dena da Nafarroak sentitzen duena adierazteko moduren bat izan behar duela. Ez dakit erreferendum bat izan daitekeen egokia edo beste zerbaitekin. Hori egin ondoren, demokratikoa litzateke —hitz hau horrenbeste erabiltzen dutenez— gutxiengo eta gehiengoak eza-gutzea. Demagun —nahiz eta frogatu gabe dagoen— euskal herritar sentitzen garenok gutxiengo gara, bada, kasu horretan ere gure gutxiengoan eza-gutuak izan beharko genuke eta ez gehiengoengandik zantatuak kultura, folklorea, hizkuntza, ohitura eta horretan guztian eza-gutuak izan beharko genuke.

■ **Bi hiritartasunen proposamena ere egin zuen Batzarrek. Nola uztartzen da hori aurreko azalpenarekin?**

Noizbait gertatuko balitz, gehiengoaren erabakiagatik, politikoki eta administratiboki gainerako Euskal Herriatik aldentuta geratzea —guk nahi ez duguna— posible izatea bi hiritartasun edukitzea. Noizbait gertatuko balitz Nafarroa eta egungo EAE politiko eta administratiboki erabat aldentuta geratzea, Nafarroan euskal herritar sentitzen garenok nafar hiritartasuna eta EAEko hiritartasuna eduki ahal izatea. Nonbaiten ikurriña aterako bagenu, ikurriña ez izatea arrotza, bertako zerbaiten moduan hartua izatea baizik. Jakina, horrek guztiak bere proportzionalitate eduki beharko luke eta gainera guk egituratu nahiko genukeen Euskal Herri osoaren bidean urratsak besterik ez lirateke. Argi duguna da, ezin dela ezer inposatu

eta azken hitza nafarrek izango dutela.

■ **Egungo prozesuan batzuek diote Nafarroa baztertuta geratzen ari dela.**

ETAren su-etenaz gain ez dakit prozesu handirik dagoen. Nafarroan inposaketa bizi dugu egun eta egun kirtena eskutik dutenek ez dirudi inposaketa hori mugiaraztekotan daudenik.

■ **Botere politikotik horren urrutiko da, bereziki Erriberan, zeintzuk dira euskal izaera mantentzeko klabeak.**

Sentimenduak erabakiorrak dira eta ez

daude urruntasuna edo bestelako arrazoen menpe. Gure ezaugarriekin, baina Euskal Herriarekiko lotura sentitzen dut, Euskal Herriarekin egituratzeko gogoia dut. Hori izugarri erabakiorra da. Horrez gain, helburutik urrutirago edo gertuago egoteaz gain, egokia da Nafarroak kultura desberdinak dituela onartzea eta horren alde egitea. Beraz, sentimendua eta lanaren konbinaketan dago klabea.

■ Zer eska dakioke prozesu honi Erriberatik?

Goierritik eska dakiokeena, alde guztietan sofritzen ari den jendeak egoera hori gaintzea baina justizian ere aurrerapausoak emanda, bai Euskal Herriari dagokionez zein beste arazo batzuetan ere.

■ Batzarrek bi zinegotzi ditu Tuteran. Baztertuak zaudete, madarikatuak, gaizki ikusiak, ongi...

Azken hogeitun urteetan bi zinegotzi ditugu eta 1.700 bat boto. Horrek adierazten du ez gaudela madarikatuak. Baina egia da gure izaeraren zati bat, euskal izaerari dagokiona, gaizkiago ikusia dagoela edo, hobeto esanda, ez dagoela ondo ulertua. Dena den, orain, EHrekin, jende gehiago izatea espero dut.

■ Lortu al ditzakezue hiru zinegotzi?

Bai, oso ikuspegi errealista batetik esanda gainera. Ez dator bat nirekin hauteskundeak ditugula eta marketing kontuak direla eta bost zinegotzi lor ditzakegula esatea. Batzarre batzuetan hiru zinegotzitik gertu egon izan bada, orain hiru lortzearen aukera errealista da. Hori bai, gure hemengo botoemale batzuek agian ez dute ongi ulertzen EH gisa joatearena; erresistentzia horiek gaintzeko, baldin badira, bateratze hori ondo azaldu beharko dugu.

■ Azken bospasei hilabeteotako gertakizun garrantzitsuenetakoak Nafarroan gauzatu dira, adibidez Lizarra-Garaziko akordioa edo Udal Ordezkariei Biltzarra. Hemen horrelako gauza asko egiteak Nafarroako abertzaletasunari ez diola mesederik egiten aipatu da zenbait gunetatik, UPN eta PSNri aukerak ematea dela.

Bakoitzak bilerak nahi dituen tokian egiteko askatasuna izatea da garrantzitsua. Horrez gain, horrelako gertakizunak Nafarroan horren maiz gertatzen badira, hori da Nafarroan izaera bat adieraztea etengabe uka-

■ «Tuteran gure izaeraren zati bat, euskal izaera, ez dago ondo ulertua».

tzen zaigulako. Ez dakit euskal izate hori gehiengoarena edo gutxiengoarena den, hori frogatzeke dago, baina herritarren zati handi batean euskal izaera barneratua da-

keela behin Nafarroan izatea eta hurrengoan beste toki batean, nabarrista deitzen direnei etengabe argudio hau erabiltzea saihesteko.

■ “Ez gaituzte ezagutzen, gu nolakoak garen jakiteko gainerako Euskal Herriak honaino etorri behar du”

goela errealtatea da. Errealitate hori ukatu egiten zaigunez, sarriegi behartzen gaituzte horrelako ekitaldiak lurralde honetan egitera. Hori guztia esanda, egia da une bakoitzean ondo aztertu beharko litzate-

■ Ezker erradikala, ezker apurtzailea, ezker alternatiboa... makinatxo bat adjetibo jarri izan diozue zuen ezkertiaritasunari eta ezkerria oraindik galduta bide dabil. Zer falta zaio?

Sarritan erreferentziak eta aukerak falta dira bide berrien gauzatzean. Ez ezkerriari bakarrik dagokionez, sistemaren aurka dauden era guztietako mugimendu eta ideologiei falta zaizkie erreferentzia globalizatzaile batzuk. Mundu osoan argi ikusten da hori. Bestetik, ordea, eredurik inposatzen ez zaigunez, sekulako aukera dugu bide, aukera eta pentsamendu berriak urratzeko.

■ Marginazio irlak daude baina, lurralde honetan konkretuki, ongizate maila txukuna dago. Agian zaila da ongizate maila bat duten tokietan ezkertiarra izatea.

Bai zaila da, eta batez ere ezkertiar zintzoa izatea da zaila, ezkertiarra izateak diskurtsoa gaintitu behar duelako eta berdintasuna eta abarrekikoak nahi izateaz gain, norberaren bizimodua ere ezkertiaritasunaren adierazle delako. Ezkerretik batzuetan gutxi begiratzen da baztertuenganantz. Horra erronka ●

♦ XABIER LETONA

MCE-TIK EH-RA

Lantegi batean administratibo gisa ari da lanean Batzarreko aurpegiak ezagunena. MCEko —geroago EMK— jatorri politikoa du. 46 urte dauzka eta horietatik 20 daramatza zinegotzi gisa Tuteran. Zerrendaburu sarritan izan bada ere, ez du lortu inoiz diputatu ateratzea. Oraingoan akaso bai, EHko zerrendetan ateratzeko moduan joango ei da eta agian bigarren postuan. Euskaldun berria da.

Euskal abertzaletasunaren ikur izan den «Zazpiak bat» lema indarra galdu eta horren ordez «Seiak bat» indartu dela dirudi azken boladan. «Irurac bat» eta «Laurak bat» ere aldarrikatzen zen garai batean, haiek ordea ez zuten Euskal Herri osoa bere egiten.

ZENBAT GARA: «ZAZPIAK BAT» ALA «SEIAK BAT»?

Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako garapen ekonomiko, zientifiko, tekniko eta kulturala sustatzeko sorturiko Real Sociedad Bascongada de Amigos del País erakundea izan zen Euskal Herriko zenbait lurralderen batasuna adierazteko lehen lema sortzailea. 1765 urtean izan zen eta erabilitako lema, «Irurac bat». Izen horrek aipatutako hiru herrialdeen arteko lotura adierazi nahi zuen —nahiz eta bazkideen artean nafarrak ere izan bazituen— eta logotipoak elkarri lotutako hiru eskuren irudia erakusten zuen.

Handik mende pasatxora, hau ordezkatzeko zuen «Laurak bat» lema sortu zen, Hegoaldeko lau probintziak elkartzeko sentimendua azaltzen zuena. 1866an Altsasun Nafarroako zenbait foru-diputatu Hego Euskal Herriko probintzien arteko lotura sendotzeko egindako bileretan jaio zen eta geroztik, lau herrialdeen batasuna adierazteko ikur bilakatu zen. «Irurac bat»-en kasuan gertatu bezala, izen bereko hainbat argitalpen azalduko zen handik gutxira eta mende honetan Hego Ameriketako euskal elkarte zenbaitek ere izen

■ Otsailaren 6ko Udako Ordezkariei Biltzarrean «Seiak bat» aldarria bere egin zuten alderdi abertzaleak.

bera jaso du —duela bi asteko alean Buenos Aireseko «Laurak Bat» euskal etxearen berri eman genuen—. Urte gutxi batzuren buruan, Anton Abbadia idazleak «Zazpiak bat» lema sortu zuen, lehenengoz Euskal Herria bere osotasunean hartzen zuen eta gerora euskal abertzaletasunaren ikur bilakatuko zen lema.

ORAIN «SEIAK BAT». Mende bat igaro da «Zazpiak bat» hura sortu zenetik eta egun badirudi lema berri batekin funtzionatuko dugula. Iragan otsailaren 6an Udako Ordezkariei Biltzarrean bildutakoek, Euskal Herriaren lurraldetasuna aldarrikatzeaz batera, «Seiak bat» lema bere egin zuten. Araba, Bizkaia, Gipuzkoa, Nafarroa, Lapurdi eta Zuberoa, bat. «Zazpiak bat» historikoa alboratzeak Euskal Herriaren azken mendeko kultur ondare zabala ere historikoki bilakatzen du, lema berriak ale berriak sortuko dituelakoan.

Aipatu biltzarrera bildutako alderdiek lelo berria —batzuk aurretik ere bazarbilten— onetsi dute, baina badira, Iparral-

detik batez ere, aldarrikapenaren zenbait nabardura eranstean diotenak ere. Manex Pagola EAEko kideak mugaren alde bateko eta besteko ikuspuntu desberdinalar nabarmentzen ditu: «Ikusi behar dugu Donibane Garazin zer pentsatzen duen jendeak. Bertakoak baxenafartarrak dira, baina frantsesak, eta Hegoaldekoak espainolak. Ikusi behar da Iparraldean barkua, hurbildu behar harrean, oso urruti joan dela kanporat. Ikusten dut EAEn, batez ere Gipuzkoan, eta Iparraldean oso-oso desberdinak direla gauzak. Luzerako xedeak behar dira politikan, baina eguneroko

politika hortan ikusten dut desoreka handia dela Gipuzkoako girotik Iparraldekoara. «Seiak bat» esaten da, historian lehenengo horrela zela, sei lurralde historikoren... hori badakigu, ulertzen dugu mezu hori, baina horiek duela lau mendeko kontuak dira».

Nafarroa Behereko biztanleek lema egin diezaioketen harreraz mintzo da EAEko Juan Mari Juaristi ere, baina beste ikuskerak bat du berak: «Ez dakit Nafarroa Behereko euskaldunek eta Nafarroa Garaiko euskaldunek sentimendu edo irmotasun berarekin defendatuko duten kontzeptua eta beretzat hartuko ote duten, ez ote den izango beren nortasunaren ukapen bat. Hori da agian zalantzan jarri daitekeena. Hala ere, gure aldetik ez dago inolako nortasunik kentzeko ahaleginik, ezta gutxiago ere».

HISTORIAN OINARRITUTA. Historian oinarritutako tesia defendatzen du EHko Shanti Kirogak, eta ez du aldaketan hainbeste erreparatzen: «Garrantzitsua da ez du

■ Real Sociedad Bascongada de Amigos del País-en logotipoa: «Irurac bat».

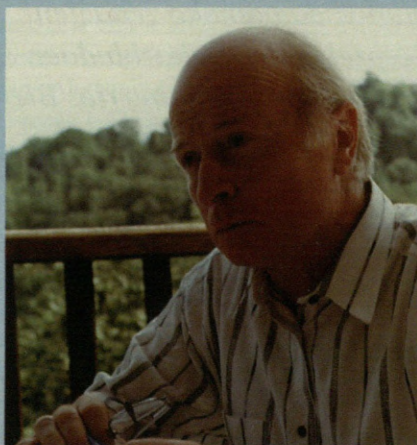
■ Sinboloak, egoerak eta herritarrek errespetatuz

Axular handiak «Gero» liburua-
ren sarreran, 1643an, zazpiak
izendatzen ditu banan-banan,
haietan «Nafarroa Garaia» eta «Nafarroa
Beherea». Nafarra zen Axular, Nafarroa
Garaikoa, eta bazekien zertaz ari zen. Zer
aldatu da geroztik lurraldeen arteko ba-
naketan? «Zazpi» zenbakia lehenbizi ai-
patuko dute Anton Abadia eta Agustin
Xaho zuberotarrek, 1836an elkarrekin
agertuko duten gramatika lan baten ata-
rian, beren liburua eskainiz «Zazpi Uskal
Herrietako Uskalduner». Eta zer aldatu
da geroztik?

Lema sonatua «Zazpiyak bat» grafia-
rekin agertuko da 1876an, «Asociacion
Euskara de Nabarra» delakoan, Arturo
Campionen ingurutik: nafar handia hau
ere, Iruñekoa, jakintsua, bazekiena zer-
taz ari zen. Ondotik zabalduko da Ipa-
rraldean, hala nola 1892an Donibane-
Lohizuneko euskal jaietan, bereziki An-
ton Abadiaren ahotik.

Laster Sabino Arana Goirik, 1894an,
«Euskeldun Batzokija»ko 7. araudian,
zazpi lurraldeak errepikatuko ditu ba-
nan-banan Axularren ildotik, haietan
«Benabarra» eta «Nabarra», beraz ize-
nak puska bat aldatuz. baina beti zazpi,
eta ez sei.

Gaiaz jabetuko dira olerkariak: Zal-
dubi, Casal, Otxalde, Ibarrart, Otaño,
Mendiaga, Arrese-Beitia, Artola, Zapi-
rain, Oxobi, Etxahun-Iruri, Labeguerie...
«Seiak» erran da hortik, eta sei dira bildu
Iruñen, zazpigarrena ez baita etorri: Zu-
beroa. Baina teoriarik ezabatzen dena da
nafarroa Beherea. Badakit, Nafarroa Ga-

Jean Louis Davant
Idazlea

raiarekin bat egon zen 1200 ingurutik
1530era. Baina ber denboran edo guti
eskas (1207-1499), Iruñeko erregearen
erdi mendeko zegoen Zuberoa; 1200eko
gastelar anexioraino nafar erreinuko
zeuden Araba, Gipuzkoa eta berantago
ere Durango aldea. Aintzinetik aldiz La-
purdikoak ziren Garazi, Baigorri, Arbe-
ru, hots geroko «Merindad de ultrapuer-
tos» hartako eskualde gehienak (Amikü-
ze eta Oztibarre aldiz Akizeri lotuak).

Beraz ez da uste bezain bakuna erre-
inu zaharraren historia. Gainera mendeak
pasa dira geroztik eta, bitartean erresuma
berezi bat izanik, Frantziakoari. laster
uztartua, gaur beste lurralde bat da Na-
farroa Beherea, Nafarroa Garaitik baino
hurbilago Zuberoa eta Lapurditik. Doni-
bane-Garazin frantsesa da zoritxarrez
hizkuntza nagusia, Iruñen aldiz gastela-
nia. Bi estaturen arteko muga hor dugu

Nafarroako bi zatien artean eta kendu
behar dugu. Baina «seiak» erranez, ken-
dua dela badirudi. Horrela ezkututzen da
Euskal Herria zatitzen duten hormetatik
eskandalagarria: Nafarroa bi ataletan
urratzen duena.

Alderantziz elkarri loturik daude ipa-
rraldeko hiru lurraldeak, «de facto» bat
egiten dute, nafar sen handiarekin gaine-
ra. Mauletik Donapaleura eta Kanbotik
Donibane-Garazira, ez dago inolako mu-
garik hizkuntzaz, erliebez, legez, eta ba-
tetik bestera pasatzen da ohartu gabea.
Zinez arrotza izan behar da jostura gabe-
ko mapa bakun horren urratzeko, erdiko
zatia guri kenduz eta bi bazterrak zoko-
ratuz. Zenbakiak aldatzekotan, «Bostak
bat» erran behar litzateke, «Bai euska-
rari» kanpainaren bukaeran bost kirol
zelaian ikusi zen bezala.

Beraz hegoaldeko politikariei aholku
on bat: Laurak bat egizue lehenbizi, ere-
du on bat eskainiz. Gure aldetik, euskal
departamendu bat erdietsi behar dugu
hiruek, hori dugu gaurko erronka, Iruñe-
ko biltzarretik landa Nafarroa Behereko
auzapez batzuek erran bezala. Horrek ez
du bazterten hiru eskualdeetako haute-
tsien arteko harremanen beharra. Baina
zinez errazago lirateke, iparraldeko insti-
tuzio bat ukanez. Egun batez etorriko da
Europaren baitan $4 + 3 = 1$ egitea. Baina
pausoka joan behar dugu, sinboloak eta
egoera desberdinak errespetatuz, baita
lurralde bakoitzeko herritarren gogo
maila. Bortxaketak ezin gaitu bat egin.
Eta bukatzeko: Amerri bakarra, Zu zaitut
euskara! ●

zenbat herrialde garen, lau, bost, sei, zazpi,
baizik eta garbi izatea guztiok garelako Eus-
kal Herria, hau da, euskararen lurraldea,
lingua navarrorum delakoaren lurraldea,
Nafarroa izenpean lurralde guztiak elkar-
turiko erreinua, edo estatua, nahi bada.
Egungo lurralde banaketak ez du zer iku-
sirik orduko euskaldunen kontzeptuekin.
Oro har, lurralde banaketak ez du zer iku-
sirik euskalkien banaketarekin, komertzio
ohiturekin eta abar. Erran dezakegu erdal
etsaien erasoz behartutako lurralde bana-
keta dela eta ez euskaldunok hautatutakoa.
Gaur egun onartu behar dugu Euskal He-
rriko biztanleok arabar, bizkaitar, gipuz-

koar, napar, lapurtar eta xiberotar biztan-
leztat dugula gure burua».

«Seiak bat» lema orain azaleratu bada
ere, aurretik gorpuzten eta hezurmamitzen
joan den kontzeptua dela argi da. Alde ho-
rretatik, egoera politikoa islatzeko apro-
posa dela uste du Juan Mari Juaristik: «Egia
da 'Zazpiak bat' abertzaleon aldarrikapen
bat izan dela eta horren inguruan jendea
mugitu izan dela. Orain 'Seiak bat' alda-
rrikatzeak badirudi jendearengan ezustea
edo nahastea sor dezakela, baina, azken
batean, bai batean zein bestean dagoen
kontua erraza da, Nafarroa bi estatutan
banandutako lurraldea dela. Eta Udala Or-

dezkarrien Biltzarrean aldarrikatzen dena
da Nafarroa berdina dela».

Horren ildotik, mugak gainditzeko na-
farrek duten sena azpimarratu du Shanti
Kirogok: «Nafarroa bat bakarra dela Eus-
kal Herriko armariak erakusten du, gaur
egun EAEn ofizialtatu hartu den arma-
rriak. Xalbador bertsolariak berak zioen,
ez dela ez Behe ez Garai. Eta gogoratzea
bertzerik ez dugu etsaiek behartutako mu-
gak gainditzeko ahalgintzen garenok as-
paldian hasi ginela ospatzen Nafarroaren
Eguna Baigorriin. Nafarroak badugu mugak
gainditzeko grina hori» ●

◆ ERIZ ZAPIRAIN

Europako Batasuneko arduradunak dagoeneko zehazten ari dira martxoaren 24-25erako prest egon beharko duen Nekazari Politika Bateratuaren (NPB) erreforma berria. Bien bitartean, euskal, espainiar eta europar baserritarrek erreforma horren aurka mobilizatzen ari dira.

ERREFORMAREN AURKAKO ERREBOLTA

Azken asteotan Gasteiz eta Iruñeko kaleak nahiz Madrilekoak eta Europako hainbat tokita-koak nekazari eta abeltzainek egindako mobilizazio ugarien lekuko izan dira: traktoreak, behiak eta txerriak gure hiriburuetak kaleetara eraman dituzte bere gaitzespen eta salaketaren adierazgarri. Eta zalantzarik gabe hori egiten jarraituko dute, martxoaren azken astea arte. Nekazari Politika Bateratuaren (NPB) erreforma-

ren aurkako nekazari eta abeltzain txikien errebolta izan da; hala da, eta hala izaten jarraituko du gainera. Erreforma hau 'Agenda 2000' delakoaren barne dago, eta Bruselan dute egunotan eztabaidagai.

Erreformak prest egon beharko du martxoaren 24 eta 25erako, orduan onartuko baitute EBko estatuburuek proposamenaren zatirik handiena. Egunotan, otsailaren 22 eta 23an hain zuzen, bilera gehiago egin dituzte Bruselan, martxoaren

■ Hilaren 10ean nekazariak, traktore eta

15 eta 16rako estatuburuek izenpetu beharko duten akordioa itxi ahal izateko.

Erreforma honek, funtsean, nekazari abere-prezioen jaitsiera nabarmena bertan ezarritzen du, EBren laguntzen banaketa bereizgarria degabeaz gain, zeinak bereziki nekazari eta abeltzain handiei mesede egiten dien. N

■ Loyola de Palaciok eta EBk lur-jabe handiei egiten diete mesede

Nekazari eta abeltzain txikiak biltzen dituzten nekazal erakundeek —COAG eta UPak Espainian, eta EHNE-UGA Vek Hego Euskal Herrian— beti kritikatu izan dute Loyola de Palacio Espainiako Nekazari-tza Ministroa, Bruselan negoziatzeko duen eragatik eta beti ere bere bezero berezien alde, hau da, lur-jabe handien alde egiteagatik. Europako Batasunak, gainera, laguntzak zehazteko orduan diskriminazio politika hori aplikatzen darrai.

Eta datuek salaketok baieztatzen dituzte. Hego Euskal Herrian ez dago nekazari eta abeltzain handiz osaturiko egitura garrantzitsurik; bertako nekazal egitura funtsean nekazari eta abeltzain txikiek osatutakoa da. Espainian, alabaina, eta bereziki Andaluzian, Bruselatik diru gehien jasotzen duten lur-jabe eta

abeltzain handi dezente dago. Hala dio UPA (Unión de Pequeños Agricultores, Nekazari Txikien Batasuna) espainiar erakundeak berriki kaleratutako txostenak.

Nahiz eta horrelako datuak orain arte ordaintzen zuten erakundeen esku egon, UPak Andaluziako ustiategi handien inguruko datu batzuk eskuratu ahal izan ditu. Bertan, badira guztira 50.000 milioi hektarea dituzten 25 lursail, zeintzuk 3.255 milioi pezetako (130 milioi libera, 19 milioi euro) laguntza jasotzen duten. Oso abizen sonatuak dituzten espainiar familia garrantzitsu eta aberatsak dira, UPakoen esanetan, EBren laguntzen benetako onuradunak.

Albako Dukesaren familiak, esate baterako, 370 milioi pezeta jasotzen ditu —Andaluzian bakarrik— Euroexploraciones Agrarias eta Eurotécnica Agraria

enpresen bidez. Hernández Barrera familiak, Herba Ebro Agrícolas-en sortzaile eta akziodunak, 330 milioi pezeta jasotzen ditu urtero Mundiarroz eta Dehesa Norte explotazioengatik. Iñigo de Arteaga y Hermanos enpresak 331 milioi pezetako laguntza izan zuen urtebetean.

Beste hogeita enpresariok 100 eta 200 milioi pezeta inguruko laguntza jasotzen Andaluzian bertan, UPak dioenez. Hauen artean: Mora Figueroa familia (196 milioi), Moreno de la Cava familia (103 milioi), Martínez Campos familia (103 milioi), García Mellado familia (104 milioi), Cuquerella Ubeda familia (117 milioi), Sainz de la Maza familia (127 milioi), Arizar de Torres familia (133 milioi), López de la Puerta familia (157 milioi), Hermanos Osuna Ostos familia (138 milioi) eta Explotaciones Agrícolas Andaluzas (215 milioi) ●

EUSKALDUNON EGUNKARIA

estaldi ikusgarria egin zuten Estrasburgon.

kazari eta abeltzain txikiak dira erreforma honen pairatzaile, eta bere gain eroriko dira ondorioz txarrenak. Hego Euskal Herriaren kasuan, erreformak dagoeneko larria den egoera larriagotu lezake. Gaur egun geratzen diren 17.000 nekazaritza-ustiatietatik 1.000 galtzen dira urtero.

EB-REN LAGUNTZAK BIRBANATZEAREN ALDE.

Euskal nahiz europar nekazari eta abeltzainak, NPB berritu ostean beren nekazaritza-ustiatiegiaren egoera zer nola izango den ikusita, EBren laguntzen banaketa bidezkoagoaren eske ari dira. Ez da bidezkoa Europako nekazarien % 10ak laguntzaren % 90 bereganatzea. Baserritarren haserrearen piztu duen eta egoera salatzeko kalera daramatzan bidegabekeria da, inondik ere.

Espainiak 850.000 milioi inguru pezetako (34.000 milioi libera, 5.120 milioi euro) laguntza jasotzen du urtero EBtik. 300.000 milioi pezetako laguntza jasotzen duen laborantza belarkaren kasuan, onuradunen % 1ak sektore osoari zuzendutako laguntzaren % 20 jasotzen du. Espainiako hiru nekazaritza-ustiatiegi garrantzitsuenek 1.000 milioi pezetako laguntza jasotzen dute.

Olibondoaren kasuan, 69 jabeak 4.100 milioi pezeta bereganatzen dituzte,

400.000 olibarietatik 100.000tik gora direlarik pertsonako 84.000 pezeta baino jasotzen ez dutenak. 125 olibondo-jabek bakarrik, 60.000 milioi pezeta banatuko lituzkete euren artean. Egoerak antzekoa dirudi Europako gainontzeko herrialdeetan. Alemanian, hiru ustiatiegi garrantzitsuenek 1.223 milioi pezeta jasotzen dituzte, Erresuma Batuan 960 milioi, eta Italian 888 milioi.

Diru-laguntzen banaketa bidegabe honen aurrean, familia ustiatiegiekin zerikusi gehien duten euskal eta europar nekazal erakundeak EBren laguntzen birbanatzearen alde agertu dira, mesede gutxien izango dutenen alde egitearren, hauek baitira gainera nekazal giroan enplegua mantentzen dutenak. Horiek dira orain euskal eta europar baserritarrek, NPBan emango diren aldaketan aurrean, defendatzen dituzten aldarrikapenak.

NPBren erreformak eragingo dituen aldaketek, aurreikus daitekeenez, norabide bikoitza hartuko dute. Alde batetik, laborantza belarkarena bezain garrantzitsuak diren OCMko erreformak ziurtzat jotzen dira. Belarkien kasuan, prezio instituzionalak % 20 jaitea aurreikusten da, laguntzaren % 10eko igoerarekin batera; esneketan, % 15eko prezio-jaitiera dago aurreikusita, animalia bakoitzeko laguntza zuzena ezartzeaz gain; behikien kasuan, % 30eko jaitiera da prezio instituzionalen gainean aurreikusten dena, eta laguntza zuzenaren igoera ere izango da.

□ Europar nekazarien % 10ak EBren laguntzen % 90 jasotzearen aurka dihardute euskal eta europar baserritarrek

oraindik ere nahiko gordin dagoela.

Egoera honen aurrean, euskal eta europar nekazal erakundeek etorkizunean laguntzak birbanatu edo modulatzaren aldeko mobilizazioetan dihardute. Helburu garbia dute: fondo-banaketan gaur egungo desberdintasunak zuzentzea, zigorrak edo laguntza-murrizketak aplikatzekotan, hauek diru-sarrera handiagoa dutenengan eragin handiagoa izan dezaten ●

◆ DANIEL UDALAITZ

■ 1.000 ustiatiegi galtzen dira urtero

Sektore honetako sindikatu arduradunen esanetan, nekazaritzak eta abeltzaintzak gero eta pisu txikiagoa dute. Gaur egun dauden 17.000 nekazaritza-ustiatietatik urtero 1.000 inguru galtzen direla adierazi dute. NPBren erreformak dakarren prezio-jaitiera izugarria eta EBren laguntzen murrizketa medio —urtero 5.000 milioi pezeta, 200 milioi libera, 30 milioi euro gutxiago—, egoerak okerrera egingo du.

Horrez gain, Madrilgo Nekazaritza Ministerioa —gogora dezagun Euskal Herriak ez duela oraindik Europa mailako eskumenik— nekazari eta abeltzain txikien alde baino, lur-jabe handien alde ari dela salatu dute. Lur-jabe handiak izango dira, oraingoan ere, erreformaren onuradunik garrantzitsuenak. Nahikoa litzateke ondorengo datuak ematea: Espainian NPBtik diru-laguntza lortzeko egindako 127 eskarik 15.000 milioi pezeta lortzen dituzte urtero (hau da, bakoitzak 118 milioitik gora), eta bien bitartean batez beste 300.000 pezeta jasotzen dituzten 182.469 nekazari daude. EAEko eta Nafarroako Gobernuak ere ez daude pozik egoera honekin, lehenetik ere erreforma gehiago jasan dituen sektore honentzako birmoldaketa beharrezkotzat jo duten heinean bederen.

Horregatik guztiagatik, logikoa dirudi euskal nekazaritza eta abeltzaintza sektoreko sindikatuak, EHNE-UGA Vek, «NPBren erreforma, atzetik etorri diren eta arazoari errotik heldu ez dioten beste hainbat erreformaren adabakia edo makilajea» dela esatea. Baina kasu honetan, sindikatuen ustez, astungarri funtsezkoa duena: «eragingo lituzkeen kalteak areagotu nahi dira, hau da, prezioen jaitiera izugarria eta laguntzen modulazioa, diru-laguntzen bidezko banaketa alde batera utziz eta lehenagoko sistema bidegabe, insolidario eta eskandalagarria mantenduz» ●

1998ko urrian abiatutako «Bai euskarari» kanpainaren baitan, Euskararen Gizarte Erakundeek Kontseiluak «Lanordu bat akordioaren alde» ekimena jarri du martxan. Plan estrategikoa finantziatzeko egitasmoak hainbat sektoreren atxikimendua jaso du.

LANGILEEN DIRU EKARPENAK EUSKARAREN ALDE

Euskararen Gizarte Erakundeek Kontseiluak, sindikatu eta enpresa elkarteekin batera, «Lanordu bat akordioaren alde» ekimena jarri du abian. «Bai euskarari» kanpainaren beste urrats bat da honakoa eta beronen asmoa, langileen diru ekarpenekin, plan estrategikoaren finantziazioa bultzatzea da.

Otsailaren 3an egitasmo hau sustatzeko mahaia eratu zen Bilbon. Bertara elkarte laboralak, kooperatibak, sindikatuak eta enpresa elkarteak bildu ziren. Hauek: ELA (Euskal Langileen Alkartasuna), LAB (Langile Abertzaleen Batzordeak), ELB (Euskal Laborarien Batasuna), ESK (Ezker Sindikal

Koordinakundea), STEE-EILAS (Euskadiko Irakaskuntzaren Langileen Sindikatua), HIRU (Garraiolarien Euskal Sindikatuen Federazioa), EHNE (Euskal Herriko Nekazarien Elkartea), CCOO (Euskadiko Langile Komisioak), EUDEL (Euskal Udalen Elkartea), ANEL (Nafarroako Sozietate Laboralen Elkartea), ASLE (Euskadiko Sozietate Laboralen Elkartea), EKGK (Euskadiko Kooperatiben Goren Kontseilua), MCC (Mondragón Corporación Cooperativa) eta Confebask (Confederación Empresarial Vasca).

Otsailaren 3az geroztik ordea, bestelako atxikimenduak ere jasotzen ari dira Kon-

tseilukoak. Ikastolen sektoreak egin zuen agerraldia, ekimena aho batez onartu zuen esateko, beste lantegi asko ere atxiki dira, kirolariak... eta, lan munduari begira eginkordealdia izan arren, ikasleek ere adierazi dute euren aldeko jarrera. «Hauek, ez daude soldatapean, baina egin dutena da akordioaren alde bono batzuk gelaz gela banatu eta horrela beren ekarpena egingo dute» dio Kontseiluko komunikazio buru Pili Kaltzadak.

Kontseiluak hauteskunde sindikalak egiten dituzten Hego Euskal Herriko enpresa guztiei egin die deialdia, sindikatuen hartze egin ere; hortaz milaka lantegi diru eskakizuna jaso dutenak. Nahiz eta ordekaritza sindikalik ez eduki, beste enpresa asko ere hurbiltzen ari zaizkie bertan parte hartzeko informazio eske. Kooperatibetan, MCCren ingurukoetan, abenduan egin zen deialdia, eurek hala eskatuta. Ipar Euskal Herrian «lantegi jakin batzuetan ere egiten ari da, enpresa batzuk eskatu dute hontan parte hartzea eta eskuhartzea beren eskututzi da».

NOLA EGIN EKARPENA. Kontseiluak urtarileko nominarekin batera agiri bat banatzeko eskatu dio enpresa bakoitzari. «Agiri horretan azaltzen zaio langilearen zertarako eskatzen zaion lanordu horren ekarpena eta ekarpen hori nola egin behar duen. Langileak sinatzen du agiri hori eta pertsonal sailean uzten du. Enpresa da ingresu hori egiteaz arduratzen dena». Kontseiluak kontu bereziak ireki ditu Euskal Herriko finantz-etxe nagusietan eta kontu hauetan ingresatuko dira langileen ekarpenak. Langileei eginiko eskakizunaz gain, «enpresari eskatzen zaiona da bere enpresako langileek emandako adina eman dezala. 100 langileko enpresa batean 50ek ematen badute, enpresari eskatzen zaio 50 horiek emandako kopuru bera eman dezala enpresak berak. Argi utzi behar da guztiz

■ Euskal Herriko eragile ekonomikoen ordezkariak otsailaren 3an bildu ziren Bilbon.

Euskara sailaren babeslea:

Zumaia Udalak ere

euskarari

borondatezkoa dela, bai langileen aldetik bai enpresen aldetik ekarpena egitea. Eta baita guztiz konfidentziala ere» azaldu du Pili Kaltzadak.

Enpresetatik at, norbanakoek beren ekarpena egin nahi badute, Kontseiluaren bidez, Kontseilua osatzen duten erakundeen bitartez edota zenbait finantz-etxeetan —Euskadiko Kutxan esaterako— guztien bistan jarri dituzten kontuetan dirua sartuz, egin dezakete.

Pili Kaltzadaren esanetan, oso zaila da eskuhartuko duten langile eta jasoko den diru kopurua jakitea: «Milaka enpresa dira gonbidatuta daudenak, eta oso dago erantzunaren menpe. Jakinkizun dago. Zenbat eta toki gehiagotara iritsi, ekarpen handiagoa izatea logikoa da, baina hori ikus-teke dago. Gu ikusten ari garena da ekimena nahiko erantzun ona jasotzen ari dela, informazioa eskatzen dutenak asko eta asko direlako. Ekarpene interesantea izango da, ekonomikoki dudarik gabe, baina baita ere sortzen duen dinamikarengatik, garrantzitsua delako toki askotan izatea honen berri». Otsailean zehar jasoko dituzten ekarpenen inguruko datuak martxoaren bukaerarako eman ahal izango dituzte. Lantegi guztietara igorriko dute txosten bat, datu orokorrak eta baita lantegi horretan bertan izan diren emaitzak ere emanez.

PLAN ESTRATEGIKOA. «Lanordu bat akordioaren alde» egitasmoaren xedea abenduaren 23an Euskal Herriko 22 eragile sozialek sinatu zuten akordioa garatzea da, bertan hitzartutako plan estrategikoaren finantziazioari bultzada ematea. «22 eragile horiek dira gainerako eragileei dei egingo dietenak prozesu honetan parte hartzeko. Hasiak gara Euskal Herri osoko eragile sozialen zerrendak lantzen, jakiteko zenbat eragile gonbidatu ditzakegun plan honetan parte hartzera. Guk kalkulatu dugu Aste Santurako deialdi zabal hori egingo izango dela eta hurrengo urratsa planaren faseak burutzea izango da».

Plan estrategikoaren helburua, euskarren normalizazioan zer, noiz eta nola egin behar den aztertzeke, norabideak markatzea da. «Euskararen egoera benetan zein den jakiteko azterketa egingo dugu. Egoera ezagututa, sektorez sektore neurri normalizatzaile batzuk aztertu eta proposatuko dira eta gero borondatez bakoitzak erabakiko du zer den berak arlo bakoitzean egin dezakeena» ●

◆ ERIZ ZAPIRAIN

Arturok jakin nahiko luke...

■ Zer moduz doa AEKk Korrika 11rekin batera antolatutako Korrika Kulturala?

“Egunero oztopoak aurkitzen dira”

Ixiar Inñarra

Korrika Kulturalako arduraduna.

Lasterketa hasi berria dagoenean, oraindik ezin dugu jakin nolakoa izango den amaiera. ‘Tour’ bitxi hau 44 etapaz osaturik legoke, 30 etapa arrunt, 4 erloju-kontrako eta amaitzeko azkeneko 10 egunak, gogorrenak.

Hasera emateko prologo bat egon zen otsailaren 12an hainbat ekitaldirekin. Ondoren hasi ziren lehenengo 30 etapak. Etapa horiei heldu behar zitzairen eta horretan gu, ‘gregariook’ gabiltza. Dena den ez pentsa lehenengo etapa horiek leunak direnik, egunero oztopoak aurkitzen baitira. Bertso afariekin hasi ginen. Hasierako txanpari eutsiz aurrera jarraitu genuen ikusita asteazkenean «Mortirolo» bezalako tontorra gainditu behar genuela: Mikel Laboa Iruñeko Gaiarre antzokian. Bitartean zinemak eta kirolak lagundu ziguten, baina hor zegoen «Morti-

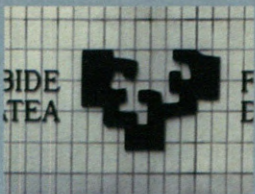
rolo». Ez da erraza horrelako mendi-tontorei eustea, batez ere ekipo barik bazabiltza. Baina Iruñeko taldekideak tropelaren buruan jarri ziren. Ezin genuen inongo ihesalirik baimendu. Esaten den bezala «ez da munduan nafar batek egingo ez duen gauzarik».

Bete-beteen asmatu eta bete-betea zegoen Gaiarre. Tontorra gaindituz gero, ez dago atsedetik, begi aurrean dugu Laburmetraien mendikatea. Noski, etapa luzeen aurrean berrindartzeko tartea behar da eta hori bera martxoaren 6an aurkituko dugu Astigarra-gan: Sagardo Eguna. Bitartean antzerkiak, pailazoak, kantariak eta abar luze bat tontortxo igo beharko ditugu. Martxoaren 19an

‘tour’ honen azkeneko txanpan sartuko gara eta hor ere ‘gregario’ en lana beharrezkoa izango da. Horregatik beroketa lanetan ari zterza gonbidatzen zaituztegu.

U r r e a

■ Unibertsitatea Euskalduntzeko II. Plana guztien ahotan dabilen bitartean, Donostiako Ingeniaritza Teknikorako Unibertsitate Eskolako irakasleek fakultate honetako ikasketen euskalduntzean aurrerapausoa burutu berri dute: Ingeniaritza Fluido-mekani-koari buruzko euskarazko ariketa-bilduma. Elhuyarrek argitaratu du liburua.

■ Gasteizko Udalak inauteriak zirela eta kaleetan ipinitako txarteletako testua ez zegoen erdara hutsean. Eta hala ere, ikatza merezi dute txartelak. Hona hemen euskarazko itzulpena: «1999ko 02ren 13a 11etatik arrazoin ihauteriak ibilbidea». Hots, Udalak hiritarrei luzatu dien oharra ulertzeko gaztelerazko testura jo behar da.

I k a t z a

DESDE LAS 11 HORAS
DEL 13/02/1.999
MOTIVO
CABALGATA - CARNAVALES
1.999KO 02 REN 13 A
11 ETATIK
ARRAZOIN
IHAUTERIAKEN IBILBIDEA

URREA edo IKATZA merezi dutenak, 943- 37 34 03 faxean jakinarazi

1999ko otsailak 28 ● ARGIA

17

korrika

Astigarraga martxoaren 6an

Goizean
zehar:

Trikitolariak
Bertsolariak
Artisauak
Makailau lehiaketa

Eguerdian:
Bazkaria
sagardotegi
ezberdinetan

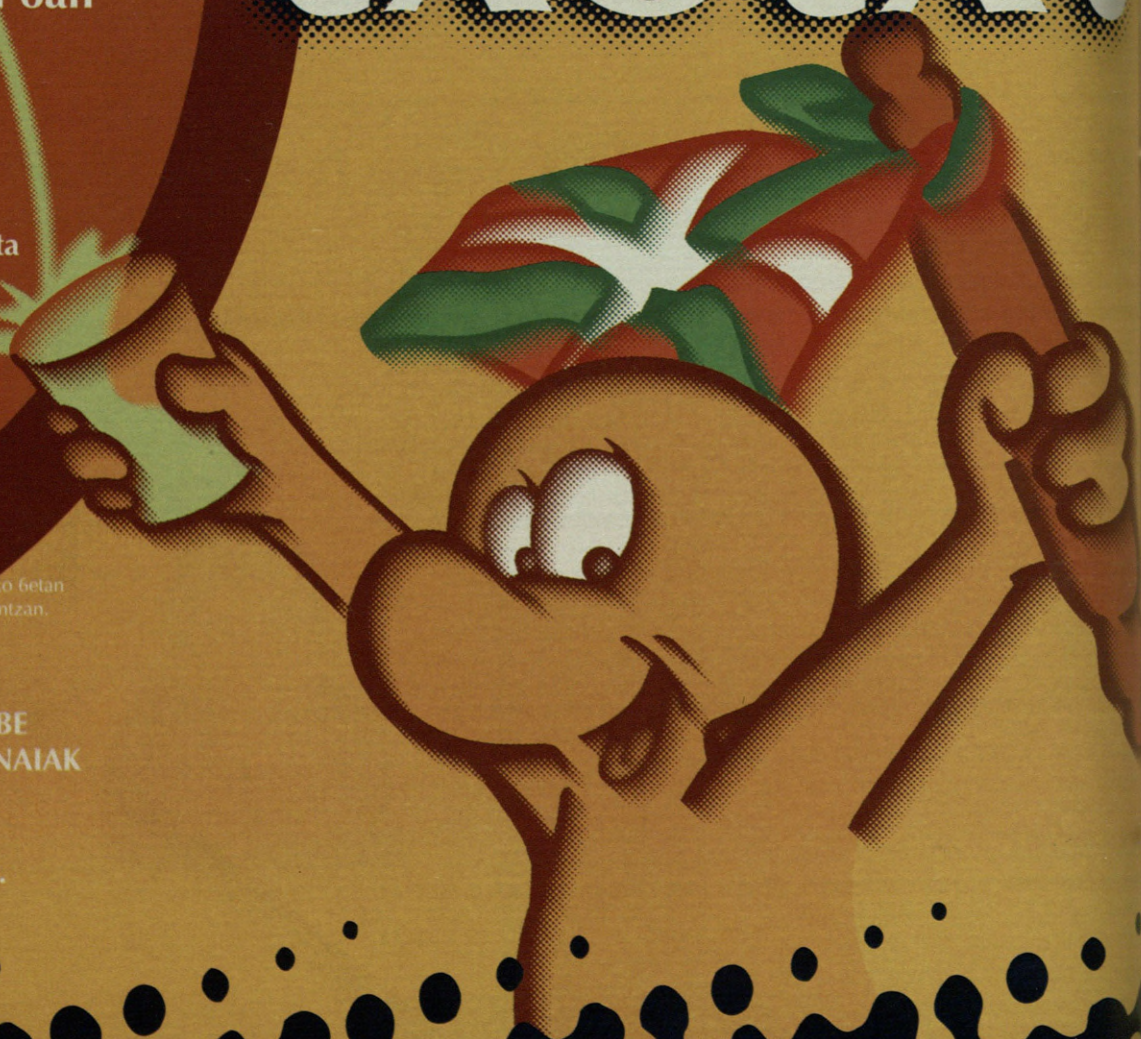
Arratsaldetik
gauera bitarteko
jaialdia:

Jaialdiari hasiera arratsaldeko 6etan
emango zaio herriko onparantzan.

MORAU
JOXE RIPIAU
TXATUNGA BENBE
MUNDIÑANO ANAIK

2500 pta./100 lib.

sagardo eguna txotx!

Otsailaren 25ean

GASTEIZ

Florida Kultur Etxean, 20:00etan

Bertso Trama

*Unai Iturriaga, Maialen
Lujanbio, Oihane Perea,
Arkaitz Ugartetxea*

Otsailaren 27an

OIARTZUN

Madalensoro Pilotalekuan, 22:30etan

Anari

Ruper Ordorika

LABURMETRAIEN GAUA

Korrikako erreportaia eta bideoklipa,
Txotx, *Bernar* eta *Laugarren Galeriatik*.

ZUMAIA

Otsailaren 27an, larunbata, 22:00etan
Zumaiaiko Kultur Etxean, Oxford aretoan.

Laguntzailea:

ARGIA

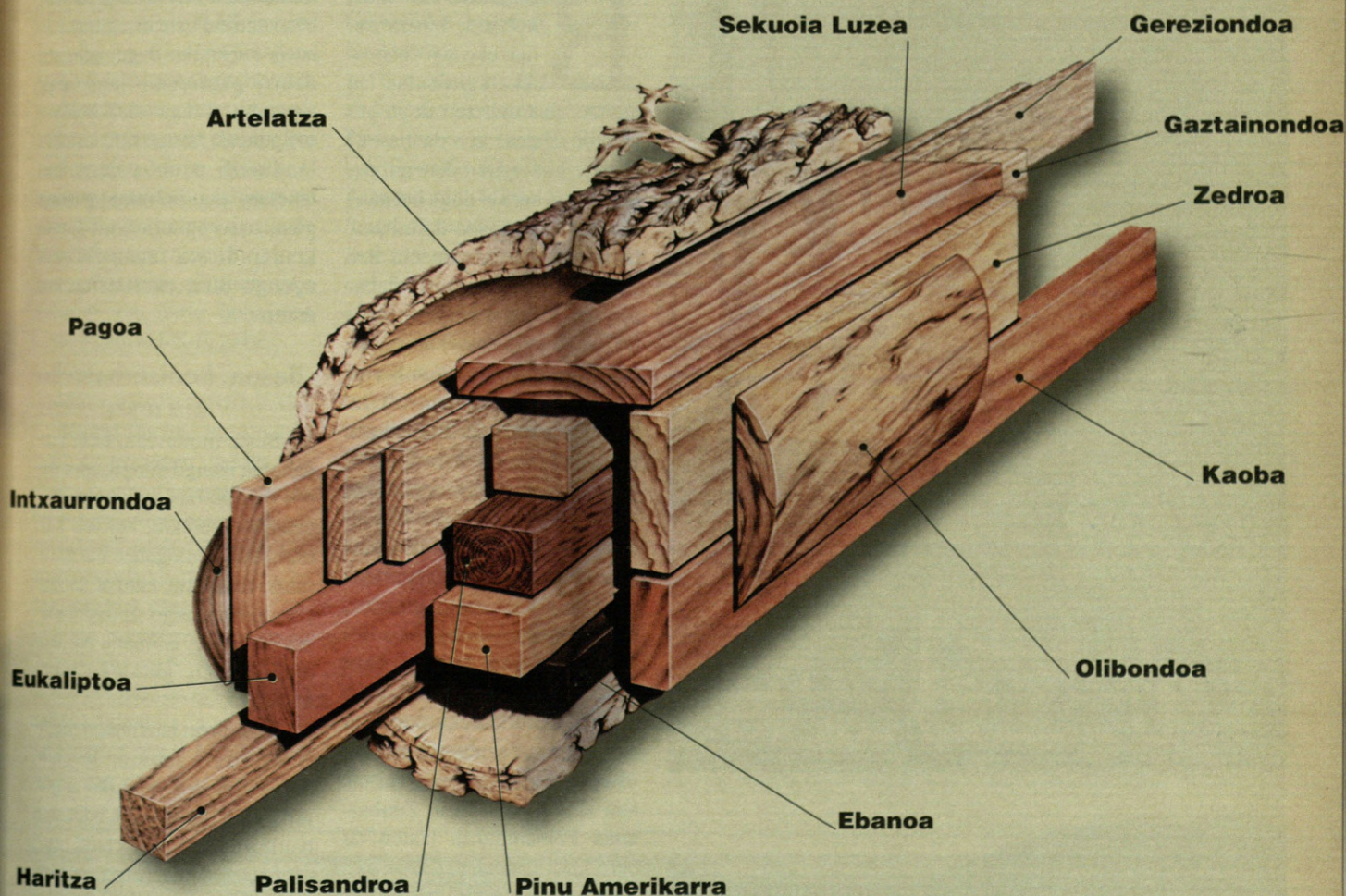
k u l t u r a l a

B A S O A

B E R E Z I A

Arnasa eta sosa

Amazoniako oihanak munduaren birikak direla esaten da; horiei esker hartzen omen dugu arnasa. Basoak gero eta gutxiago baitira, eta nekezago, berezko basoak, gizakiak eskurik sartu ez dutenetakoak. Basoa zertarako den ere ez dago definituta: atmosfera mantentzeko, lurrraren higadura saihesteko, biodibertsitatea kontserbatzeko ala ustiapenerako? Euskal Herrian, orain arte, ustiapen ekonomikoa nagusitu izan da eta zuhaitz garailea pinua da. Hala ere, orain pinuak ez du papertegietarako bidea hartzen; altzarigintzan eta arotzgintzan aurkitu du txokoa.

Testuak: Aitor Bengoa

Duela 200 urteko basoaren aurpegiari eta oraingoari begirada bat eman besterik ez dago aldaketaz jabetzeko. Gaztainondoak, pagoak eta haritzak nekezago ikusiko ditugu; zuhaitz kanpotarra, pinua, aldiz, erruz. Arazo nagusia ez ei da kanpotarren etorrera, basoa zerekin jantzi eta berarekin zer egin omen da gakoa.

XXI. MENDEKO BASOGINTZA: BASO OREKATUAK AMETS

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

Gipuzkoan eta Bizkaian batik bat, pinuak aurea hartu dio pagoari eta haritzari. Bizkaiko basoen % 62 eta Gipuzkoako % 47 pinua da.

Basogintza edo silbikultura, basoa ustiatzeko edo babes-teko egiten den lan multzo gisa ulertzen dugu gehienok. Baina, zer da basoa? Basoaz hitz egiten denean, denok gauza bera al dugu buruan? Ez da erraza basoa definitzea, beste askotan gertatu ohi den bezala, agian, errazagoa da basoa zer ez den zehaztea, muturrak argiago ikusten baitira, ez bairik gabe. Jo dezagun horrelakoetan jo behar den tokira, hiztegi-tara alegia. Elhuyarrek berriki argitaratu duen Ingurugiro hiztegi entziklopedikoan zera aurkituko dugu: Basoa: «Zuhaitzak eta zuhaixkak nagusi diren landare elkarte, ezaugarri, mikroklimatiko, biologiko eta edafologiko bereziak dituen». Baina, hara nondik, definizioaren azpian oihartxo bat topatuko dugu eta agian berau da interesgarriena; «Berez, euskaraz, baso eta oihan sinonimoak dira. Zenbaitetan komenigarria izaten da bere kasa hazten den baso naturalaren eta gizakiak guztiz gidatu eta kontrolatutako basoaren artean bereizketa egitea, erdaretan askotan egiten den bezala; *woodland (wood) / forest, bosque / selva, bois / forêt*. Horrelakoetan *baso / oihan* bereizketa erabili ohi da».

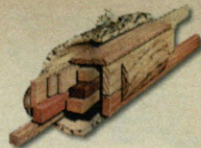
Zentzu hertsian, Euskal Herrian baso natural edo ohi-
nik ez dugu aurkituko, gutxi
edo gehiago, denak gizakiak
landuak izan baitira. Edozein

modutan, muturrak argi daude, baso natural batean, egitura nahasia aurkituko dugu, adin eta neurri guztietako landareak topatuko ditugu aldi berean, soilguneak izango dira tarteka, landaredi trinkoa beste batzuetan, eta horretaz guztiaz gain, baso egitura horri lotuta landaredi eta fauna jakinak egongo dira, ekosistema bat eratuz.

Basoa: kontserbatzeko ala ustiatzeko?

Beste muturrean, baso landaketak izango ditugu, adin bereko aleak, batetik bestera distantzia berarekin, eta oro har, ingurune homogeneo eta bateratua, ondorioz, habitat aniztasuna urria izango da toki haue-tan eta beraz, animalia eta landare espezie gutxiago inguruetan.

Baso orori lau funtzio nagi si aitortzen zaizkio; lehenik, babes funtzioa edukiko dugu, lurzoruak higaduratik babesten baitituzte, era horretara, euri eta haizeen indarra moteldu eta geldiaraziz. Bestetik, atmosferaren egitura mantentzeko hain garrantzitsuak diren oxigenoa (O₂) ekoiztu eta karbono dioxidoa (CO₂) zurgatzeko ahalmena dute basoek. Ondoren, biodibertsitatearen kontserbazion jokatzen duten babes funtzioa aipatzen da edonon, animalia eta landare askoren elikadura eta babesa bertan aurkitzen baita. Eta azkenik, ekoiz-

pena edukiko dugu, zenbait baso ekoizpen handiko guneak dira eta bertatik hainbat lehen-gai lortzen ditugu gizakiok.

Funtzio hauen guztien oreka mantentzea ez da erraza izaten eta askotan bati edo besteri garrantzi gehiago ematen zaio basoak ustiatzerako garaian.

Euskal Herrian, basoaren ustiapena, ikuspuntu ekonomiko batetik soilik ulertzen dugu, hau da, aipaturiko azken funtzio horren haritik, basoen ekoizpena da betidanik ustiatu izan duguna. Baso bat ikuspuntu kontserbazionista batetik ustiatzeari, hots, lurzoru, animalia, landare edo paisaje bat kudeatzeko basoa ustiatzeari, kontzeptu moderno samarra da eta egia esan hemen ez gaude horrelakoetara ohiturik, baina datozen urteetan, gisa honetako neurriak ere hartu beharrean izango gara ezberdinez gabe.

Nola ustiatu pinudiak?

Euskal Herriko baso paisajeari erreparatzen baldin badiogu bi errealitatekin topatuko gara. Alde batetik, Kantaurialdera begira ditugun Gipuzkoa eta Bizkaiko egoera eta landaretzari dagokionean askoz ere mediterraniarragoak diren Araba eta Nafarroa, beste aldetik. Gipuzkoa eta Bizkaiko zuhaitz estaldura ia azaleraren % 60koa da, Arabakoa % 47koa eta Nafarroakoa

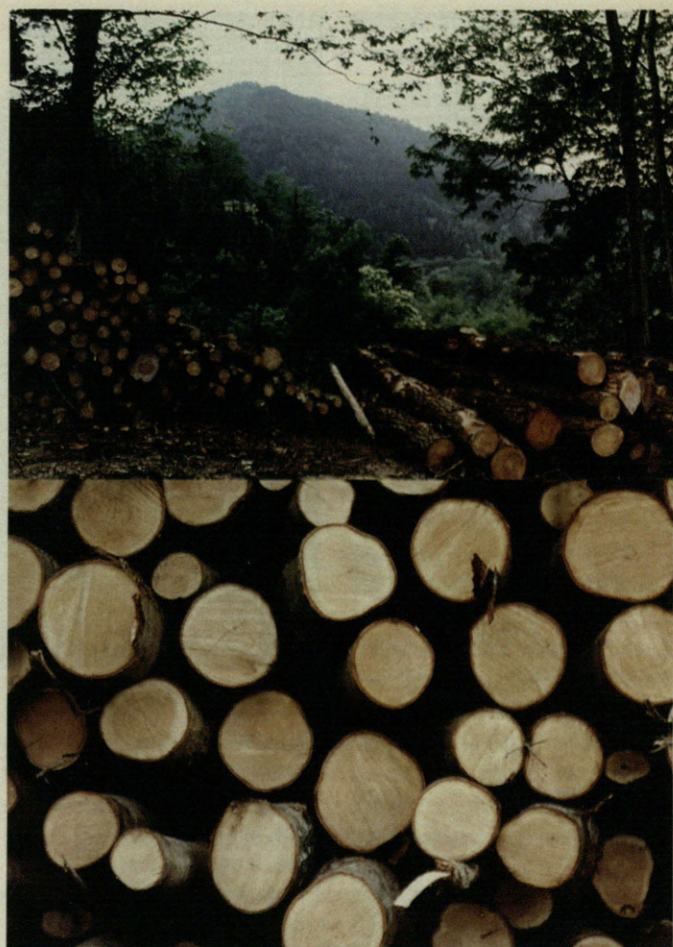
% 33koa.

Bizkaian eta Gipuzkoan egiten den basogintza, monokultibotzat har daiteke, izan ere, Bizkaiko basoen % 62, intsinis pinua edo *Pinus radiata* estaltzen du, Gipuzkoan berriz, % 47 inguru. Araban, espezie honen estaldura proportzioa askoz txikiagoa izan arren (%11), bertako basogintza urria espezie honen inguruan lantzen da. Nafarroako basogintza ezberdina da, eta gehienbat bertako espezieak kudeatuz burutzen da.

Gipuzkoa eta Bizkaiko baso landaketek duten dibertsifikazio urriaz aritu gara EHNE sindikatuko teknikari Olate Arrarterekin: «*Baso landaketa hauek duten dibertsifikazio txikiak zuzenean eragiten du gure animalietan eta landaretan, esate baterako, hor dago basurdearen kasua. Baserritarrei gero eta kalte gehiago sortzen ari den animalia honek badu non babestu eta ezkutatu, baina baso landaketa hauek ez diete bazkarik eskaintzen*».

Nekazaritzak eta basogintzak lan unitate bera erabili izan dutenez, aurrez-aurre izan dira betidanik, baina Arrarteren ustez, «*lehen bi jarduerak orekaturik ziren eta orain berriz oreka hori galdu egin da*».

Edozein modutan, EHNEko teknikariak garbi utzi nahi izan du kanpoko pinua bera ez

Egurra ateratzeak arazoak sortzen ditu; neguan eta euriarekin pistak hondatzen dira. Lurzorua gutxiago kaltetzeko asmoz egurra kableen bidez atera ohi da zenbait egoeratan.

dela kaltegarria beraien ustez, kudeatzeko modua baizik: «*Espezie forestal gisa ez daukagu ezer pinuaren aurka, baina hemengo basogintza oso bortitza da eta pinuaren etekin ekonomikoari soilik erreparatu*

zaio, kasu askotan, mendian kalteak sortuz».

Mendiko kalte horiekiko itaundu dugunean, adibide gisa mendiko pistak jarri ditu mahai gainean: «*Kategoria desberdineko pistak daudela dirudi. Ko-*

**EUSKADIKO BASOGINTZA
ELKARTEEN KONFEDERAKUNDEA**

ARABAKO BASOGINTZA ELKARTEA

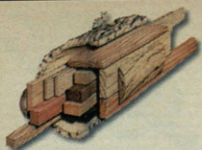
Dionisio Aldama kalca, 11 - I.B • Tel.: 945 89 20 34
01470 AMURRIO (ARABA)

GIPUZKOAKO BASOGINTZA ELKARTEA

Avenida Navarra, 6 • Tel.: 943 65 29 20 • Faxa: 943 65 03 62
20400 TOLOSA (GIPUZKOA)

BIZKAIKO BASOGINTZA ELKARTEA

Gumuzio auzoa, z/g (Erletxes gurutzbidetara)
Tel.: 94 456 62 12 - 456 63 62 • Faxa: 94 456 47 59
48960 GALDAKAO (BIZKAIA)

meni da zenbait pista egoera onean mantentzea, era horretara basoa atera behar den baikoitzean berriak egiten ez ari-
tzeke».

Gai honen inguruan, Josu Azpitarte Bizkaiko Basogintza Elkarteko lehendakariarekin mintzatu gara: «Egia da, zenbait kasutan, neguan eta euria-
rekin, pista asko hondatzen di-
rela. Gai hau aztertzen ari ga-
ra, eta udan egurra biltegietan
pilatzea izan daiteke hartu be-
harreko irtenbidetako bat, bai-
na hau oraindik asmo bat bes-
terik ez da».

Lurzoruan kalte gutxiago
sortzeko egurra kableen bidez
ateratzea proposatzen da asko-
tan. Bizkaiko Basogintza El-
karteko lehendakari Azpitartek
iritzi garbia du honen inguruan:
«Kablearen legeria oso zeha-
tza da, eta bertan agintzen da
kablea non eta nola erabili,
malda handia dagoenean eta

Pinu egurra papertegietara baino altzarietarako bideratu da.

abar. Kontuan izan behar dugu
kablea irtenbide puntual bat
besterik ez dela, eta ezin dela
edonon erabili, izan ere, kable

bidez egurra ateratzea gares-
tiagoa da eta askotan ez du
merezki egurra horrela atera-
tzea, bere etekinaren errenta-

garritasuna asko txikitzen ba-
ta».

Sektorea osasuntsu

Josu Azpitartek sektore-
ren egoeraren berri eman digu:
«Bizkaian ustiatzen ditugun bi
espezieen (pinua eta eukalipto-
toa) bilakaera desberdina izan
da, pinuaren salneurriak gora
egin du azken urte hauetan,
baina gorakada hau ez da izan
pinu eskasiagatik, egurraren
erabilera erabat aldatu delako
baizik. Duela hamar bat urte,
pinu egurra batez ere papere-
tarako bideratzen zen, geroztik
egin diren ikerketek ordea, pi-
nu egurra beste zenbait erabi-
leratarako lehengai ona dela
ziurtatu dute, hala nola, altza-
rigintzan, eraikuntzan eta
arotzgintzan. Eukaliptoaren
kasuan berri, salneurriek go-
rabehera handiak izaten di-
tuzte. Hemen oso gutxi dagoe-
nez, kanpotik ekarri behar izan

Intsinis Pinua

Adan de Yarza markesak Kaliforniatik ekarria

Gaur egun, Intsinis pinua edo
Monterrey-ko pinua aski eza-
guna da gure artean, baina ez
dira urte asko igaro lehen pinuak Euskal
Herrian aldatu zirenetik.

XIX. mende amaieran, Adan de Yar-
za markesa, Bizkaiko Foru Aldundiko
abokatu eta politikaria, lan gabe gelditu
zen, azken karlistadaren ondorioz aldun-
dia disolbatu zenean. Egoera horren au-
rrean, bere benetako zaletasunean, neka-
zaritzan eta basogintzan murgildu zen.
Europar eta Ameriketako ibili zen, tokian
tokiko nekazal teknikak eta baso birlan-
daketak ikasten. Bidaia hauetan aurkitu
zuen hainbat zuhaitz espezie frogatu zi-
tuen Lekeitioko Zubietarren lurretan.
Bizkaiko lur eta eguraldietara ongi ego-
kituko zen espezie baten bila zebilen, eta
Kalifornia aldetik ekarritako *Pinus ra-*
diata edo intsinis pinua gure lurretara
ederto egokitzen zela konturatu zen. Ge-
roztik espezie hau pixkana zabaltzen hasi

zen Bizkaia eta Gipuzkoan. 1920. urtean
hil zen eta beraz ez zuen izan Bizkaian eta
Gipuzkoan egun dugun paisajea ezagu-

tzeko aukerarik. Burutik pasa ere ez zi-
tzaion egingo, orduan, berak ekarritako
pinuak horrenbesteko eraldaketa sortuko
zuenik gure paisajean. Egund, bi lurralde
hauetako basogintza sektorea espezie
honetan oinarritzen da ia erabat.

Arestian aipatu dugunez, pinu honen
jatorria Kaliforniako eskualde txiki bā-
tera mugatzen da, kostatik oso gertu da-
goen Monterrey-ko basoetara hain justu.
Inguru haietan, ordea, baso naturalak
eratzen ditu espezie honek eta noski, ez
dauka zerikusirik hemengo baso landa-
ketekin. Izan ere, Kaliforniako baso
hauek ekosistema helduak dira, hau da,
bertan adin guztietako zuhaitzak aurki-
tuko ditugu tartekatuta baso berean, eta
horretaz gain, pinudi hauek, beraien fau-
na eta landaretza berezia izaten dituzte.

Gaur egun espezie hau munduko
hainbat tokitan erabiltzen da basogin-
tzan, hala nola, Zeelanda Berrian, Txilen,
Hegoafrikan eta Australian ●

ten da, paper pasta egiteko erabiltzen da eta Hego Ameriketarik ekartzen da gehienbat. Herrialde haiekiko txanpon aldaketa egiterakoan izaten diren gorabeherak izugarritzko eragina izaten dute hemengo egurraren azken salneurrian. Pinu egurrak papertegietako bidea utzi eta beste erabilera batzuk hartu izanak, zenbait ondorio ekarri ditu bere ustiapenean. Gero eta pinu zaharragoak botatzen dira, ahalik eta korapilo gutxien edukitzea nahi izaten da eta beraz, gaztetan kimaketa egokiak burutu behar izaten dira. Paperetarako pinua 30 bat urterekin botatzen zen bitartean, orain ohikoa izaten da 35-40 urteko pinudiak ateratzea, izan ere, urte gutxi batzuetan, bere salneurria bikoiztu egin daiteke».

Gai honekin lotuta, Josu Azpitartek kontu bitxi bat aipatu digu: «1996. urteko azken baso inbentarioak dioenez, baso zahar asko dago inguru hauetan eta komenigarria da hauek atera eta berriz birlاندaketak egitea. Baso hauek bere horretan daude, familia arteko arazoengatik, herentzia kontuak daudelako, edo zenbaitetan egurra ateratzeko pista egokirik ez dutelako».

Baso jabeen soslaiaren zein den galdezka ere ibili gara eta argi dago baso jabegoa oso zati-tatuta dagoela. Azpitartek

eman dizkigu zenbakiak: «Guk urtero egiten ditugun espedienteen arabera, esan dezakegu, batez beste, jabe bakoitzak 3-4 hektarea besterik ez dituela, eta Bizkaian erabat basotik bizi diren baso jabeak eskuetako behatzekin kontatu daitezke».

Olate Arrartek ere antzeko datuak eskaini dizkigu, baina bere ustez, kontuan izan behar da baso jabeen artean baserritar ez den jende asko dagoela, eta hori kaltegarria suertatu daiteke kasu askotan: «Gure ustez, basogintza baserritarren jarduera osagarri gisa bideratu behar da, eta kalean bizi den baso jabeak ez daki askotan bertako berri».

Baso mutilen lan baldintzak zeintzuk diren ere jakin nahian ibili gara eta Josu Azpitartek esan digunez, basoan bada lanik, baina bertan lan egiteko jendea aurkitu ezinik ibiltzen dira: «Kontuan izan behar dugu oso lantegi gogorra dela, eta inork ez duela mendira joan nahi lanera, hori dela eta maila baxuko lanbidetza hartu izan da, nahiz eta oro har, soldata onak izan. Ondorioz kanpoko jende asko aritzen da basoan».

Nora doa egurra?

Pinu egurra papera egiteko erabiltzen zenean, lehengaia Euskal Herrian gelditzen zen, baina orain, erabilera hauen

■ Eukalipto

Australiako erraldoiak Bizkaiko kostan

Eukaliptoak jatorriz Australia eta inguruko irletakoak dira, 500 bat espezie ezberdin ezagutzen dira eta Euskal Herrian landatu dena, Bizkaiko kostaldean batik bat, *Eucalyptus globulus* espeziea dugu. Berau Australiako hegoaldekoa eta Tasmaniakoa da berez, klima heze eta epelak ditu gustuko eta ez ditu jasaten neguko izozteak, hori da hain justu, Bizkaiko eskualde jakin batzuetan soilik landatzearen arrazoi nagusia. Edozein modutan, azken urteetako ikerketek, izozteak hobeto jasaten dituen eukalipto espezieen baten bila jo dute, bere ustiaketa zabaltzeko asmoarekin.

Tamaina handiko zuhaitza da eta erraz gaintz ditzake 50 metroko altuerak, Penintsulan ezagutzen den alerik handiena Lugon dago eta 80 metroko altuera eta 6 metroko zirkunferentzia ditu.

Erraz bereiztuko dugu enbor azalerari erreparatzen badiogu. Grisazka izaten da,

zaharkitutako azal zirindak zintzilika dituela ikusiko dugu, azpialdean azal berri eta zuriska prest izaten duelarik. Bestalde, bitxia da bere hostoei gertatzen zaiena. Ale berean bi motatako hostoak ikusiko ditugu, alde batetik hosto borobilskak ikusiko dizkiogu, hauek hosto gazteak izaten dira, eta bestetik igitari formako hosto luzeskak topatuko ditugu, hauek berriz, hosto zaharrak izaten dira. Fenomeno hau, botanikarien artean heterofilia izenez ezagutzen da ●

BERRI TAILERRAK

Nekazaritza, lorazaintza eta basolanerako makinen konponketa eta salmenta

MOTOZERRAK-DESBROZADORAK

Amezketaren errepidea z/g • Tel.: 943 65 28 46

20260 ALEGIA

STIHL

EGUR ALMAZENA NAZIONALAK ETA INPORTAZIOAKOAK

LARRAÑAGA ZERRATEGIA, S.L.

Tel.: 943 81 46 28

943 81 60 71

Faxa: 943 81 68 66

Oñatzeko bidea z/g
20730 AZPEITIA (Gipuzkoa)

■ Basoaren aurpegia

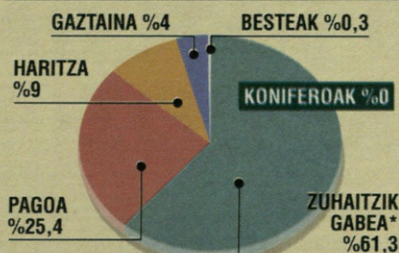
Koniferoak jaun eta jabe eta gaztainondoak gaitzak jota

Garai bateko basoei buruzko informazioa, gutxi edo gehiago, topatzen da horretan jarritz gero. Askotan testu zaharretan begira hasi eta bertan aurkitzen diren deskripzioek laguntzen digute horren berri jakiten. Askoz ere zailagoa izaten da orde, baso haien egitura eta azalerei buruzko datu zehatzak aurkitzea. Bada, 1784. urtean Espainiako estatu osoan burutu zen baso inbentario bat eta esan beharrik ez dago datu hauek balio handikoak direla, ez baitago garai haietako beste daturik.

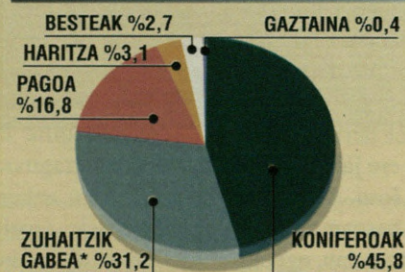
Espainiako Marina Realaren aginduz burutu ziren zuhaitzen kontaketa hauek guztiak. Udalerri bakoitzak galdetegi moduko bat bete behar izan zuen zuhaitz espezieak, kopuruak, adinak eta abar zehaztuz.

Bide batez, 1990. urtean «I. Gerriko idazlan sariketa» irabazi zuen lana lerro hauetara ekartzea interesgarria iruditu

Gipuzkoako goierriko lur-azaleraren erabilera 1784.urtean

Gipuzkoako goierriko lur-azaleraren erabilera 1986.urtean

(Iturria: Mikel Sarriegi, I Gerriko idazlan-sariketa)
* Nekazal-lur, sastrakadi eta baliorik gabeko lurrak.

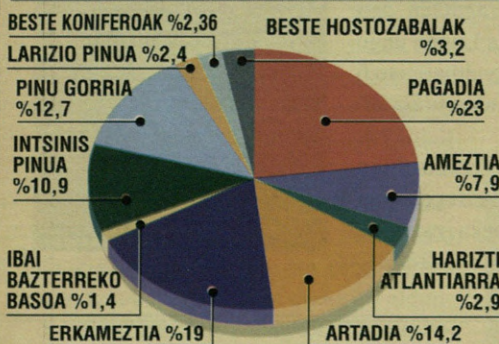
zaigu. Mikel Sarriegi mendi ingeniari beasaindarrak Gipuzkoako Goierriko basogintzak XVIII. eta XX. mendeen artean izan zuen bilakaera aztertu zuen orduan. Lan honetan, lehen aipatu dugun 1784. urteko baso kontaketaren datuak, 1986. urteko datuekin alderatzen dira eta egia esan ondorio interesgarriak topatu daitezke bertan.

Kuadro honetako irudi horietan ikusten den moduan, 200 urte horietan Goierriko zuhaitz estaldura bikoiztu egiten da. Emendio honek noski, nekazal lurren galera eragin du eta horretaz gain, ugaltu diren zuhaitz espezieak kanpotarrak dira, koniferoak, bertako espezieak atzerakada jasan duten bitartean.

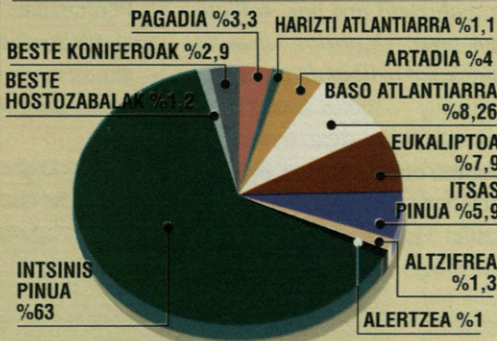
Deigarria da, bestetik, berrehun urteko bitarte horretan, gaztainondoak % 87 gutxitu direla behatzea. Neurri handi batean gaitzek eragin dute behar-rakada hori ●

HEGOALDEKO ZUHAIKIZ ESTALDURA ESPEZIEKA

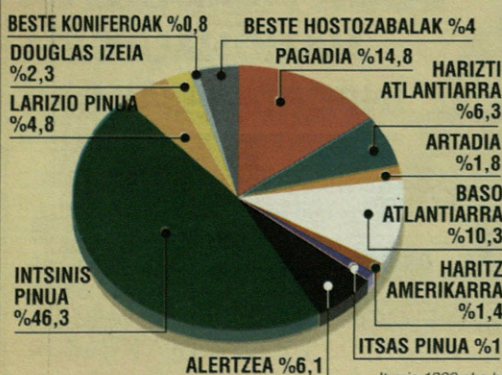
ARABA

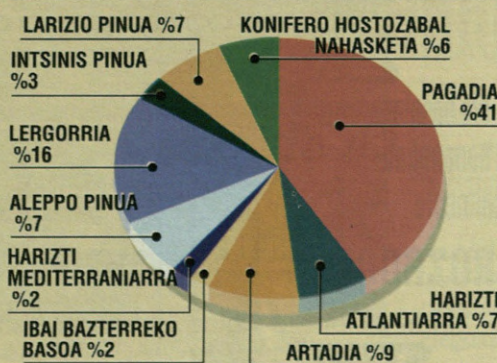
BIZKAIA

GIPUZKOA

NAFARROA

Iturria: 1996.eko baso inbentarioa. Eusko Jaurlaritza. Industri, Nekazaritza eta Arrantza Saila.

aurrean, sektoreak inguruan eta gisa honetako industriarri eta ondorioz kanpora bidaltzen da: «Egur txarrena hemen galditzen da, baina hobereena % 80-90 inguru, kanpora bidaltzen da. Lehengai asko eta asko Burgos aldeko zerrategi handietara eramaten dira zu zenean. Euskal Herritik Burgozera eta handik Espainiako Levante aldera, Bartzelonara eta abar bideratzen da. Leku hauetan nagusitzen da altzariaren industria eta gainera etengabe gure egurra eskatzen ari dira. Espainian egindako altzari hauek Europa osora zabaltzen dira, eta lasai asko aurkitu dezakegu Alemanian hemengo egurrarekin eginiko altzaria. Gainera, hemen pinu egurrak ez du behar adinako estimaziorik eta apur bat penagarria da kanpokoek eskutatzen diguten produktua hemen balio handirik ez ematea» ●

Basoaren oreka aurkitu nahian dabiltzan honetan, baso "jasangarria"ri buruz asko hitz egiten da. Balantzan jartzen dira basotik ateratako egur kopurua eta basoak dituen gainerako egitekoak. Oreka lortzea ustiapen ekonomikoa eta basoaren bestelako aberastasuna elkarbizitzen hastea litzateke.

BASO NATURALAK ETA ARTIFIZIALAK

Basoetaz eta oro har, landaretaz ari garen honetan interesgarria da, ezbairik gabe, ingurumari horretan usu erabiltzen den hainbat kontzeptu aipatu eta azaltzea.

Esate baterako, baso natural eta baso landaketa bereizten hasi aurretik komeni da landaretza potentzialaren kontzeptua azaltzea. Eskualde jakin bateko landaretza potentzialetaz ari garenean, zera adierazi nahi izaten da, eskualde edo zonalde horretan, dagozkion baldintza edafologiko, klimatiko, topografiko eta abar luze baten ondorioz eta gizakion eraginik gabe, edukiko genukeen landaretza mota. Euskal Herrian, oso toki gutxitan egiten dute bat, landaretza potentzialak eta benetan une honetan dagoen landaretza motek, alabaina, garrantzitsua izaten da, potentzialki zein landaretza mota egongo litzatekeen jakitea,

ondoren, eraldaketa maila zehazteko.

Eraldaketa hau ez da izaten soilik espezie mailan, hau da, gune jakin bati espezie jakin batzuek dagozkiela eta orain beste batzuk ditugula, ez, eraldaketa beste maila batzuetan gerta daiteke. Adibidez, askotan gertatzen da, gune batean landaretza potentziala pagadia izatea eta egun, gune horretan pagadia mantentzea. Baina, pagoa, pagoa izateagatik ez da pinua baino naturalagoa eta beraz, pagadi hori oso uniformea baldin bada, zuhaitz guztiak adin beretsukoak baldin badira eta oro har egitura homogeen eta artifiziale aurkezten badu, ezin esango dugu, pagadi natural eta eder baten aurrean aurkitzen garenik.

Kontuan izan behar dugu,

ALBERTO ELOSEGI

Basoa naturala den edo gizakiaren emaitza den jakiteko zuhaitzen kokapena, adina eta egitura aztertu behar dira, besteren artean.

baso bat ez dela soilik, zuhaitz multzo edo pilaketa bat, baizik eta funtzionamendu eta egitura jakin bat duen ekosistema bat. Beraz, ekosistema horretan, basoko espezie ugari edo ikusgarrienez gain, beste motatako landaretza egongo da, eta hor-

taz gain mota guztietako animalia, onddo, bakterio eta bizidunak izango ditugu, beraien artean dituzten elkarrekintza eta elkarbizitza guztiekin.

Baso landaketa batek nekez bete ditzake, aurretik aipaturiko baldintza guztiak, baina

SALEROSKETA
baso ustiapena

Maderas
Mandiola S/L

Juan Mugerza Kalea, 3 beheak • 20870 ELGOIBAR (Gipuzkoa)
Tel.: 943 74 12 56 - 609 53 23 83 • Faxe: 943 74 27 16

kontuan izan behar dugu, jarduera ekonomiko baten aurrean gaudela eta beste lehentasun batzuk dituela. Edozein modutan ezin da ahaztu baso izaera hori, eta beraz baso batek betetzen dituen beste funtzio horiei ere garrantzia eman behar-kito litzaieke.

Hori dela eta asko hitz egin ten da azkenaldian "baso jasangarria"z. Kontzeptu hau, duela gutxi azaldu da bazter guztietara eta egia esan definitzeko nahiko erraza da, nahiz eta gero praktikara eramatea beste kontu bat izan. Baso bat jasangarria izan dadin, beha-

rezkoa da planifikazio zehatz baten baitan izatea eta ondorioz, oso zorrotz neurturik egongo litzateke baso horretatik atera behar den egur kopu-

rua. Ez lirateke soilik interes ekonomikoak gailenduko, baizik eta basoen funtzio aniztasuna babestuko lukete, era jasangarrian ●

■ Zuhaitzak hezigai

Munduko bizidun gehienak "bataiatzeke"

H itzetik hortzera darabilzkigu, basoen kontserbazioa, zuhaitzen garrantzia eta tankera horretako kontzeptuak. Gutariko gehienok badakigu baso tropikaletan zer gertatzen ari den, sarraski horiek naturarentzat kaltegarri izan daitezkeela ere badakigu, eta gutxi edo gehiago zuhaitz batek naturan edo ekosistema batean jokatzeko duen papera azaltzeko gai izango ginateke. Hau, dibulgazio mailan, ekologiararen garaipena izango litzateke, hau da, naturan gertatzen diren prozesuei buruzko dibulgazioa erraz zabaldu da azken urteotan. Naturan partehartzaile diren izakiei buruzko kontuak berriz, hau da, kontzeptu sistematikoak, izaki bizidunak identifikatu, sailkatu, bereiztu eta antzeko lanek, indarra galdu dute eta beste garai bateko kontuak direlakoan dago jende asko. Oraindik munduko bizidun gehienak aurkitu gabe daudenean, izaki gehienak "bataiatzeke" dauden garai honetan, sistematikak garrantzi handiagoa eduki behar harko luke.

Bide honetatik egin du apustu Jesus Lopez biologoak, landareen munduan

trebatu da bera eta erronka bat du soinean, ahalik eta jende gehienari, gure etxe inguruan, gure herrian dauden zuhaitz eta zuhaiskak zeintzuk diren erakutsi eta berauek bereizten erakustea: «*Ez da lan makala zuhaitz eta zuhaiska espezie desberdinak bereizten erakustea, baina oso modu sinple eta ikusgarrian, herbario ibiltari bat dut prestatua*». Dagoeneko hainbat herriak kultur etxetan egon da ikusgai eta beste batzuk ere baditu hitzartuta. Askok zaindu behar izan du aurkezpena: «*Hiru urtez aritu naiz laginak bildu eta prestatzen, 50 bat espezie desberdinen, hosto, lore, fruitu, eta enbor zatiak jarri ditut ikusgai, horretaz gain, espezie bakoitzari buruzko bitxikeria deigarriren bat ere sartu dut*».

Jendeak oso harrera ona egin dio erakusketari, izan ere Jesusen ustez oraindik, oro har, ez ditugu bereizten espezie desberdinak, eta noski, helburua ez da denok botanikari prestuak bihurtzea, baina oinarritzko espezieak bereiztu beharko genituzke: denek ez dute balio bera, batzuk bestek baino garrantzi handiagoa dute, eta abar ●

■ Basoen degradazioa

Euskal Herriko zuhaitzak "Armada Real"eko untzientzat

H erri aldapatsu eta heze honetan basoak betidanik izan du garrantzi handia bertako herritarrengan. Dena den, ez dira beti modu orekatuan ustiatu eta ondorioz, degradazio prozesu nabarmena eman zen, batez ere isurialde atlantikoan, XIV. mendetik, XIX. mendera arte. XIX.

ebatsi zizkion basoari. Beranduago, burdinola eta untzigintzaren eragina pairatu zuten basoek. Kontu jakina da, XV. eta XVIII. mendeen artean Espainia eta beste herrialdeen artean izandako gerra gehienetan parte hartu zuten "Armada Real"eko itsasuntzi gehienak Euskal Herriko untziolatan egin zi-

mende amaierako egoera benetan negargarria zen eta inguru honetako baso gehienak desagertu ziren. Mende honen hasieran ekin zitzaion berriro basoen zabalkundeari gaur egun dugu egoerara iritsi arte.

Biztanleria kopurua hazi zen heinean, urritu ziren basoak, izan ere, elikagai gehiago behar ziren biztanle eta abereentzako, eta ondorioz nekazaritzak lurrak

tutzela. Kontu hauei neurria behar den moduan hartzeko aipatu dezagun, esate baterako, "Armada Invencible" izenez hain ezaguna den armadako itsasuntziak eraikitzeke, miloi bat metro kubiko egur erabili omen zela, gutxi gora behera, gaur egun urte baten buruan Euskal Herrian produzitzen den egur kopuruaren erdia. Eta haiek beste garai batzuk ziren ●

Basoa babestu behar den bezala, egurrak ere zainketa bereziak behar ditu.
"Vac-Vac" prozesuaren bidez zurgintzako, ebanisteriako eta altzarietako piezak tratatzen dira.
Tratamendu horretarako formulak fungizida, intsektizida, eta hidrofuga dira.

ZURGINTZAKO EGURRAREN BABES BIOLOGIKOA

Egurrak galera erraza du material askorekin alderatuz gero eta horregatik bere babesak garrantzi handia du.

Ebanisteria, zurgintza eta altzaritako egurra kalitatez tratatzeko formula aurkitzeko ikerketa egin du Hickson Konpainia Taldeak. Horren emaitza da "Vacsol W. R." soluzioa eta "Vac-Vac" prozesua.

Vacsol formularen bidez disolbente organiko batek

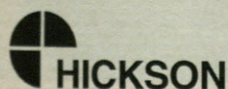
egurra ondoengandik eta intsektuengandik babesten du. Era berean, material hidrofugoaren nahasketa batek egurra iragazkaitza bihurtzen du. Hustuketa bikoitzaren bidezko tratamendua egiten da ("Vac-vac" sistema) eta honela egurrera sartzen den kantitatea neurtu eta kontrolatu daiteke zehaztasun handiz.

Ziklo honetan zurgintzako osagaiak (gutziz landuak) tratamendurako zilindroan kar-

gutzen dira (autoklabea), hasierako hustuketa bat eginez. Segidan "Vacsol W. R."rekin betetzen da hasierako hustuketa mantenduz. Hustuketa modulatu egiten da egurrak soluzioaren jakineko kantitatea xurgatu arte. Horrela soluzioaren gehiegizko sartzea saihesten da. Soluzioa depositora itzularazten da eta hustuketa modulatu mantentzen da. Azkenean, azken hustuketa egiten da modulazio garaian

xurgatu ahal izan duen gehiegizko soluzio kantitatea ezabatzeke. Horrela, hustuketa egitea amaitzen denean eta autoklabetik ateratzen denean egurraren gaina lehorra egongo da eta erraz manipulatu ahal izango da.

Eraikuntza lanetarako aproposa izaten da "vacsolizazio" prozesutik iragan den egurra erabiltzea. "Vacsol-WR" k hiru ezaugarri ditu: fungizida, intsektizida eta hidrofuga ●

HUTS BIKOITZEKO (VAC-VAC)
SAKONEKO INPREGNAZIO PLANTA
VACSOL WR BABESLEAREKIN

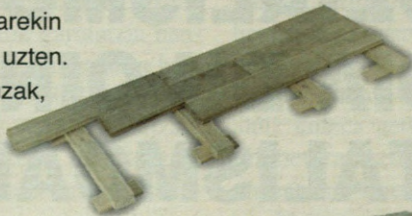
EGURREN TRATAMENDUA
HOL-ATZ
S.L.

Urtaki Pol. - ATC edifizioa (142 P.K.) - 20150 ADUNA (GIPUZKOA)
Tel.: 943 69 30 63 - Faxe: 943 69 40 59

PIPIA-AURKAKOA:

Pipia desagertarazten du erabateko bermearekin eta ez du itzultzen uzten.

Antigoaleko gauzak, altzariak...

VAC SOLATZEA:

Hezetasunaren arazoa errotik desagertarazten du, lan-zurgintzan egurra egonkortuz

Pipiaren, onttoen, xilofagoen... aurkako tratamendu hidrofugoa eta egurra egonkortzea

Maixux Rekalderengana hurbiltzean, bere alaitasun eta sendotasunak harrapatuta sentitzen zara. Eta segidan erabat aztoraturik, mundu honetan 64 urte daramatzala jakitean. Solasa gauzatu ahala, txunditurik geratzen zara, emakume honek “Amerikak” egin zituela entzutean. Ameriketan 15 urte eman zituen, baina ez iparrean, behartsuen Ameriketan baizik. Irakaslea, kazetaria, itzultzailea Gipuzkoako elizbarrutian egun, Temuco-ko (Txile) Gotzainaren idazkaria behiala. Bere obra ez da plastikoa edota liburutan biltzen den horietakoa, baina gutxi izanen dira bere curriculumaren parekorik. Emakumeek ez dute erdiesten gizonezkoen curriculumen ohiartzunik antza. Bera, Oiartzunen sortu zen ordea; Ugaldetxoko Garro baserrian. Franko diktadorearen tropak gurean indarrez sartu ziren garaian.

■ «ETAk su-etena eman zuenean, “zentzudunak izan dira” pentsatu nuen. Su-etena

M A I X U X R E K A L D E

“SOZIALISMOAK GIZADIA DU OINARRI, KAPITALISMOAK EZ”

Jubilazio adina heldu bide zaitu. Ez dirudi ordea, jubilatze-ko bidean zaudenik, hamaika lanetan diharduzu-eta. Mundutik pasaia hau ez duzu alferrik iragan, gerra zibila gordinean sortu zinen ordea. Nola gogoratzen duzu hura?

Nik gerra zibil garaia ez dut gogora-

tzen, oso haurra nintzen. Ondorioak baina haurra zarenean gauza asko zertzen duzu gainera. Gogoan daukat egoeraren latza eskasia handia zelako. Guk bestealdean ezin pasa hori bizi izan genuen, Oiartzunen mugatik hurbil izaki, nola pasatzen ziren gauez bestaldetik. Geroago ulertu nuen haiek erresistentziako gudariak zirela, mikiak. Txikia nintzenean entzundako gauza

politikoa dela azaldu du».

asko areago ulertu nuen Txileko kolpe militarra bizitu nuenean.

■ **Etxean zortzi haurride zineten; Jose eta Antoniren seme-alabak. Aita kartzelatik pasa zen. Eskasia aipatu duzu. Gurasoen ahalegina izugarria izango zen?**

Oiraintxe esan duzu egia. Gure etxean kulturari ematen zitzaion garrantzia handia; ez nintzen ni ikasi nuen bakarria hala ere. Denok etortzen ginen Donostiara ikastera. Guk jateko ez genuen falta izan, ezta gutxiagorik ere. Gure eskasia zen, arropan zerbait falta izatea. Eskasia gehiago genuen gure inguruan, eta etxetik ikasi nuen besteei lagundu behar hori.

■ **Magisteritza ikasi zenuen. Emakume aitzindaria izan zinen hortaz.**

Gehiegizkoa iruditzen zait aitzindaria izan naizela esatea. Egia da, orduko estatistikak begiraturik zer emakume gutxi ikasten zuen! Nik esango nuke ikasteko desio handia nuela, eta magisteritzan aritzeko gogo bizia. Bulego batean lanean askoz gehiago irabazten zen eskola ematen

baino. Baina nik irakasteko, ikasteko eta ezagutzeko desira nuen batez ere.

■ **1959an Ekuadorrera joan zinen. Los Rios misioan eskola eman, emakumearen laguntzan aritu... Ez zinen pozik hemen? Ihes egiteko era bat izan zen?**

Ezta pentsatu ere, alderantziz. Oso kontentu bizi nintzen hemen. Baina, kristau familiakoa naiz, eta kristautasunak zentzu zabala du nire bizitzan. Hego Amerikan zegoen miseria ikusi eta pentsatu nuen nik zerbait lagundu nezakeela. Hori izan zen eztena, bestela, hemen lagunartean eta familiar oso zoriontsua nintzen.

■ **Ekuadorren bost urte igaro eta Txilen Temulco-ko Bernardino Piñera goetzainaren idazkari izan zinen 10 urtez. Orduan jo zuen kolpea Pinochetek.**

Zirrara izugarria sortu zidan kolpe militarrek. Lehenago esan dudana bezala, Euskal Herrian txikitzen bizitu nuena hobekiago ulertu nuen orduan. 50 urteko atzerakada bat eman zen, zeren Txile orduan sozialismoaren bidean zihoan era demokratikoan. Eskuindarrek eta EEBBek lotsagabeki jokatu zuten. Lehenengo aldiz historian, Txileko jende xumea protagonista sentitu zen, eta horrek indar handia eman zion herria eta gizarteari. Salvador Allenderen proiektuak lurra eta ondareen banatzea ekarri zuen, baina bakarrik utzi zuten. Errepresioa ikaragarria izan zen.

■ **Hango eliz barrutian ezagutuko zenuen errepresioa ere...**

Nik pertsonalki ez, baina handik etorri nintzenean, hemen izan nuen arazo bat edo beste. Poliziak deituta deklaratu behar izan nuen bi aldiz kolpea gertatu eta bi hilabetera Txiletik etorri nintzenean. Gotzaina ez zuten kartzeleratu, baina oso mugatua eduki zuten.

■ **1973tik Euskal Herrian bizi zara. Hango Eliza eta hemengoaren arteko aldeak ezagutzen dituzu. Orain gutxi, Bizkaiko elizak euskal presoekiko izan duen "axolagabekeria" aitortu du. Zer iritzi duzu autokritika horretaz?**

Oso zaila iruditzen zait kritika hori praktikara eramatea, batez ere, kritika egin

ondoren presoak askatuak behar liratekeelako. Kritika horretan ez dut ikusten zentzu kritiko sakon bat Elizaren partetik. Oro har ari naiz. Ikusi besterik ez dago, esaterako, Guillot apezpikua halako zentzu kritiko batez etorri zela Iparraldera, hango presoaren egoeraz arduratsu, baina baztertu zuten.

■ **Kritikoa zara oso.**

Bai. Agian, nik askapen teologia bizitu dudalako Latinoamerikan. Europako Elizan kritiken orientabide falta dago. Errealitatetik abiatzen bagara, eta gizadiaren garapenerako etsaiak nortzuk diren ikusita ere, Elizaren iherarkiak dituen loturek ez dituzte kritika horiek gauzatzen uzten. Eliza sistema nagusiak lotua dago, sistema kapitalistak alegia.

Ez nuke Eliza osoa, ezta bere baliabide guztiak zaku berean sartuko jakina.

■ **Gipuzkoako eliz barrutiaren gogoeta berri bat gizarteratu da berriki.**

Elizak «aldaketeei mesfidantzaz begiratzen die» esan duzu inoiz. Gipuzkoakoak ere bai?

Gipuzkoako eliz barrutian ahalegin handia eta ona egin da. Era baikorrean ikusten dut, kristau xume asko izan baita gogoetaren partaide. Nahiko izan ote da? Bada, aurrerago ikusi beharko. Batzuen tzako ausartegiak izango dira. Aldaketak ordea, Ebangelioari begiratuta eman behar dira, Jesusen mezuari begiratuta. Eta hori gaur egun zaila da gure mundu honetan.

■ **Zaila lehen esandakoagatik, eta orobat gizadia krisi egoeran dagoelako.**

Alegia, lotzen gaituen kapitalismo sistemaren alternatiba ez dugulako.

Bai, oro har horrela da. Baina krisiak ere onak dira. Bere alderdi ezkorrak baditu ere, krisiak berez adierazten du gizadia bizirik dagoela. Egia da, ekialdeko sozialismoa erori zenetik —hura baino askoz gehiago eta sakonagoa da sozialismoa, ordea— kapitalismoa nagusi

bakarria da. Baina gaur egunean, kapitalismoa ez da bandera bezala eramaten, ideologia hori gauzatuta dago. Ideologia alternatibo konkretu bat zehazteko urteak beharko dira, baina halako berdintasun batera jo beharko dugula uste eta espero dut, ho-

□ **“Elizaren kritiken orientabide falta dago. Lotura handiegiak ditu kritika horiek gauzatu ahal izateko”**

□ **“Feministek eman dituzten pausu ausartei esker emakumezkook lehen baino askeago gara gaur egun”**

ALBERTO ELOSEGI

■ «Gaurko egunean, kapitalismoa ez da bandera bezala eramaten».

rrek erakartzen baitu jendea. Ni sozialista naiz, sozialismoak gizadia baitu oinarri eta kapitalismoak dirua.

■ **Emakume kristaua eta sozialista. Emakumeen defentsan ere iraultzailea? Feminista izateraino?**

Ez dut behin ere parte hartu erakunde feminista batean, baina oso eskertua nago feministek eman dituzten pausoengatik. Ausartak izan direlako orain askeago gara emakumeok. Oraindik emakume eta gizonen arteko eskubide parekotasunetik urrun gaude, baina pauso inportanteak eman dira.

■ **Elizan oraindik ere, nekame bat bezala ikusten omen duzu emakumea.**

Bai. Konstatazio bat egingo nuke gainera, emakumeok ez dugu kontatzen Eliza barruan. Askozaz lan gehiago egiten dugu, eta hala ere, ez dugu kontatzen erabakiak hartu behar direnean. Apaizak dira lehen, gizon laikoak bigarren, eta emakumeak hirugarren. Elizaren historia eta bilakaera ezaguturik, ulertzen duzu hori. Nik eboluzio azkarrago bat desio dut.

■ **Elkarri giza mugimenduaren Tailer Nazionaleko kide zaitugu bestalde. Zer sentitu eta pentsatu zenuen ETAk iraillean su-etena iragarri zuenean?**

Poz handi bat sentitu nuen. Bake prozesu batean sartzeko distentsioa behar-beharrezkoa zen, eta hilketa bakoitzean sen-

titzen genuen zirrara haren aurrean, bada pentsatu nuen, ETakoak zentzudunak izan dira, eta hartu behar zuten erabakia hartu dute.

■ **Gerra Zibila pairaturiko familia abertzale baten alaba, frankismoaren aurka ere borrokatu izandakoa. Hala ere, sofritu behar izan duzu Elkarri-ren proiektua egitean, zure inguru abertzaleetik beretik, ezta?**

Dudarik gabe, kritika guztiak gogorrak dira. Baina jaio orduko bagenekien lana ez zela erraza izango. Duela 6 urte aterata ginen bidea elkarrizketa zela esanez, batzuk eta besteak ameslaritzat jo gintuzten. Orain gizartearen gehiengoak elkarrizketa onartzen du.

■ **Bost hilabete joan dira harrez gero. Nola ikusten duzu egungo egoera soziopolitikoa?**

Su-etena ilusioa eta itxaropena zabaldu zituen, eta oraindik horrela jarraitzen du. Egoera nahastu batean gaude; normala ere bada nolabait, su-etena gure gizartearen dagoen arazoa politikoa dela azaldu duelako.

■ **Nolanahi ere, Elkarri-ren egitekoa ez da bukatu. Nola planteatzen duzue gero hurbila?**

Elkarrizketa, akordioa eta herri kontsulta dira oinarritzko bake sendo bat lortzeko pausuak. Lehen pausua eman da,

■ **“Duela 6 urte, bidea elkarrizketa zela esan genuenean ameslaritzat jo gintuzten”**

Hamarrekoa

ANTONI URDANPILLETA

«Nire ama. Gerra denbora bizitzea tokatu zitzaion emakume fuerte, argi eta emankorra. Beti ikasteko prest, aurre egiten jakin zuen»

MANUEL LEKUONA

«Familia ingurukoa izan nuen; gizon kuttuna niretzat. Nahiz bera izugarri zigortua izan zen, herriaren alde asko egin zuen jakintza mailan»

SALVADOR ALLENDE

«Miresten dudana gizon handi bat. Bere herriaren ardura botuen bidez hartu zuen, eta hori defendatzeagatik bere bizia eman zuen»

ANDONI LEKUONA

«Soziologo argia eta nekazaritza munduan asko lagundu eta lan asko egin duena»

JUAN LEKUONA URRUTIA

«Gizon ausarta. Giroa oso aurka izan arren, bere komunikabidea herriaren zerbitzuan aurrera ateratu duena»

JONAN FERNANDEZ

«Gizon burudun eta argitsua. Herri honen alde gauza inportanteak egiten ari dena, benetan»

TXEMA AUZMENDI

«Gizon argia, jendearengandik oso hurbil dagoena, bihotz zabala oso»

MARIANO FERRER

«Maisutzat eduki dut. Askok lagundu zidan kazetaritza lanetan. Bere eguneroko lana estimatzen dut benetan»

XABIER LETE

«Abeslari bezala gehiago ezagutua da, baina poeta bezala asko gustatzen zait. Niri oso aberasgarria izan zait literatura mailan»

JOAN MARI IRIGOIEN

«Lagunmina. Idazle oso ona. Poeta. Herri honekin benetan konprometitua»

Txema Auzmendi

Herri Irratiako zuzendariordea

Koherentzia eta irmotasunaren isla

Bada gustura hartzen den eginkizunik. Halakoxea lehenengoan telefonoz heldu zitzaidana: Maixux Rekalde lagun onaz lerro batzuk idazteko gonbidapena.

Nola agertu, nola hurbildu baina zuri, irakurle, hitz gutxitan Maixuxen izaera? Hauxe da bururatu zaidana: bere zenbait ezaugarri nagusi, dozena erdi bat hitzetara biltzea.

Maixux, lehenik eta behin, *emakumea* da, alegia emakumeen egoeraz ohardun eta emakumeek dituzten eskubideen defendatzaile sutsua. Gainera, emakume euskaldun eta euskaltzalea dugu Maixux. Beste era batera esanda: euskararen aldeko apostu egin duen emakumea, euskaraz bizi nahi duen hiritarra. Era honetan, mozorrorik gabe eta militante izanik, erakusten du Maixuxek Euskal Herriarenganako maitasuna.

Emakume *abertzalea* ere bada gure laguna: inongo alderdi politikori lotu gabe egonik

ere, herrigintzan buru-belarri ari da aspaldi. **Elkarriren** sorreran bere parte hartzeak eta ondoren mugimendu honetako Tailer Nazionalako kide izateak garbi azaltzen digutenez. Bestalde, abertzaletasunak ez du Maixux mundu ttiki eta itxian bizitzera eramanez, munduko behartsu eta pobreen solidario izatera baizik. Halaxe diote Ameriketara (Ekuador eta Txilen) emandako urte mordoak eta egun Oscar Romero Solidaritza Batzordeetako sustatzaile eta bultzatzaile izateak.

Eta amaitzeko ezaugarri hauen guztien ardatz eta bilgune Maixuxen kristau sinesmen sendoa dugu: Jainkoa ulertu eta nolabait esanda, "bizitzeko" erak laguntzen dio izugarri gure lagunari bere bizitza osoari koherentzia eta irmotasuna ematen, goxotasun handiaz agertzen dituelarik. Hitz batez: Maixuxek ondoan dituen edo jartzen zaizkion pertsonak ez ditu -onerako zein txarrerako- indiferente utziko ●

distentsioa. Ez da erabat eman, eta gobernuak distentsio handiago bat erakutsi beharko luke. Orain, alderdi arteko elkarrizketa bultzatzea nahi dugu, 1999-2000 urte artean alderdien arteko mahaia osatzea, Stormont-ekoa bezalakotsua. Ekaineko hauteskundeak pasa ondoren, alderdi politikoek egutegi bat egin dezatela nahi dugu, behar den mahaia edo foroa gauzatzeko.

■ **Alderdien betebeharrak mugatuz gero, gizartearengandik urrutzen joango zarete, apika?**

Ez. Guk gizartea informatua edukiko dugu, bake prozesuaren kontzientziaren beharra bermatzen segituko dugu *Eraiki* nahiz *Ikasi* metodo didaktikoen bidez. *Izan* proposamena garatzen segituko dugu eta

Gesto-rekin elkarlanean ere bai; nazioarte mailan informazioa hedatuz. Bake prozesua benetan bideratua ikusi arte zeregin asko dago. Akordioa gauzatzen denean, Elkarrizketa ez du beste egitekorik izango.

■ **Informazio hedapena aipatu duzu. Hedabideek jokatzaren duten rola berebizikoa da egungo gizartean, eta bake prozesua gauzatzeko zer esnaik ez. Kazetaria ere bazara. Estatuko hainbat komunikabideen deontologia eskasaren aurrean ba al dago zer eginik?**

Guk, Elkarrizketa estatu mailako komunikabideei eskaera zehatza egin diegu gauzak errazteko. Zuk dakizunez, albiste batek baditu bere alde ezkorra eta baikorra, eta alde baikorra hartzen baduzu bake proze-

sua laguntzen ahal duzu. Irlandan, esaterako, lealista eta unionisten egunkari bateko eta errepublikarren beste egunkari bateko zuzendariak ados jarri ziren editorial kontentsuatuak ateratzeko.

■ **Madrilgo egunkariak hori egitea ametsa dirudi.**

Bai jakina. Hemen emango balitz denok oso gustura hartuko genuke, baina ez dugu hainbeste eskatzen. Gutxienez, idazterakoan, bake prozesuaren kontrako jarrera hartu ordez, jarrera lagungarria hartzearen beharra ikus dezaten nahi dugu. Ez nuke esango hori arazo handiena denik, baina asko erraztuko luke alderdi politiko guztien arteko mahaia osatzen ●

◆ MIKEL ASURMENDI

BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
 Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
 Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
 Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
 Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

E Z P

PRINTZA

Trikitilari klonikoak

Joxerra Garziak otsailaren 17ko «Euskaldunon Egunkaria»n Izagirre eta Tapiaren «Apoaren edertasuna» lanaren apologia egiteaz gain, trikitixa munduan dabilen gainerakoak kritikatzeko ditu: «Hedabideek, dio alemaniarrek (Enzensbergerretaz ari da), eduki edukigabeak behar dituzte irauteko. (...) Modako diguten trikiti klonikoarekin ere beste horrenbeste gertatzen da. Kantatu behar izaten baita, eta kantuak hitza ekartzen, eta hitzak, nahi ez dela ere, edukia. Kontua, beraz, traba hori gainditu eta hitzei ahalik eta gutxien esanaraztea bide dute. Horixe dute bide. (...) Trikitilari klonikoek kantaera barroko jasanezinez performatzen dituzte beren kantuak, melodian hartarako aukera non, han ahotsari kiribisto, jira-buelta eta txilipurdi eraginez, aukera bakar bat ere hutsik egiteke. Bere baliapideak muturreraino daramatzan estiloa omen da, Borgezen arabera, barrokoa, edozein delarik ere estilo hori. Trikiti klonikoaren kasuan, barroko esan kitsch esan, ez dago mila alderik. Dudarik gabe, ona da trikiti-modu hori, asko saltzen baitu. Eta nor aursartuko da gaur egun Audientziaren hitza kokolan jartzera? Demokrata demokrata den batek ez behintzat.

«HITZAK MINTZO»

EKE Euskal Kultur Erakundeak kantuaren inguruko proiektua jarri du abian. Bi urte iraungo dituen ekimen honen barruan, dagoeneko hasiera eman zaio «Hitzak Mintzo» izenburuko sailari. JosAnton Artzek zabaldu zuen hain zuzen errezitaldi eta mintzaldi sorta. Aurrerago, Jean Hartzelhar, Joseba Etxarri eta Jon Cazenave izango dira hizlari. Proiektu zabal honen barruan kantagintzari buruzko erakusketa antolatzen ari dira 2000. urterako eta eskoletan formakuntza ziklo bat bultzatzeko asmoa dute. Ekimenari amaiera emateko ekitaldi erraldoi bat dago aurreikusita, kantagintzaren historiari errebasoa emango dio.

IKERKETA ERMITAGAÑAKO SOTOTIK

ERMITAGAÑAN hamasei haurrek soto batean eskolak jasotzen jarraitzen duten bitartean, euren gurasoek Iruñeko ikastetxeen inguruko ikerketa bat burutu dute. Ikerketan ondorioztatutakoaren arabera D ereduko gelek dute batezbesteko kopuru altuena Iruñean. Gainera, beste ereduak eskaintzen dituzten ikastetxe gehienetan ez da gutxieneko ratioa betetzen (gela bakoitzeko gutxienez hogeitau haur izatea, alegia). Gogora dezagun ratioaren argudioa erabili duela Nafarroa-

EUSKALDUNON EGUNKARIA

ko Gobernuak Hezkuntza eta Kultura Departamentuak haur horientzako euren auzoan gela ez zabaltzeko.

GALERIA BERRIA DONOSTIAN

EKAIN arte galeria berria zabaldu dute Donostian. Euskal sortzaileek buruturiko lanak biltzea du helburu galeria berriak. Lehen erakusketarako izen ezagunak hautatu dituzte; horrela, Ameztoren, Txillida anaien, Goenagaren, Balerdiren eta Zumetaren lanak daude dagoeneko ikusgai zabaldu berri den gunean.

KOMIKI BERTSOTRAMA MUSIKALA

ESPERIMENTAZIOA gero eta urrunago doa bertso munduan. Oiertzungo Pagoarte guñeak komiki bertsotrama musikal baten aldeko apustua egin du. «Ai, Batix, Batix...» izeneko lan honetan Anjel Mari Peñagarikano (Batix, zazpi

■ Ermitagañako haurrak.

HITZ BITAN ● Kritiko agertu da Enrique Urbizu zinema zuzendaria Jaurilaritzarekiko: «Sekula ez dugu sentitu laguntzen gintuztenik. Euskal Herrian ez dago ikus-entzunezkoen alor garrantzitsurik, baina bai euskal herritar garrantzitsuak ikus-entzunezkoen alorrean» ● Kritikarako goiz da orde, Koldo Salazar, Txente Rekondo eta Fernando Mijangos LAB-EHUko ordezkari sindikalentzat: «Goizegi da ea plana ona edo txarra den esateko, eta agian guk ez genuke holakorik esan behar, baizik eta eguneroko lanarekin ea gai garen itzulezinezko urratsak emanez euskara, euskal

L

A

K

NAFARROAKO TXAPELAREN BILA

Iragan larunbatean jokatu zen Tuteran aurtengo Nafarroako Txapelketako lehen kanporaketa. Asteburu honetan, ostiral eta larunbatean, Burlata eta Lizarran izango dira saioak, hurrenez hurren. Finala berriz, Lesakan burutuko da martxoaren 21ean. Aurtengoan Estitxu Arozenak berriro ere, iaz eskuratutako txapela defendatu beharko du, besteak beste bere aita Manoloren aurrean.

urteko haurra) eta Maialen Lujanbio (Eduarne, Batixen ama) ariko dira bertsotan trama baten inguruan. Musika Karlos Jimenezen pianoak jarriko du eta Jokin Mitxelena komikia osatuz joango da tramak aurrera egin ahala. Bide okerritik joanez gero Antton Kazabon arduratuko da trama zuzentzeaz. Eszenografia Karmele Cruzek eramango du. Larunbat honetan, otsailak 27, arratsaldeko zazpitan eskainiko dute ikuskizun berezia Pagoarte gunean.

GAZTEENTZAT ORIXE SARIA

OSTIRAL honetan, otsailak 26, abiatu eta martxoaren 28an amaituko da Bertsolari Gazteentzako VII. Orixé Saria Añorgan. Asier Otamendi, Pablo Suberbiola, Xabier Sukia, Unai Agirre, Iratxe Ibarra, Xabier Silveira, Eñaut Agirre, Iban Esoain eta Aitor Sarriegi lehiatuko dira, besteak beste, hiru kanporaketetan. Mar-

txoaren 28an Añorgako Antxon Aiestaran Kultur Etxean jokatu den finalean, kanporaketetan sailkatutakoak arituko dira sariaren bila. Gainera, egun horretan eta saioa amaitzean, Joxemari Aranalde omenduko dute.

■ Besteak beste, Silveira Añorgan izango da.

■ Kepa Junkera.

IZENAK

Kepa Junkera soinu-jolea proiektu berri batean ari da lanean. Oraingoan, hala ere, ez du diskorik kalera-tuko; liburuia izango da argitaratuko duena. «Kepa Junkera. Trikitixa» izenburupean BBKk bilbotarraren hainbat piezaren partituras eskainiko ditu, hainbat egileren testuak erantsiz.

Txomin Larronde «Txo» musikariak, azken zazpi urtetan Txakun taldeko partaide izan ondoren, «Harrapa Aire» izenburuko bere bakarkako lehen diskoa aurkeztu berri du Agorila disketxearen eskutik.

Pi.L.T taldearen bigarren diskoa, «Denbora» izenburu duena, 1998ko euskal diskorik onena izendatu du «Mondo Sonoro» Espainiako musika al-dizkariak.

■ Pi.L.T.

lerroak eta euskal unibertsitatea garatzeko» ● Silbestre Elezkano «Txilibrin» albokari zaharrak esandakoak dira hauek: «Euskal folkloreak beti izan du arrakasta gehiago, izan da estimatuagoa gure herrietik kanpo hemen baino» ● Ibon Koterón albokariak horrela erantzun dio: «Txilibrinek ordezkatu du gure folklorea mundu osoan zehar, baina tradizio hori ikuskizun bihurtu denean; Euskal Herri eta baserrietako giroa hedatu du, bera Bilboratuta egonik; kainaberaren ordezkari egurrez egindako albokak ez ortodoxotzat gaitzetsi ditu, berak esperimentalki metalezkoak egin arren» ●

Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia garatze bidean

Euskal Herria kultura-nortasun adierazgarri definitu eta finkatuak dituen herri plural, aberats eta anitza da. Euskal gizarteak eta bertako erakundeek urte ugari eman dituzte euskaldun guztion kohesioa lortzeko lanean. Eusko Jaurlaritzak ere ahalegin berezia egin du azken urteotan herritarrek elebitasunaren alde sentiberatu eta irabazteko, Euskal Herriaren normalizazio politiko eta sozialerako aurrerapausu garrantzitsua baita euskararen normalizazioa. Hortaz, euskararekiko jarrera desberdinak dituzten gizatalde zein elkarten artean lankidetzarako giroa sortzen eta elkarlana bideratzen saiatu da. Horren lekuko dira, besteak beste, gurasoen borondate eta eskaeraren arabera hezkuntza sistema osoa euskalduntzeko eginiko lan ikaragarria; herri-administrazioetan, euskara, zerbitzu- eta lan-hizkuntza izan dadin jarritako oinarriak; helduen euskalduntze-alfabetatzea euskaltegi-sareen adostasunez antolatzeko eginiko hitzarmenak; Euskaltzaindia eta euskalgintzarako ezinbesteko diren zenbait azpiegitura sendotzeko ahaleginak; eta euskal prentsa idatzia bideragarriago egiteko emaniko urratsak, batipat, eguneroko zein aldi-zkako nazio mailako egitasmoak lehenetsiz. Horiekin batera, bereziki azpimarratu beharrekoa da Euskararen Aholku Batzordeak eta Eusko Jaurlaritzak iaz onartutako Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia (EBPN), berau baita sektorez sektore (lan-munduan, informazioaren eta komunikazioaren teknologia berrietan, kirolean, aisialdian, etab.) egin daitezkeen plan estrategiko berezien plan gidaria: hizkuntza-politikaren helburu nagusiak eta lurraldez lurraldeko administrazioaren zein gizarte-ekimenaren eragileek dituzten egitekoak koordinatzeko eta norabide berean jartzeko oinarritzko tresna, ahalik eta adostasunik handienaz, aldiro-al-di-ro, ebaluatu, eguneratu eta hobetu beharko duguna. Hain zuzen ere, EBPN garatzea da hasi berri dugun legealdi honetako erronka, plan hori baita adostasunean eta parte-hartze zabalean oinarrituriko hizkuntza-politikaren bizkar-hezurra.

HONA lan-lerro nagusiak:

— Hizkuntza-politikaren egituratzearen diseinu bateratua egiten jarraitzea, bera baita gizartearen kohesioa eta elkar-bizitza lortuz joateko politika estrategikoetarikoa bat. Horretarako, indartu eta areagotu egingo da Eusko Jaurlaritza, hiru foru aldundiak eta hiru

hiriburuetako udalak biltzen dituen Herri Aginteak Koordinatzeko Batzordeak aurreko legealdian hasitako lana, ardatz nagusi hauen inguruan: ikerketa eta plangintza; erakunde publiko eta pribatuak euskara-planak; helduen euskalduntze-alfabetatzea eta euskararen sustapena. Halaber, Euskararen Aholku Batzordea izango da herri-aginteak, adituak eta gizarte-ekimenaren ordezkariak biltzeko gune nagusia.

— Euskara-planak bultzatzea erakunde publiko eta pribatuak. Eusko Jaurlaritzak bere eta menpeko dituen sozietate publikoen eus-

kara-planak garatzea. Hizkuntza-irizpideak bateratzea zerbitzu publikoak ematerakoan: kontratazio administrazioetan, langileen etengabeko prestakuntzan, argitalpenetan, dirulaguntzetan eta baimen eta lagapen administrazioetan.

— Helduen euskalduntze eta alfabetatzeko ekintza guztiak eta euskara-planak norabide berean jartzea HABEren eskutik, lehentasuna emanez efektu biderkatzaileak handieneko gune geografikoei, gizataldeei eta erabilera-eremuei, bai eta etengabeko hobekuntza-egitasmoa ezarri euskaltegien sare osoan.

— Informazioaren eta komunikazioaren teknologia berriak bultzatzea, alde batetik, ahotsaren ezagupen eta sintesia, autoria- eta edizio-erremintak zein itzulpenari laguntzeko tresnak lortzeko; eta bestetik, euskararen azpiegitura publiko nahiz pribatuak barne- eta kanpo-harremanak hobetzeko.

— Euskal Herriko toponimiaren inguruko jarraibideak finkatu eta bateratzea.

— Euskarazko komunikabideen arteko lankidetzak sustatzea.

— Hizkuntza-normalkuntzaren alorrean kalitate-estandarrek eta zerbitzuak hobetzeko ekarpen berezia eragiten duten euskararen alorreko gizarte-azpiegiturazko inbertsio-proiektuak sustatzea.

Horrenbestez, Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia garatzeak berekin dakar azken urteotan indarrean jarritako hainbat egitasmo hobetzea, bai eta zenbait egitasmo berri martxan jartzea ere. Horretarako ezinbestekoa dugu hizkuntza politikarako egungo baliabideen gaineko gogoeta sakona egitea, beti ere, oinarritzko irizpideok gidari: herritar gehienon borondate eta nahia; egoerarik ahulenean dagoen hizkuntzaren aldeko jokabidea, gizarte-ekimenarekiko osagarritasuna eta, horiekin batera, Euskal Herriko hizkuntza propioari zor zaion aitortza. Horixe baita, euskal gizartearen kohesioa eta elkarbizitza eraikitzeke hizkuntza-politikaren ekarpena ●

Josune Arizondo
Hizkuntza Politikarako sailburuordea

*“EBPN garatzea da hasi berri
dugun legealdi honetako erronka,
plan hori baita adostasunean
oinarrituriko hizkuntza-
politikaren bizkar-hezurra”*

DISEINUA

FOTOKONPOSAKETA

INPRESIOA

EDIZIO DIGITALA

BIDALKETA

antza

grafikagintza & komunikazioa

INDUSTRIALDEA, 2 • 20160 LASARTE-ORIA, GIPUZKOA • TEL.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 37 34 03
e-mail: antzagraf@antza.com • www.antza.com

Ultzamako hizkera landua du liburu batean eta Erroibarrako alderdi etnografikoak ere aztertu izan ditu Nafarroako Unibertsitate Publikoan jarduten duen Orreaga Ibarrek. Gai horietaz guztietaz hitz egin dugu berarekin.

“JATORRIZKO NAFARRERA GOGOAN HARTZEN HASIAK DIRA”

JOXE LACALLE

■ «Ehun urtetan, Ultzamako euskararen ez zen horrelako aldaketarik gertatu».

Lehenik: 1950eko Ultzamako euskara eta 1860ekoa gauza bera ziren? Urteek zenbateraino aldatu dute hizkera hori?

Urte horietako euskararen berri gutxi dugu, nahi baino gutxiago dira garai bateko eta besteko artikulua. Bonaparte hemen egon zen garaian, laugarren sailkapena osatu zuenean Lizasoko euskara hartu zuen eredu gisa, zalantzan ibili ondoren, izan ere, hasieran Elizondo iruditu zitzaion egokiena, eta gero, Lizaso hartu zuen. 1881. urtean horrela zioen: «De todos los dialectos vascongados de la navarra española, el valle de Ulzama representa mejor que los demás las propiedades

características del dialecto alto-navarro septentrional».

Ehun urte horietan, Ultzamako euskara ez zen horrelako alderik gertatu. Fonetika aldetik, nik esango nuke aldaera beretsuak gorde direla hasieran eta ehun urte

■ “Azken boladan, Iruñeko hainbat gazteren ahotan ‘bertze’ eta ‘erran’ bezalako aldaerak entzun ditut”

geroago. Bukaera beretsuak, goranzko dip-tongoak egiteko joera berbera eta, sinkopak, *bortz*, *bertze*... eta horrelakoak. Bada, ordea, nabarmentzekoa den ezaugarri bat: nor-nork aditz sistema. Bonaparteren garaian, nor-nork aditz-sistemaren adizkiak

erabiltzen ziren: *nau*, *zaitu*, *obli-guetzen gaytu*, *eroraci nai gaytu* eta abar agertzen zaizkigu, jakina, dotrinetan. Asteteren dotri-netan.

Badakigu dotrinen ezaugarria dela hitz mailegatu ugari erakus-tea eta baita egituren errepikapena ere, halarik ere, forma horiek erabili egiten ziren. Ehun urte geroago ere, Ultzaman, ez Basaburuan, horiek ia erabat desagertuak zeuden. Gaur hirurogeita hamazazko urte inguruan duen Muskizko hiztuna den On Emilio Linzoiak nek esaten du ezagutu zituela *nau* bezalako formak haur kozkorra zenean. Baina berak, *dire* eta antzekoak besterik ez zituela erabili.

Horrenbestez, mende hasieran areagotu zela galera hori uste dugu. Gauza bera esan dezakegu perpaus txertatuetan, zenbaitetan izen sintagma objektuan absoluti-

bo *dasu* markaren ordeztu, genitiboaren eraman ohi zuen: *illen ta bizien juzguetzer-a*, *arren errecibitzeco* eta abar erabiltzen ziren. Gaur, ordea, marka hauek ia erabat desagertu dira.

Horrenbestez, esan dezakegu aberastan zertxobait galdu zuela, aditz sisteman, eta bestaldetik, ekialdekoak eta iparraldekoak zirela hainbat ezaugarri ere ilunduz joan zirela, arrasto xume batzuk besterik ez zirelarik geratu. Gainera,

rako ezaugarrietan, fonetikan, esaterako, berdintsu jokatzen dela, alegia, ezaugarri beretsuak gorde direla uste dut.

■ Bertze ala beste. Gakoa hor dago?

Hori da, nolabait, beste muga linguistikoko batzuk erakusteko bide bat, suposatzen

dut. Eta zentzu horretan ikusia, esan deza-kegu *bertze* aldaera hartzen duten herriek, beste antzeko formula batzuk ere hartzen dituztela: *yoan* eta abar, gehienetan bate-ratsu joaten baitira, ez beti, jakina.

Hor dago, hain zuzen, nafarrera eta er-dialdeko hizkeren arteko bereizketa, lur horien inguruan ezartzen dira. Badira, ho-nenbestez, nafarreraz ohikoak diren ezaug-arri fonetikoak, eta hori da, dudarik gabe, nabarmenatariko bat.

Azken bolada honetan, Iruñeko hainbat euskaldun berriz aldaera horiek berresku-ratzen ari direla iruditu zait, hainbat gaz-teren ahotan entzun ditut: *bertze*, *erran...* Badirudi, batasun gaitz honen ondoren, nafarreraren jatorrizko ezaugarriak gogoan hartzen hasiak direla berriz.

■ Erroibarra. Arturo Kanpionen ikaz-kinak, Sorogaingo autopista.

Zer esan horri buruz? Ez dut pentsatu nahi ere Sorogainen barna autopista bat, imajinatzeak bakarrik mintzen nau. Ez dut uste beharrezkoa denik, eta are gehiago deus onik eka-riko duenik lur hauendako.

Zenbaiten ustetan, or-dea, lana ekarriko du, lan-tegiak, lanpostuak... Bestal-detik, tamalgarria da nola bideratzen ari diren ibar hauetako alkateak hau, ge-hienek jarrera baikorra era-kutsi baitute honekiko. Ez dut ongi ulertzen, benetan,

betiko ustea da, errepideak aberastasuna ekarriko duela uste da. Jendea bere aldetik hasi da mugitzen, baina, hemengo aginta-riek, lehenago esan bezala, ez dute begi txarrez ikusten proiektu hau.

Espero dezagun, iparraldekoek auto-pista hau egokia ez ikustea eta proiektua gibelera botatzea.

Gainera, ez dut uste herri hauen bizi-modua autopista batek konponduko due-nik, eta orain arte Erroibarrek izan duen lekuri politena, historian zehar, neolitiko garaitik okupaturako lekua, artzain, ikaz-kin, kontrabandista, mugaz bi aldeko jen-dearen topagune izan dena erabat zapuz-tuko duela seguru nago. Bistan da, duen balio ekologikoa handia dela, eta gainera, haxe dela Erroibarko herriek azienda bazkatzeko duten lur komunal bakarra. Autopista batek, honenbestez, lur edo ere-mu pila bat expropiatuko lituzke.

Zertaz biziko dira hemen gelditzen di-ren nekazari urriak? Ziztu bizian pasatzen

diren kotxeetatik edo? Ez al da hobe dau-den beste bideak, dagoeneko irekiak dau-denak, indartzea, eraberritzea, beharrez-koa bada? Ondo-ondoan dugu Kintoko errepidea, ia ez da autorik pasatzen...

■ Bonaparte Printzeak honela idatzi zuen: Carte des Sept Provinces Basques.

Ez dakit zer esan nahi duzun honekin. Frantsesez idatzi zuela? edo "Sept" idatzi zuela? Bai, frantsesez idatzi zuela argi da-go, garai haietan, eta orain ere zenbaitetan, normala zen euskarari buruz aritzea, baina beste hizkuntza batean. Tradizio hau Apo-logisten garaitik datorkigu. Hor dago kox-ka, zein hizkuntza aukeratu, jende gehie-nari helduko zaiona? Edo euskara?, nahiz badakigun askoz hedapen gutxiago izango duela.

Bestaldetik, adierazi nahi baduzu *Sept* idatzi zuela, eta zazpi direla Euskal Pro-bintziak. Bai, hizkuntza da gizakia defini-tzen duen ezaugarri nabarmenetako bat, eta zentzu honetan, euskara eremu administra-

tibo horietan mintzo zen, alegia, zazpi probintzia ho-rietan, eta horietan hizkun-tza bera dutelako, eta horre-kin batera beste ezaugarri kultural, etnografiko eta abar dutelako, gune bat osa-tzen dute.

Bestaldetik, sailkapena-ri buruz, aipamenik egitea nahi baduzu, ederki egin zuen Bonapartek lana, garai

horietarako ongi zegoen, nahiz badakigun aditz morfologian oinarritzen zela gehien-bat, eta zenbaitetan bere lanek 'amateur' kutsua zutela. Hala ere, bere sailkapenak iraun badu hainbeste urtetan ukipen gutxi-rekin eta, ikerlari gehienek onartu badute, horrek adierazten du orokorrean asmatu zuela. Egia da, bestaldetik, beharrezkoa zela ehun urteren ondoan, euskararen bi-lakaera kontuan izanda beste sailkapen be-rrri bat egitea, eta hau ere, K. Zuazok egin duena, alegia, egokia da.

■ Nafarroako Unibertsitate Publikoa eta euskara.

Jakina denez, Unibertsitate Publikoan euskarak ez du goreneko mailarik erakus-ten. Irakaskuntzari dagokionez, euskaraz soilik Magisteritzako edo Irakasletzako bi espezialitate besterik ez dira egiten ahal: Haur Hezkuntza eta Lehen Hezkuntza, eta gainerako adarretatik komunak diren ira-kasgaiak ●

♦ ERLANTZ URTASUN

ITZULPEN ZERBITZUA
eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA
20001 DONOSTIA

TELEFONOA: 943 29 18 30

TELEFAX: 943 27 58 69

e-posta:
eskura@bezeroak.euskalteles

Itzulpenak
Traducción

Testu zuzenketak
Corrección de textos

Interpretaritza
Traducción simultánea

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokitzuz...

Ingelesa
Frantsesa
Alemaniera
Italiera
Katalanera
Portugesa
Galegoa...

hizkuntzarako itzulpenak ere eskaintzen ditugu

Astia Hartuta

L I B U R U A K

LAMIAK ETA SORGINAK*Jose Dueso*Inasmet
241 orrialde
2.000 pta.**ERRENAZIMEN-TUKO ARTEAREN BERRIKUSKETA***Hainbaten artean*Eusko Ikaskuntza
516 orrialde
2.300 pta.

Jose Dueso gipuzkoar idazleak liburu ugari idatzi du hainbat gairen inguruan, «Cuentos y leyendas de la Euskal Herria fantástica» izeneko 12 liburuz osatutako bilduma horien artean. Lamia eta sorginen inguruko kontuak ez zaizkio, beraz, arrotz idazle eta antropologoari. Orotara, hogeita hamar inguru ipuin eta kontakizun bildu ditu lamien inguruan eta beste hainbeste sorginei buruzkoak. Aloñan, Ligin, Ogoñon, Mondarrainen, Behorlegin, Gresaltxun... agertuko zaizkio lamiak irakurleari eta sorginak aldiz, Agurainen, Landibarren, Arrantzun eta, nola ez, Zugarramurdin. Egileak gainera, ipuin edo kontakizun horietako bakoitzaren jatorria eta haren inguruko bibliografia aipatzen ditu atal bakoitzaren amaieran ●

Euskal Artearen garaiei buruzko ezaguerak eguneratu eta berrikusteko asmoz Eusko Ikaskuntzako Arte Plastikoak eta Monumentalak Sailak jardunaldi sail bat jarri zuen abian. 1998ko martxoan ospaturiko bigarren ekitaldian Euskal Herriko Errenazimene-tuko artea izan zen mintzagai. Berriki, bertan agertutakoak liburu batean bildu dira. Lehen zatian, ponentzia nagusiak bildu dira eta ondoren estiloen inguruko teoria da aztergai. Handik aurrera, esparru desberdinetan dago banatua: arkitektura, eskultura, pintura, grabatua eta arte dekoratiboak. Atal horietako bakoitzean lauzpabost adituk euren azterketak azaldu dituzte, gehienetan adibide konkretu batean oinarrituz ●

AITONA BLAS ETA IRATXOAK*Mikel Arrizabalaga eta Javier Erostarbe*Elkarlanean
66 orrialde
750 pta.**GIPUZKOAKO ESKOLARTEAKO 18. BERTSOLARI TXAPALKETA**Ikastolen Elkartea
62 orrialde
pta.

Mikel Arrizabalagaren testuak eta Javier Erostarberen marrazkiek, aitona Blas eta bere biloba Ekhiaren istorioa kontatzen dute, Elkarlanean etxearen Miru saileko liburu honetan. Aitonak hainbat gauza irakasten zizkion biloba maiteari. Besteak beste, iratxoak elkartu ohi ziren tokia non zen erakutsi zion Ekhiari: Mairubaratza iturrian topatuko zituela esan zion. Egun batez, zarata arraroek eta argi gorri batzuk esnatuko dute Ekhi. Baserri parean anbulantzia dago, aitonaren bila etorri dena. Handik gutxira hilko da aitona, bilobaren nahigaberako. Orduan, Ekhiak Mairubaratza iturrira, aitonak erakutsitako tokira, joatea erabakiko du, iratxoaren bila ●

Iazko maiatzaren 29an Gipuzkoako Eskolarteko 18. Bertsolari Txapelketaren finala burutu zen Orioko pilotalekuan. Ikastolen Elkartek egun hartan haurrek botatako bertsuak jaso ditu liburu eta kaset batean. 14 urte artekoen taldekako finala, handien agurra, lau oinak emanda botatakoak, ofiziotan binaka osatutakoak, puntua emanda egindakoak... Horiek guztiak daude jasoak, baita egun hartako hainbat argazki bitxi ere. Liburuaren azken zatian bertsopaperen ataleko lan sarituak ere bildu dituzte, baita saribanaketa saioaren berri eman ere. Finean, etorkizuneko bertsolarien hastapenak ezagutzeko bilduma aproposa eskaintzen du Ikastolen Elkartek ●

EUSKAL HERRIKO
ESKOLARTEKO
BERTSOLARI
TXAPELKETA 1998

Ikastolen Elkartea
57 orrialde

Gipuzkoako Eskolarteko Bertsolari Txapelketaren liburuaz gain, Euskal Herrikoak ere urtero ikusten du argia. X. Bertsolari Txapelketa egin zen iazko ekainaren 30ean eta bertan bildu ziren Euskal Herriko haur eta gazte bertsoszaleak. Modu desberdinetara abestu zituzten bertsoak: 14 urtetik beherakoak, ofizioiko gaian bina-ka, gaia emanda, 15 eta 18 urte bitarte-

koak, binaka ofizioan...

Haurretatik hasi eta kozkortutako bertsolari berrien uzta irakurri ahal da liburuan. Hor dira bertso ederrenak, aberatsenak eta nola ez bertso irabazleak. Gazteen bertsoak ezagutzeaz gain orde, Euskal Herriko bertsolaritzaren harrobia ezagutzeko parada ematen digu liburuak. Gaztetxoek izenak hor dira eta baita beraien argazkiak ere ●

«Bertsoak asko erakusten dio haurrari»

■ **Mikel Mendizabal**
Ikastolen Elkarteko
Bertsolaritzako
Koordinatzailea.

Gipuzkoako eta Euskal Herriko Eskolarteko Bertsolari Txapelketak jaso dituzte liburu banatan. Noiztik ari zarete liburu hauek kaleratzen?

Gipuzkoan 1981ean hasi ginen txapelketekin eta orduz geroztik 18 edizio burutu ditugu. Euskal Herrikoak berriz, hamar urtetan argitaratu ditugu. Lehenengoaren kasuan finaleko bapateko bertso saioak eta bertso-paperak jaso ditugu. Gainera, kaseta ere argitaratu dugu finaleko bertso ederrenen laburpenarekin. Euskal Herrikoan berriz, finaleko saioa oso-oso dago liburuan.

■ **Norentzat dira bi liburu hauek? Gazte bertsoszaleentzat? Bertsolari trebatuek harrobia beha dezaten?**

Liburu hauek argitaratzean hiru helburu lortu nahi izaten dugu. Lehenik, eskolarteko gazte bertsolari hauen bertsoekin artxiboa osatu nahi dugu. Bigarrenik, bertso eskoletara eta ikastetxetara aleka bidaltzen ditugu. Bertso txapelketa hauetan parte hartzen duten gazteek beraien eta besteen bertsoak irakur ditzaten. Hirugarrenik, irakaskuntzan bertsolaritza irakasten diharduten irakasleei ere aleak bidaltzen dizkiegu, txapelketetako uzta ikus dezaten. Gure asmoak ez daude salmentari begira, eskolarteko txapelketa hauen inguruan dabiltzanak ditugu gogoan. Hori bai, norbaitek aleren bat nahiko balu Ikastolen Elkartera deitu

bestarik ez du.

■ **Bertsolaritza mundura nola hurbiltzen da gaztetxoa?**

Plangintza bat prestatuta dago eta bi modu lantzen dira gehienbat. Irakaskuntzan euskarako ikasgaiaren barruan ahozotasuna lantzen da; esaerak direla, aho korapiloak... eta gai horien artean bertsolaritza aritzen dira. Bertsolaritza ikasteak bestelako ekarpen asko egiten dio haurrari. Memoria, ironia, freskotasuna, erritmoa, herri baten izaera ezagutzeko aukera, komunikatzeko tresna gisa erabiltzea, ikasleen autoestimarako eta baita talde lana bultzatzeko ere balio du bertsoak.

Behin eskoletan bertsotarako zaletasuna piztu zaien bertso eskoletarako bidea irekitzen zaie. Asteen ordu-ordu eta erdiko saioak egiten dituzte arduradunekin, batik bat bapateko bertsoak landuz.

(Txapelketetan paperezkoa ere lantzen da).

■ **Probintzia desberdinak hartuta, zer-nolako desberdintasunak daude batetik bestera? Lurraldearen bat gailentzen da nabarmen?**

Probintzia bakoitzak errealitate oso desberdina bizi du. Bakoitzak bere giroa eta ingurumaria du. Lurralde batzuetan bapatekorako zaletasun gehiago dago eta gehiago eta hobeak dira, besteetan berriz, bertso paperetan dira iaioak. Ez dago bat ala bestea esaterik ●

LENTE PROGRESIBOAK

3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatar ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO bertsurreko progresiboak. Erosak eta eraginkorrak. Itxumen nekatua ahanztu dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordainketa hiru hilabete erosoten ahal izango duzu inolako gailuaguririk gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Dei ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu. INDO DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

INDO

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN

Hernani, 4 - DONOSTIA

D I S K O A K

TOBITEN ISTORIAO
Roberto Casas

Gero
47 orrialde
750 pta.

Gero argitaletxeak Elea izeneko bilduman Bibliako pasarteak haurrentzako moldatzen jarraitzen du. Oraingo honetan, Tobiten istorioa jaso du Roberto Casas Portugaletako erlijio irakasleak eta Mari Eli Ituarte euskarara itzuli du. Tobit, Palestinako iparraldean jaioak judutar leiala zen. Zenbait gertaera historiko medio, israeldarrek, euren lurrak uztera beharturik, ohitura zaharrak ere sarritan albo batera utzi zituzten. Ez ordea, Tobitek; bere senitartekoein batera tradizioari jarraitzeko ahaleginak egingo ditu. Istorioari Luis Alonsok ipini dizkio marrazkiak ●

OSKORRI & THE PUB IBILTARIA
Oskorri

Elkarlanean
2.600 pta.

Berrogeita hamabi kantu herrikoi bildu ditu dagoeneko Oskorri taldeak «The Pub Ibiltaria» izeneko ekimenaren barruan. Gure herriko musika-ondare aberatsa berreskuratzearan garrantziaz jabeturik, 1997. urtean Oskorri taldeak bilduma honi hasiera eman zion, kantutegi tradizionalako aleak hautatu, moldatu eta Elkarlanean zigiluaren eskutik publikoari eskainiz. Orain «The Pub Ibiltaria» bilduma honen hirugarren alea kaleratu berri du.

Aurreko bi diskoekin egin bezala, zuzenean grabatua da —kasu honetan ia zuzen errejistratua—, bertaratutako publikoak parte hartu du eta liburuxka batean hitzak bildu dituzte —baita gaztelarazko eta frantseseko itzulpenak ere—, etxekoak ere jendeak kantu horiek kantatzeko ohitura har dezan. Hitzez gain pianoa partiturak ere jasotzen dira aipaturiko liburuxkan.

«Begiak barrez barrez», «Markoxen txarrix», «Aurten gaztaina urte da», «Atgi-azkorrian jinik», «Hamalau heriotzak», «Baratzeko pikuk», «Haika mutil», «Aitorren hizkuntz zaharra»... orotara hamazazpi kantuk osatzen du hirugarren disko hau. Eta ez dirudi bildumako azken disko izango denik. Izan ere, euskal kantutegi herrikoiak oraindik disko askotarako ematen du eta Oskorriko kideek horiek berreskuratu eta zabaltzen jarraitzeko asmoa agertu dute ●

4.800 pta.
192 libera

Idearipez,
Marrazkitz,
Debekaizu!
eta Asmaizu!
denak batera
aspertzeko
betarik ez
izateko!

DOSTAIZU!

Idearipez jolasak (360 txartel / 2.160 galdera) dugun euskal kultura, eta Euskal Herrikoa ez dena ere bai, aberasteko aukera ematen digu, eta **Marrazkitz** (192 txartel / 960 hitz), **Debekaizu!** (384 txartel / 2.304 definizio) eta **Asmaizu!** (10 zerrenda eta 80 definizio) tresna ezin hobeak dira euskal hiztegia e t a irudimena lantzeko.

iaso zeure etxean!

Diru sarrera gure kontu korrantean egin ondoren bidali abonarekin eta zure datuak (izena, helbidea eta telefonoa), eta berehala jasoko duzu etxean.

AIZU! aldizkaria. Perro Kalea, 1 - 3 48005 Bilbo - Tel. 94 - 415 52 57

Kontu korrantea: BBK 2095 0061 57 38-307682-1-7

BILBO otsailak 26
Enrique Morente & Lagartija Nick
 Flamenco mundutik datorren Enroque Morentek eta rocka iturri duen Lagartija Nick taldeak Federico Garcia Lorca eta Leonard Cohenen olerkiak eta kantak taularatuko dituzte. Sarrera: 2.500 pezeta.
Kafe Antzokia
 22:00

DONOSTIA otsailak 26, 27 eta 28
Mozorro-antzerkia
 Ristorante Inmortale taldeak mozorroen erabileran oinarritzen du bere antzerkia.
Lugaritz Kultur Etxea
 20:30

OIARTZUN otsailak 27
Bi kontzertu
 Ruper Ordorika eta Anarik kontzertu bana eskainiko dute.
Madalensoro pilotalekua

MIARRITZE otsailak 28
"Hinki Hanka"
 Bordaxuri taldeak euskal literatura ezagutarazteko xedea duen ikuskizuna eszenaratuko du.
Colisée
 17:00

MIARRITZE otsailak 27
"Kantitu goxoak Biarritzen"
 Anje Duhaldek kontzertua eskainiko du.
Colisée
 21:00

GASTEIZ otsailak 25
Bertso Frana
 Unai Iturriaga, Maialen Lujanbio, Oihane Perea eta Arkaitz Ugartetxea izango dira kantari.
Florida Kultur Etxea
 20:00

EIBAR otsailak 27
XXII. Antzerki Jardunaldiak
 "¿EH?" izeneko "ikuskizun historikoa" eskainiko du Yves Lebreton artista frantsesak.
Portalea Kultur Etxea
 20:30

TOLOSA otsailak 24
"Bakarrik babago neguan"
 Jose Luis Otamendi, Labrit Zabala eta Imanol Ubedaren ikuskizunaz gozatzeko azken aukera asteazkenean.
Kultur Etxea
 21:30

IZPURA otsailak 26
Le Petit Théâtre de Pain
 Talde honek Fernando Arrabalaren testuan oinarritutako "Et ils passeront des menottes aux fleurs" lana eskainiko du.
Faustin Bentaberry
 21:00

LEKUNBERRI otsailak 27
Pj.L.T
 Mungiarren kontzertua ikusgai larunbatean.
Gaztetxea
 00:30

Agendarako deialdiak hogeai egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioiko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa

fundazioa
fundación

ARRASATE TELEBISTA

Kooperatiba-gunearen erresuman telebista xume bat sortu zen, 9 urteren buruan herri telebisten ipar orratza bilakatu dena. Izan ere, arrasatearren berri iturri izateaz gain, eredu bat finkatu du amateurrek treba daitezen. Sekretua? Irekitasuna eta langiro sana.

UMEA KOZKORTU EGIN ZAIGU

Ospital zaharreko kapera zaharretik 1990eko otsailaren 13an hasi zen emititzen ATB. Lehen lantaldea Andoingo Bideo Eskolan ikasketak egindako teknikari gazte talde batek eta «Arrasate Press»eko kazetariak osatu zuten. Haiekin batera, zenbait herritar, saioak aurkezten edo bestelako lanetan lagundu zutenak. Hasieran, astean hiru egunetan bakarrik emititzen bazuen ere, emeki-emeki programazioa zabalduz joan zen. Aurten 78 milioi pezetako aurrekontua duenak, eguneroko emisio orduak hiru ordu t' erdira ugaltu dira, astean 23'5 ordu, iaz baino sei gehiago. Albistegiek garrantzi handia duten arren, denetarik gaiak jorratzen dira, hala nola: elkarriketak, mahai inguruak, haurrak, lehiaketak, musika, bidaia, kirolak, eta abar.

MAHAI AZPIAN MIKROA HELTZEN.

Hasierako eskarmentu faltak, noski, kome-

riak eragin zituen. Hona hemen aurkezleek kontaturiko hainbat pasadizo: Behin, Maider Egües bere albistegia zuzenean aurkezten ari zela, mikroa izorratu egin zitzaion. Beste erremediorik ez zegoela ikusirik, teknikari batek mahai azpian ezkutan jarri behar izan zuen eskuko mikro batekin, oso postura lizun batean, gainera. Beste batean, hitzaldi bat grabatzera joan eta herriko erretorea den Jose Maria Astigarragari sarrera labur bat egin zezala eskatu ziotenean, ba, ezin laburruago egin zuen, 17 minutuz aritu baitzen isildu gabe. Bizkarreko minez kamerak baja hartu zuen. Halaber, inoiz gertatu izan da zuzeneko emanaldi baten erdian fokoak saltatu eta ilunpetan geratzea.

ETORKIZUNA KABLEZ DATOR.

Geroari begira hainbat erronka du ARKO-k (ATB eta Arrasate Press kudeatzen dituen enpresa), hala nola: bere tokia eta

diru iturriak zabaldu eta finkatzea (erakundearen dirulaguntzak mantendu eta pribatu gehituz), Deba Garaiko telebista bilakatzeko aukera aztertu, itunak sortu ETB eta Euskaltekin, eta ahal den neurrian elkarlana bultzatzea euskarazko herri telebistekin. Azken kontu horri gagozkiola, aip dezagun ATB ez dela «Euskarazko Herri Telebisten Federazioa»n sartu (Oarso, Xalola eta Ttipi Ttapa telebistek berriki bultzatua). Jon Aldanondo ATB-ko arduradunak ostera, ez du gaizkiulerturik egoteki nahi. «Federazioan ez sartzeak ez du esan nahi elkarlana indartu nahi ez dugunik. Kontrakoa, Oarso Telebistakoei adibidez, programa batzuk uzten dizkiegu. Baina bakoitza ama ezberdinen semeak gara, helburu eta euskalki desberdinak ditugulako, baita formatoa ere. Gure ustez, ETB-ri indarra egiteko, bakoitzak bere lasterrua aurkitu behar du.»

Kable telebistaren etorrerak ordea, gauzak aldarazi egingo ditu, lehia itzela ekarriko baitu. «Nahitaez kable telebistak datorrenean denak autopista beretik joan beharko dugu. Orduan, elkarlana sendotuko delakoan nago.»

HARROBI OPAROA. ETB-n ezagun egin diren profesional franko ATB-n ikasitakoa da, esaterako, Anne Igartiburu, Anuska Lasa, Jon Andueza edo Maider Egües (ikusirik argazkia). Jon Aldanondok garbi dauka zergatik, «hemen profesional onak atera izanaren arrazoia oso ximplea da: hemen trebatzeko aukera ematen zaie. Ideia politen bat duen edonork atea zabaltzeko aukera nahi duena proposatzeko. Amateurren ilusioa eta profesionalen eskarmentua uztartzen ditugu.» Orain ere, hemendik gutxira saltoa eman dezaketen profesionalak ari dira ATB-n: «Mondrasport» egiten duen Itxaro Zubillaga (dagoeneko ETB-n) eta berriak ematen dituen Maider Osa gazteak ●

■ Egun ezagun diren profesionalak ATBn hasi ziren.

A N A B E L A R R A I Z A

Zerutik jaitsi berria bezala dago «Goenkale»ko Sara. Izan ere, berriki «Ione sube al cielo» Joseba Salegiren lehen filmeko protagonista izan da. Nahiz eta jakin bere karrera aparraren gisan igo daitekeela, zuhur bezain itxaropentsu agertu zaigu 23 urteko lakuntzarra.

“Zerua ukitu dut filma egiten”

Zineman zure lehen esperientzia izanik, protagonista gisa gainera, ze balorazio egiten duzu?

Bizipen ikaragarria izan da niretzat; bost urte telebistan igaro ondoren, kristoren alde nabaritu dut, ona zentzu guztietan, dena oso ezberdina baita. Telebistan atal bat egiten dugu eguneko, ziztu bizian bata bestearen atzetik. Zinean berriz, dena xehe-mehe zaintzen da.

■ **Beraz, nola egokitu duzu zure burua telebistako dinamikatik zinemaren lan moldera?**

Ba, enetzat filmaketaren mekanika hartzea izan da gauzarik zailena. Buruz ikastearen kontuaz aparte, gainontzeko guztia ikasi behar izan baitut; esaterako, argiak, mugimenduak, kameraren kokapenak duen garrantzia, begiraden norabidea, lehen planoak, eta abar.

■ **Laburki, esaiguzu filmak zer duen kontagai eta nolakoa den Ione.**

■ «Ione nire pertsonaiaren bidez, filmak zine munduaren hausnarketa izan nahi du; bertako harreman konplexuak».

Film hau beste filmaketa baten barruan gertatzen da, alegia, moja batzuk zuzendari bati beraiei buruzko film bat egin dezala manatzan diote. Halaxe, bi lantalde daude aldi berean: filmekoa eta film barrukoa. Aktoreak aktoreena egiten. Ioneri dagokionez, orain arte egin dudanetik zeharo ezberdina dela esan behar, aski konplexua. Ionek aktorea izan nahi du, baina izaera

gogorrekoa denez, kanpotik behintzat, arazo franko ditu produktore eta zuzendariekin. Prozesu horretan murgilduta dagoela, bizitza nolakoa den ikasten joango da eta, azkenean, filman paper txiki bat lortu.

■ **Hartara, zeruan hain ongi pasatzean, nolakoa izan da lurrartzea berriro? Ez al dizu beldurrik ematen Sararen paper horretan sailkatua geratzeak?**

Hilabete t'erdiko oporraldia hartu dut nolabait betiko martxarekin ohitzeko. Hain zuzen, niretzat aurre-rapauso nabarmena izan da. Egia esanda, txip-a astebeteren buruan berriro jarri dudan arren, beldur hori badut, hau da, bost urteren ondoren ikusleak leporaino egotea gurekin. Baina tira, audientzia ona ematen jarraitu bitartean...

■ **Noiz izango zaituztegu zu eta Ione zine aretoetan ikusgai?**

Orain muntatzen ari dira eta, esan ditanenez, goiz jota udaren hondarrean egongo da prest. Donostiako Zinemaldian aurkeztea espero dute. Ni bitartean, irrikitan nago zer moduzko harrera izango duen ikusteko. Ilusio handia dugu denok ●

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ «UMEKERIAK» ANTZEZLANA AURKI

Jose Ramon Soroizen bakarriketa arrakastatsua grabatu dute telebistan laster emateko; euskaraz zein erdaraz. «Tantaka»ren obra honetan, ume baten larrian sartzen den heldua da Soroiz, bere haurtzarora oroitzuz: harategia, maisua, Martxelo lagunaren arropa, helduen txortenak, eta abar. Azken finean, giza-kiaren gogoeta gazi-gozoa dugu ●

■ EUSKAL «TRUMAN-AK» UDABERRIRAKO PREST

Zure bizitza fikzio bat da eta zu konturatu ez. Hori da «El Show de...» ETB-2 ko txantxa saio berriaren oinarria. «Zumbados»eko lantaldeak biktimaren ohiturak ezagutu ondoren, bi astez pertsona arrunt bat jarraituko du, bere inguruan 20 aktore erabiliz. Platoan bertan delarik, deskubrituko du bera dela saioko protagonista nagusia ●

■ AUDIENTZIA ALTUA «ZINE ORO»KO FILMEK

Ustekabe ona hartu dute ETBn «Iluntzetik egunsentira arte» filmak euskarazko katean izandako audientzia altua ikusita. Horrek limurtu egin ditu film komertzialen aldeko apustua egitera. Halaxe, martxoaren 7an «Zine Oro» programak Morgan Freeman eta Tim Robbins protagonista dituen «Biziarte-ko kartzela» emitituko du ●

H E R R I I R R A T I A

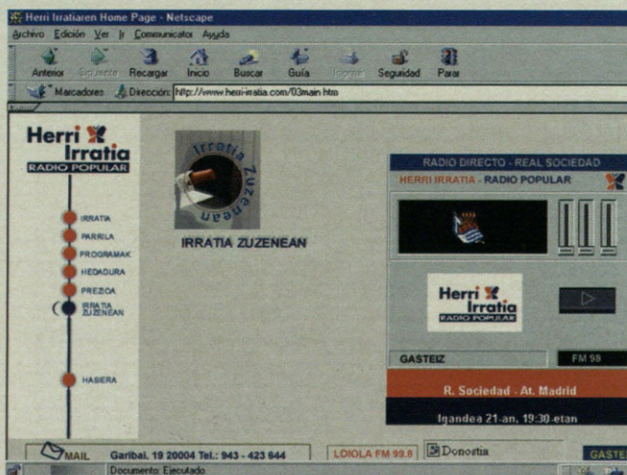
Bejondaizuela Realzaleoi. Hain zuzen, Herri Irratiaren web-gunean Realaren partidak entzun daitezke, esatarien artean gol oihu luzeena duen Iñaki de Mujikaren eskutik.

REALAREN GOLAK SAREAN

Garai berrietara egokituz, Herri Irratiak ere bere web gunea sortu du. Baina ez nolanahikoa, irratiari buruzko informazio zehatza biltzen baita bertan, hala nola: parrilla, emankizunen nondik norakoak, iragarkien emaitzak, katearen hedadura, etab. Hori ez ezik, eskuinaldean dagoen ikonoan ere, irratia zuzenean dioen horretan, Realaren iganderoko futbol partida zuzenean dago entzungai, denbora errealean. Halaxe, botoia sakatu eta aitaren batean audioa kargatu ondoren, Iñaki de Mujikaren erretransmisio bizia zuzenean entzuten hasiko gara, gauzak gaizki badoaz berak adina sufrirituz.

REALAREKIN LIDERRAK

Kirolen alorrean beti aitzindari izan dugun Herri Irratia, oraingo honetan ere ezin gutxiago izan. «IBD enpresa bat etorri zitzaigun zerbitzu hori eskaintzen eta pen-

■ Hona hemen Herri Irratiko web-gunearen helbidea: www.herri-irratia.com.

tsatzen jarri ginen eta... zergatik ez? esan genuen» argitzen digu Karmele Eraso Herri Irratiko gerenteak. «Azken finean, Realaren partidua baita Herri Irratian entzule gehien biltzen dituen irrati emankizuna; Gipuzkoa mailan audientzia liderrak iza-

ten gara ordu horretan».

KANPOAN DIREN ENTZULEEI ESKAINIA.

Azterrian nonahi dauden ikasleak dira norgehiagokak entzutearren orrian sartzen direnak. Javier Azanza teknikariaren esanetan «Ingalaterra, Eskozia edo Bruselan dauden ikasle dexentek posta elektronikoa bidaliz izan digute emanaldiak eskertuz. Gehienbat kanpoan daudenei begira egin dugun arren, hemengo futbolnautek ere maiz entzuten gaituzte».

Halaber, aurtengo Donostiako danborrada eman dute. Honen-

bestez, hurrengo partidak gogorazaraziko dizkizuegu: hilaren 28an Realak Coruñan Deporren kontra jokatu duen partida izango da entzungai eta, martxoaren 7an berriz, Anoetan Villarreal mendeen hartu beharko duena ●

A u r p e g i a

■ Fermin Etxegoien

«Bilbo Hiria Irratia kultura hauspoa da»

32 urteko oñatiar honek «Ziutateaz» magazina egiten du.

Prentsa eta telebistan jardun ostean, bi urte daramatza Bilbo Hiria irratian.

«Hemen aritzeko aukera eskaini zidaten, eta nik onartu, batez ere irrati oso medio beroa delako, hurbila eta inmediatea, telebista ez bezala». «Ziutateaz» bere kultura saioan (16etatik 19ak arte) literatura elkarriketak, arte plastikoak, zinea eta antzerkia dira ohiko mintzagaiak. Artean programazio

urria dute, bakarrik hiru orduz goizez eta beste hiru arratsalde. «Alde horretatik ez gara sendoak. Irrati katea hau proiektu soziokultural sendo baten adarra da, beti ere «Zenbat gara» ekimenaren barne». Halaber, aipatu irizpideez gain, Ferminen ustez, «irrati komertziala izan gabe profesionalak gara, nahiz eta subentziorik ez jaso eta batzuk amateur modura aritu» ●

B a g a k

■ AMSTERDAMERAT GURE IRRATIAREKIN

Gure Irratia eta AEKren ekimenez, JOSTABLAIR irati jokoa berriro da abian. Galdera eta erantzunen bidez, joko honen xedea historia, geografia eta Euskal Herriaren kultura baloreen ezartzea da. Halaxe, Lapurdiko 17 herriko hamabi talde lehiatuko dira, hiru laguneko taldeetan banaturik, denak AEK-ko gau eskolako irakasle eta ikasleak. Final erdia maiatzaren 20tik 27ra izanen da eta Baionako final handia berriz, ekainaren 3an. Parekadak ortzegunetan izanen dira arratseko 8etatik goiti, 106.6 FMan. Esan bezala, saria ez da nolanahikoa: talde osoarentzako bidaia Amsterdamerat ●

L A N D A R E A K

Algarrobak beroa du gustuko eta batik bat Mediterraneo aldean hazten da. Udan bakarrik loratzen da eta ezti zakar samarra ekoizten du.

URREAREN TRATUA

Algarroba batik bat Mediterraneo inguruan ezagutzen da, zuhaitz hau lantzeko ohitura arabeek zabaldu baitzuten. Aspaldiko garaietan haziendaren jaten preziatua eta gizakiaren neguko menuaren zati garrantzitsua zen bere hazia. Azukre asko du eta, batik bat, hurrei eman izan zaie. Bere azaleko taninoak larrua zurratu eta egurrak tindatzeko onenetakoak ziren. Euskal Herrian intxaurrondoak etxeko errietak entzun behar dituela esaten dugun eran, algarroboaren herrian itsasoa ikustea atsegin zaiola esan ohi da, neguko gauak izozten dituen lurretan landatuz gero penaz hilko dela adierazteko.

Bero-zale amorru honek uda-udatzen soilik loretuazten du, beste landareen loreak

urri diren sasoiaren. Erle eta liztorren pagotxa. Eztizale mokofinena ez izatea, lastima; eztia zakar samarra izaten omen da, azukre onenak bere hazientzat gordetzen baititu. Fruituak hurrengo urtean helduko dira.

Indaba, ilarra, baba eta sasi-akazia bezala leguminosen familiakidea denez haziak leka batean bilduta ontzen ditu. *Ceratoniasiliqua* izena ere hortik dator: *keratoniasiliqua* grekoko *keras* hitzetik dator eta lekak duen adar itxura adierazten du. Algarroboaren haziak pisuari neurria hartzeko erabili izan dira. Urrea eta harri-bitxiak pisatzeko, adibidez. Hortik dator kilatea, arabierazko *querat*, algarroboaren hazia, hitzetik. Hazion kontura adar-jotze bat baino gehiago izanak izango dira, bai.

Gaur egun ia fruitutik ekoizten den gomagatik soilik mantentzen da, jatenen etiketatik irakurtzen den E- 410 aditiboa, alegia ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redest.es

O S A S U N A

Ogiari, patatari... muzin egiten dio argaldu nahi duenak. «Carmen» ikerketaren arabera ordea, karbohidratoak gehituz eta gantzak murriztuz pisua gal daiteke.

KARBOHIDRATO GEHIAGO

Europan egindako ikerketa batek frogatzen duenez, posible da (eta oso mesedegarria gainera) pisua galtzea karbohidratoen kontsumoa % 10 gehituz (alegia azukrea, patatak, arroza, pastak, lekaleak eta baita batzuen zat hain ospe txarra duen ogia bera ere gehituz), aldi berean gantzen kontsumoa proportzio beretsuan jaisten bada.

«Carmen» izeneko ikerketak (Europako herrialdeetako jan-neurri nazionalen karbohidratoen proportzioa maneiatzen dute ikerketaren bidez) oso zalantzan jartzen du merkaturatutako hain ugariak diren mehetzeko produktuen eraginkortasuna, eta bide beretik baita argaltzeko hainbeste famatu diren jan-neurri murriztaileak ere.

Ikerketa Danimarka, Holanda, Alemania, Erresuma Batua eta Espainiako 400 boluntarioren laguntzarekin egin da, eta bere ondorio nagusia zera da: argaltzeko jan-neu-

rritik karbohidratoak kentzea hankasartze handia da. Aitzitik, gantzen kontsumoa (esnekiak, hestebeteak, haragi mota batzuk, frijituak eta saltsak) gutxitzeak, azukreena gehituz, pisua galtzea dakar. Kalorien kopurua aldatzen ibili gabe eta jasateko zailak diren jan-neurrietara iritsi gabe, mantentzeko aipatu pisu egoera.

Adituen ustez, dieta ideala honako portzentaiek osatzen dute: % 30 gantzak, % 15 proteinak eta % 50-55 karbohidratoak. Espainian (eta Euskal Herrian) batez besteko gantzen kontsumoa % 38 da. Beraz, zertxobait jaitea komeniko litzaiguke, bestelako osagaiak proportzio egokian gehituz, kalorien kopurua osatzeraino ●

◆ JABIER AGIRRE

Pozalagua, lurrazpiko altxorra

Enkarterrietan, Kantabria nahiz Burgosko probintziak mugakide dituela, Bizkaian hedadura handien duen udalbarrutia kokatzen da, Karrantza. Kararriaren oparotasunak eta Enkarterrietako eremu menditsuena izateak, geologi mailako berezitasun ugariaren sorrerari bide eman die, lurpeko ondasunengatik ezaguna bihurtuz bailara; besteak beste aipatu beharrekoak dira Pozalaguako kobazuloa, bere edertasun eta konkrezio bitxiengatik ezaguna; Venta Laperrako haitzulo ospetsuak, Paleolito Aroko aztarnategiak dituztenak eta «Karlستaren torka» izenez ezagutzen den gela eskerga, mundu mailako handienetako bat tamainaz. Aste honetan, baina, «Haitzuloaren bila» atalean Raneroko lurrazpiko altxorra ezagutzera abiatuko gara, beste aldi baterako utziz enparauak.

■ Ranero herria Pozalagua kobatik gertu dago.

Kantabriatik ur, Karrantza ibaiak irekitako zintzur ikusgarrian barneratu baino lehen eta Molinarko bainuetxea igaro bezain pronto, Ranero auzora eramango gintuen errepidetik gora jo genuen, bertatik, antzinako dolomiazko harrobira iristen den errepede asfaltatuak Pozalagua kobazulora eraman gintzan (485 metro).

Kafetegia eta autobusak aparkatzeko

batean zain egon ondoren, atea ireki eta barrura sartzeko esan zigun gure gidaria izango zenak, gaztelera hutsean noski!

Eskaileretan behera abiatzarekin batera nabaritu genuen lehen aldaketa, beroa; kanpoaldean laupabost gradu besterik ez zeuden eta hamalau gradutara igaro ginen bat-batean. Ondoren esango zuenez, negu nahiz uda, aldaketarik gabe mantentzen da tenperatura barnealdean, nahiz eta azken urteotan, iluminazio fokoe eta jendearen presentziak gradu batean igo kobazuloko tenperatura.

Behean jada, talde txoa biltzeko keinua egin ostean, kobazuloaren aurkikuntzaren berri eman zigun. Kobazuloa mendiaren barruan zegoen zulo itxi bat zela hasieran eta ez omen zuen argirik ikusi harrobiko barreno batek

agerian utzi zuen arte. Harrobiari esker ezagutzen genuela, beraz, kobazulo hura Harrobia ustiatzeko, dinamita bidezko leherketek eragindako bibrazioek, baina kobazuloko formazio asko suntsitu zituzten erantsi zuen jarraian, sabaitik zintzilik zegoen estalaktitak seinalatzen zituen bitartean. Honez gain, kobazuloak hainbat pisu zuten eraman zuen inkontrolatu eta furibidea bisita jasan behar izan zuen, lehen urteetan ez baitzuen kobazuloak inolako babesa eduki.

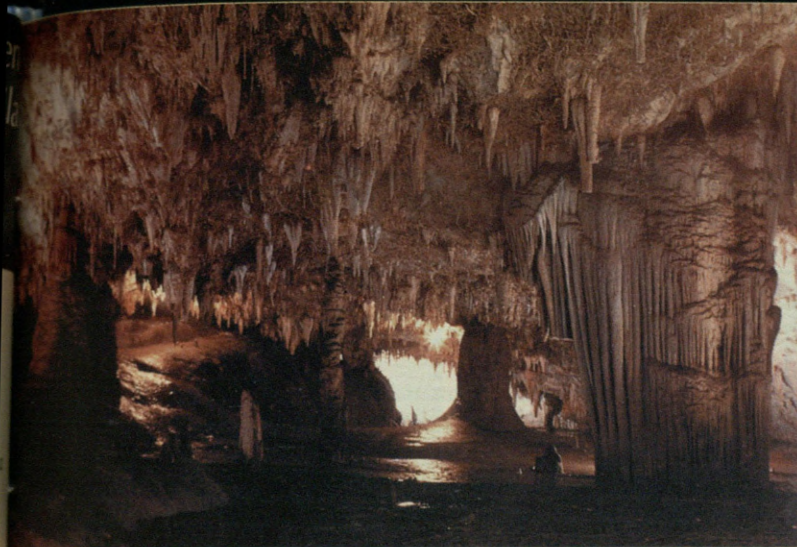
Lehen azalpen hauek eman ondoren, metalezko ibiltokian barrena jarrai genitzaion eskatu zigun, estalaktita eta estalagmita ugari ikus zitezkeen areto batera igarotzeko. Argi artifizialak sorturiko ikuskinak ederraren erdian geratu eta argibide gehiago emateari ekin zion. Estalaktitak kamara txiki bat zutela barruan eta hauetan zehar igarotzen zela. Estalagmitak, aldiz, zuten horrelakorik, baina goikoa eta behekoa elkartzean zutabe ikusgarriak sortzen ziren. Bestelako kontu bitxiak aipatu otean, une batez, behintzat, isiltasuna nagusi eta ibiltokian barrena jarraitu genuen.

Lohia zirudien azalera zabal bat seinatuz, harria zela hura eta kobazuloa aurkitu genuen. Hurrengo xedearrekin, bertan laku artifizial bat sortzekotan zeuden aipatu zuen, gure gidaria zenak. Izan ere, duela ez urte asko, ur putzua zegoen bertan, baina harrobiko leherketek sortutako pitzaduretatik, zuloan zegoen ur kantitate handia desagertu egin zen. Egitasmo hori aurrera atera ahal izateko dirulaguntzaren bidez ari zirela erantsi zuen jarraian.

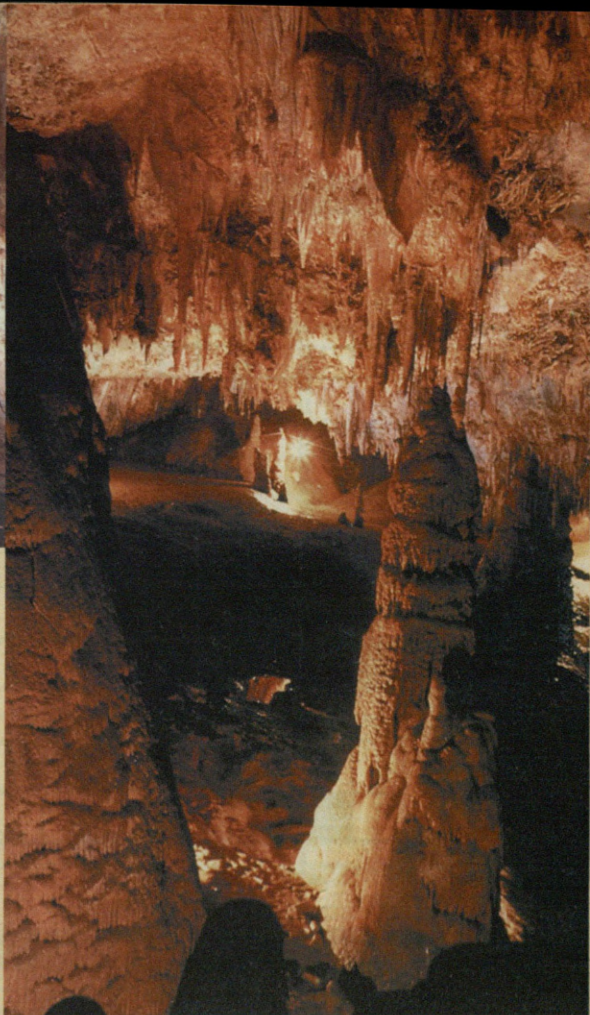
Aurrera egin ahala, proportzio desberdinetako zutabe eta aretoak ikusteko parada izan genuen. Ibilbidearen amaieran,

■ Estalaktita eszentrikoak edozein norabidetan luzatzen dira.

■ Estalaktitak eta estalagmitak ugari dira Pozalaguan, nahiz eta harrobiaren dardarek zati batzuk puskatu.

■ Harriaren tokian lohia dagoela dirudi askotan. Hezetasuna da nagusi eta 14 gradutako tenperatura.

berri, areto berezi batera sartu ginen, bertako estalaktita eszentrikoen kopuru handia zela eta, ikusgarriena. Forma berezi horiek dira hain zuzen ere, Pozalagua haitzuloaren bereizgarri, munduan oso haitzulo gutxi baitago horrelako fenomeno bat hain ugalduta agertzen duenik. Estalaktita eszentriko hauen berezitasuna zera da, hots, geotropeak izan ordez (grabitatearen indarraren eraginez beherantz hazten direnak) edozein norabidetan hazten direla. Hasieran estalaktita eszentriko gehienek luzera askoz ere handiagoa zen, baina beste estalaktitekin gertatu moduan, harrobi dortsu hark eragindako bibrazioak medio, zati batzuk galdu egin zituzten.

Estalaktitak alde batera utziz, gugandik oso hurbil dimentsio itzelak zituen beste zulgunea zegoela esan zigun, «Karlstarren torka» gisa ezagutzen dena. Bere handitasunaz ideia bat egin genezan, San Mames futbol zelaiaren halako bi sartuko lirakeela barruan, bota zuen serio aurpegia jarri, bai eta 45 pisuko eraikina ere, erantsi zuen ondoren bertakoen harridurarako.

Jendartean sorrarazitako marmarra apaldu zenean, ibiltokian aurrera jarraituz itzulerako bidea hartu genuen. Argitasunera irten aurretik, ordea, eskailera batzuetan gora egin eta kobazuloaren ikuspegi oro-

korraz gozatzeko behatoki batera eraman gintuen gidariak. Benetako iluntasuna zer den ezagutzeko eta sentitzeko, kobazuloko argi guztiak itzaliko lituzkeen etengailua hantxe jartzeko asmoa zutela esan zuen. Itzuliko garenerako martxan edukiko omen dute etengailua. «Hurrengo batean», esan nion neure buruari, Pozalagua bisitatzek merezi du eta ●

◆ ASIER AGIRRESAROB

FITXA TEKNIKO A

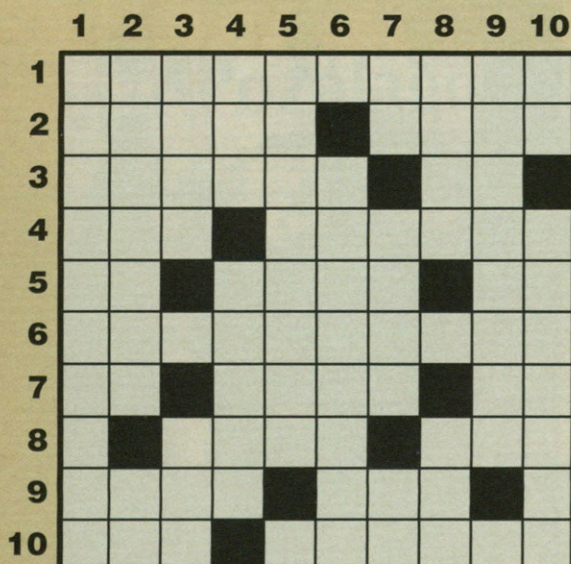
	OHARRAK Kobazuloa goizeko 10etatik arratsaldeko 5ak arte dago irekita, astelehenetan ezik. Argibideak: 94 680 60 12 (Pozalagua) 94 680 80 04 (Karrantzako turismo informazioa) Karpin parke ekologikoan bisitatxoa egiteak ere merezi du	LUZERA -	GARAI EGOKIA Edozein urtarotan	BIBLIOGRAFIA • Carranza, Belleza, Grandiosidad y Prehistoria. Bizkaiko Espeologi Taldea • Karrantza: Eusko Jaurlaritza • Sierra de Ordunte N°2 1/25000 Eusko Jaurlaritza
	DENBORA 40 min	DESNIBELA -	ZAILTASUNA ● ○ ○ ○ ○ ○	

■ Pozalagua kobazuloko sarrerako ate biribila ezkerrean. Atzealdean harrobia.

ASIER AGIRRESAROB

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Fraideak edo monjak bizi diren komentua.
- 2.- Jausi. Zirt-..., erabaki! 3.- Neu. Oinarrizko edari.
- 4.- Toka, du. Basapizti-mota. 5.- Indioa. Lepo. Bromoa.
- 6.- Zaldiz tiratutako ibilgailuak. 7.- Nor, pluralean. Ez emea.
- Rutenioa. 8.- Berrogeita hamar. Iparraldean, orain. Modua.
- 9.- Nafarroako ibaia. Kolore-mota. 10.- Barazki-mota. Gaiak.

GOITIK BEHERA

- 1.- Mendigoizalea. 2.- Pluralean, animalia adarduna.
- Kontsonante errepikatua. 3.- Zeinek. Kontsonantea. Betekada.
- 4.- Garai. Donostiako auzoa. 5.- Sinatzearen ondorioa. Bokala.
- 6.- Tona. Izurriteak. 7.- Ukatzeko. Arraza. Jainko egiptoarra.
- 8.- Egun. Iodoa. gaixo. 9.- Barre xumea.
- 10.- Kanpo, landa. Uztaia. Potasioa.

Kikeren Umorea

TELEBISTA AURREAN

Haurrak "Dragoi Bola" ari dira ikusten besaulkian eserita. Amaitu dira zaratak eta azantzak. Harrizko estatuak bailiran, betazalak mugitu ere egin gabe daude telebistari begira.

Amonak zer ari diren ikusten erreparatuta gero, zera pentsatu du bere artean:

"Dena ikusten duen Jainkoak, hau ere ikusi beharra daukala pentsatze hutsak bakarrik!"

LANA

Igande gaueko ordu txikiak. Erretiratzeko garaia izan arren, ezin etxerako bidea hartu. Gaugiroaren epelak, eginbeharren astunak baino indar handiagoa du oraindik gazteen bihotzean:

Hau ere bada ba!. Bihar lanera joan behar eta gainera, egoera dagoen bezala egonik, ezin kexatu. Lana dela eta, kexu?. Motel, motel!....

Lana gustoko duala esango didak orain, zozomikote horrek!.

Ez diat ba gustoko izango?. Nire denboran ez dut ezagutu, lanak baino gehiago liluratuko nauen ezer.... Orduak eta orduak eman ditzaket eserita lanean ari den jendeari begira!.

Letra Zopa

E	A	L	A	U	L	I	T	E	R	R	E	G	N	E	H
F	Z	I	L	A	K	A	E	D	E	R	A	L	I	O	G
E	A	O	K	T	U	S	A	A	D	B	I	O	B	E	N
R	M	U	D	L	M	G	K	L	R	A	Z	K	A	I	O
T	A	H	I	N	U	I	S	O	K	H	O	I	N	K	A
A	U	T	D	A	M	A	E	N	R	E	M	F	I	I	P
K	A	D	I	S	O	A	D	T	P	G	I	S	A	F	M
K	E	Z	M	I	F	S	R	Z	E	H	D	H	B	I	L
N	P	L	A	T	E	R	A	I	A	R	A	F	A	M	H
F	N	A	Z	E	S	T	S	A	U	M	T	K	L	A	I

Aurki itzazu letra zopa honetan jangela batean aurkitzen diren 10 gauza. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Lasaitasun. 2. Inurritegi. 3. Litro. Aiur. 4. Umea. El. Re. 5. Ra. Tapakia. 6. Alesbes. T. 7. Pisa. Tebas. 8. Ea. Loa. Ase. 9. N. Adina. Ut! 10. Arren! Lana.

Goitik-behera: 1. Lilurapena. 2. Animalia. R. 3. Sute. Es. Ar. 4. Arratsalde. 5. Iro. Ab. Oin. 6. Ti. Epetan. 7. Atalase. Al. 8. Sei. K. Ba. A. 9. Ugaritasun. 10. Nirea. Seta.

★	E	★	E	★	Z	★	S	★	M	★	N
A	R	E	T	X	A	B	A	L	E	T	A
★	A	R	A	U	T	E	G	I	A	★	H
A	M	A	★	M	I	R	U	★	K	A	I
★	A	S	T	E	A	R	T	E	★	B	A
★	M	★	E	★	A	N	O	A	★	K	I
L	A	U	S	E	N	G	A	R	I	★	Z
★	I	G	A	R	O	A	★	O	T	I	★
E	Z	A	★	A	R	R	A	T	S	A	K
★	T	R	I	★	E	R	E	★	U	Z	K
D	E	I	★	T	X	I	K	I	A	K	★
★	R	★	L	A	I	A	★	A	L	O	★
E	R	R	E	T	A	★	G	I	D	A	★
★	A	N	A	I	★	E	R	A	I	K	I

T	O	S	Z	I	R	E	K	O	A	H	A	R	N	I	B
X	A	E	D	I	B	N	E	R	T	L	E	T	E	A	I
I	R	T	O	Z	G	E	L	T	O	K	I	A	S	E	Z
L	N	Z	M	U	T	I	N	H	U	A	B	A	E	N	T
I	U	R	O	B	M	D	U	R	T	H	A	P	R	H	U
B	R	Z	U	L	A	T	Z	A	I	L	E	A	L	R	N
I	T	U	E	N	B	G	R	K	A	E	R	N	E	L	E
T	K	Z	D	I	D	A	O	L	A	H	Z	E	K	M	L
U	H	I	A	D	Z	L	P	I	T	E	M	Z	U	L	A
A	N	A	T	S	T	A	I	R	A	N	I	K	A	M	H

Hitz Gezidunak

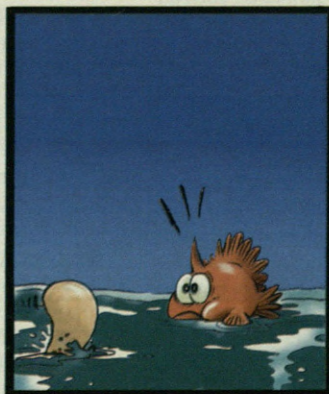
	Kobazu- loak	▼	Zezen zikiratua	▼	Etsai	▼	Aldapa	▼	Arozte- giak	▼	Ikatz- saltzaile	▼
	Ausartak		Aldatu		Oinarriko edari		Kontso- nantea		Sugetzarra		Interjek- zioa	
		▶		▼		▼		▼		▼		▼
	Afrikako estatua	▶					Aintza	▶				
	Izaera						Petatxua					
		▶				Detekta- gailu	▶	▼			Kontso- nantea	▶
						Katalunia- ko hiria					Ukatzeko	
	Aurrizki latinoa	▶			Gida- liburua	▶			Euskaraz eta kitto!	▶		
	Zintzoa				Atziki femeninoa	▼			Hitz			
Argazkiko herria	▼	Ukan	▼	Egokiera, parada	▶				2 egun barru	▶		
Joan gaitezen!		Arau- tegiak		Denbora- leak					Bokala			
	▶				Jatorri atzikia	▶		Hegazti- mota	▶		Nitro- genoa	▶
					Leherkari ezaguna			Egile atzikia			Kasik	
Miatu	▶						Burdinola	▶		Donostia- ko auzoa		
Fruitu- mota							Ez hotzak, ez beroak			Izanikoak		
					Kontso- nantea	▶	Gizon izena	▶		Iazkoaren hasieran		Jakina!
					Zeukan		Ezeztza			Nafarroa- ko herria		
Istu	▶		Lihoaren zati larria	▶							Potasioa	▶
Badauzka			Iodoa					Landare- mota	▶		2	
	▶							Sustrai				
					Suari dario	▶		Dira, hari	▶			
					Portu			Gaixo				
Naizen hau	▶		Landare belarkara	▶					Nor, pluralean	▶	Islandia	▶
Nafarroa- ko ibaia			Jainko egiptoarra						Zamorako autoetan		Ba... baneuka	
	▶					Baztango herria	▶				Potasioa	▶
						Kontso- nantea					Röntgen	
Betekadak	▶									Prezipita- zio-mota	▶	
					Ertza	▶						

Argazkia: Arabako herria

Denborapasa: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

JOSE INAZIO ANSORENA

Aita Santua Euskal Herrira etorri zen eguna (eta II)

Polizia itsusia berriro haserre eta berriro, nire ondoan beste polizia jarrita, agintari baten bila joateko. Bueltaka ibili piska batean eta atzeko atetik kanpora atera. Han gertu beste eraikin bat dago. Azpiko ate zabalaren bi alboetan bi ertzain daudela ikusi eta han sartu gara gure miaketa lanetan. Pasabide luzea dago eta eskuinean hainbat gela. Baten ate ondoan beste ertzain bat eta atea apurtxo bat zabalik, zirrikutik barruan nor dauden ikusi ahal delarik. Han dira Francisco Laina —berehala ezagutu nuen, otsaileko 23.eko estatu kolpean Gubernu Burutza hartu behar izan zuen espainiar subsektarioa—, Saenz de Santamaría jenerala, beste hainbat eta Donostiako Loiolako koartelean, soldaduskan ezaugu nuen eta orduan Ertzaintzaren buru zen Díaz de Arkotxa komandantea. Isil-isilik sartu nintzen gela, ate ondoko ertzainak inongo oztoporik ezarri ez eta nirekin etorritako polizia berarekin hizketan geratu zelarik.

Gela hartako agintari haiek hizketan ari ziren, serio-serio, mapa handia zuen mahai baten inguruan eta ni sartu nintzenik oihartu ere ez ziren egin. Zera zioten: Aita Santuaren helikopteroak lurra hartzeko prest zegoen lekua ezin erabil zitekeela bonba abisua zegoelako eta Basilika atzean zegoen auto-eskola praktikak egiteko aparkaleku baten antzekoan jaitsi beharko zuela. Nik hura dena entzun eta lipartxo batez denak isildu zirenean, hurbildu eta hizketan hasi nintzaion. Orduantxe konturatu ziren han nintzela eta Díaz de Arkotxa komandanteak ezagutu ninduen:

-Ansorena, pero ¿qué coño haces tú aquí?

-Estoy buscando a alguien que nos avale, porque no tenemos documentación. Pero me ha venido muy bien entrar aquí, porque ahora ya sé a dónde tenemos que ir a recibir al Papa.

Isiltzeko, hura inork ezin jakin zezakeela, sekretua zela, ate ondoko ertzainari errieta, nire ondoko poliziari deitu eta gu pakean ibiltzen uzteko... dena bat izan zen. Muturbeltzarengana iritsi eta nire bizkarzainak gertatutakoa kontatu ondoren, dena aldatu zen. Nahi genuena egiteko, hura *katxondeo* bat zela eta igoal zitzaizela Aita Santuaren aurrean *'strip-tease'* egiten bagenuen ere. Baina egia esanda, ez genekien zer egin behar genuen.

Gure tresnak hartuta eta denak galaz jantzita (zortzi, udaletxeak *golillaz* jantzita, eta zortzi, Aldundikoak, *mikeletez*) Ramon Labaien Kontseilariaren bila abiatzea erabaki genuen, hura omen zelako gu zertarako geunden zekien bakarra. Errenka polita osatzen genuen hamasei pertsona, horrelako *piuraz* jantzita eta batetik bestera, *Txinar dragoien* antzera, Labaienen bila. Azkenean Basilikaren aurrean topatu genuen. Eta gurekin beti bezain jator eta arratsua.

Labaienek sorpresa polita hartu zuen. Kontu sekretua esan behar zidan, baina inork ezin jakin zezakeen azkeneko momentu arte: Aita Santua ez

omen zen prest zegoen zelaian lurreratzekoa. «*dakit, esan nion, hango aparkalekuan da jaitseko bonba abisua izan delako*». Txundituta geratu zena baina modu azkarrean erreakzionatu ere bai: «*haiz pajaroa, Ansorena. Hi haiz pajaroa*». Baina rekin batera abiatu ginen aparkaleku sekretuari.

Iritsi ginenean aparkalekua hutsik zegoen, baina piskana jendez betetzen joan zen. Gobernuaren Ordezkarria, Jaime Mayor Oreja, emaztea eta bizkarzainekin; herri guztietako ordezkariak, Aldundikoak, Gotzaia eta hainbat apaiz. Denak txukun-txukun jantzita. Gurekin mikrobusean etorritako Gipuzkoako Ikurrinduna ere han zen. Egoz alfonbra luze-luzea enroilatuta zuten bi gizarajoak ere bai (hura zen trastea alfonbra roiloa!). Labaienen eman zizkigun azken oharrak:

-Entzun ondo, Ansorena. Helikopteroak lurra hartzen duenean, ate bat zabalduko da. Nik orduan eskua jaitisiko dut eta orduantxe zuek «Agur, Jaunak!» jotzen hasi. Hauek (izerditan zeuden gizarajoak) alfonbra jarriko dute eta gainetik pasako da Aita Santua.

Denak konforme eta han geratu gara helikopteroaren zain. Denbora luzea pasa eta urrutian ikusi dugu helikopteroa badatorrela. Denak urduri eta prest. Helikopteroa lurra hartzeko maniobretan hasi bezain laster arazo batez konturatu gara. Aparkaleku hura hartxintzarrezkoa da eta helizeen eraginez hauts pilo benetan ikaragarria harrotzen ari da. Hasieran gutxi, gero eta handiago eta azkenean perretxiko atomikoaren itxura hartu. Han ezin arnasa hartu, ezin ikusi, eta ondoan dagoen artasor batera jaitsi behar izan dute gehienek. Gu korrika eta eztropuzka joan gara helikopteroraino Labaien gidari dugularik eta alfonbradunak arnas-estuka itotzeko zorian datoz gure atzetik. Denak gaude ezer ikusten ez dugularik eta atea zabalitzen denean, Labaienek eskuaz markatu eta gu jotzen hasi. Baina, arranopola! Berehala jabetu gara: han Aita Santurik ez dago, aurreneko helikopteroa segurtatekoa da, bizkarzainena. Isildu egin gara eta orduan ikusi dugu bigarren helikopteroa. Gure gainean dago eta hauts perretxiko berdina antolatzen ari da. Justu iritsi gara beste helikopteroraino lurra hartzen ari den unean. Berriro maniobra bera. Alfonbradunek erdi-hilik lortu dute beren trapua zabaltea. Labaien prest dago. Atea ez da, ordea, zabalitzen. Harritzen hasten garenean konturatu gara beste aldeko atea ireki dutela. Handik ari da ateratzen Aita Santua. Labaienek jotzen hasteko senalea eman eta batera imintzioz beste aldera joateko. Hasi gara jotzen eta ahal dugun moduan beste aldera joaten, baina hura salbatuko duenik ez dago munduan: desastre nagusia. Emazte itxurosoak ileapaindegiko lanak alferrik galduta. Gipuzkoako Ikurrina artasoraren. Alfonbradunak galduta, beren hirurogei kiloko zamarekin zer eginik ez dakitela. Gure bizitzako «Agur, Jaunak!»-ik txarrena jaitsi genuen. Eta, bide batez aitor dezadan, Aita Santua han geundenik ere ez zen konturatu ●

“Muturbeltzarengana iritsi eta nire bizkarzainak gertatutakoa kontatu ondoren, dena aldatu zen. Nahi genuena egiteko, hura ‘katxondeo’ bat zela eta igoal zitzaizela Aita Santuaren aurrean ‘strip-tease’ egiten bagenuen ere. Baina egia esanda, ez genekien zer egin behar genuen”

ARGIAko Prezioa
2200 pta

GAIA: Urte askoren itzulian idatzitako eleberria dugu honako hau. Herri modernitatearen azalpen definitiboa da eleberria. Herriko tabernariaren eta desintoxikatzen zegoen lagunaren bisitan heldutako neska motoristaren arteko harreman gero eta sendoagoak markatuko du eleberriaren harilketa xume eta dotorea. Batetik bestera dabilta eleberri honetako bazterrak zeharkatzen dituzten ehiztariak, soinujoleak, txirri erretzaileak, homosexualak eta beste.

HIRIBURUAREN ETA HERRIAREN ARTEKO DESBERDINTASUNAK

ETA EZ AHAZTU

2.500 pta.

2080 Pta

**NOBELAZ
MOZORROTUTAKO SAIKERA**

900 pta.

775 Pta

USTEKABEZ JOSITAKO ISTORIA

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

ESKAERA: IZEN-DEITURAK

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

IZENBURUA - PREZIOA ALEAK GUZTIRA

NAME		ADDRESS		CITY		STATE		ZIP	

☐ VISA ☐ MC ☐ DISC ☐ AMEX ☐ OTHER ☐ CASH

NAME ADDRESS CITY STATE ZIP

☐ VISA:

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

 Epea:

--	--

--	--

☐ **TRANSFERENTZIA:** Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ KONTUA: TITULARRAREN IZEN ABIZENAK _____ N.A.E./N.I.E. _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA Entitatea Sukurtsala K.D Kontu zenbakia

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 1

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-O